

ДИМО КИСЬОВ

И НИЕ СПОРТУВАХМЕ

предица

ДИМО КИСЬОВ И НИЕ СПОРТУВАХМЕ

chitanka.info

I

АЗ, БРАТ МИ И ЧЕРВЕНОКОЖИТЕ

Днес Алиген махала имаше мач с Курубуглар, а времето сякаш напук се разваляше. Ако завалеше, нашето игрище, празното място отгатак реката, щеше да се превърне в непроходим гьол. Висяхме със Савата на прозореца и злобно поглеждахме към задръстеното с облаци небе.

Топъл кухненски въздух галеше остриганите ни глави и умирисваше махалата на пържени кюфтета. На двора от сливата до бараката се развяваше прането на мама и издутите от вятъра гащи и ризи смешно танцуваха по въжето. Под тарабата се промъкна нашият петел, погледна с едно око небето и с тревожно къркане подкани трите си кокошки да побързат към курника. Върху покрива на бараката се появи Кардинал Ришелъ, котаракът на Марко Елешки. Той зърна цвъртящите по сливата врабчета, провлачи корем и ги задебна, но те го забелязаха навреме, млъкнаха и подхвъркнаха на безопасно място. Кардиналът ги проследи с поглед, надигна се с достойнство, мръдна опашка и за да покаже на врабчетата, че не се интересува от тях, задраска с нокти по кората на дървото.

Светна.

— Сава, затвори прозореца! — извика мама.

— Едно, две, три... — бързо заброи Савата в очакване да гръмне.

На „десет“ стъклата звъннаха, последва далечен тътен и мама ни почука с лъжица по главите за здраве.

— Не искам да имам тенекиена глава! — взмути се Савата. — Искам златна като на Бизо...

Големият Бизон или накратко Бизо беше нашият идеал. Той наскоро се раздели с парцалената топка, но вече играеше в първия тим на махалата.

— И ние искаме златни глави! — извишиха глезени гласчета Минка и Тинка, които, заврени под миндера, играеха на кукли.

В къщата ни никога не е имало злато, затова мама взе машата и с нея леко почука главите ни.

— Ако не златни, то да бъдат железни! — благослови тя и продължи да пържи кюфтетата.

Едва ли мачът щеше да се състои. От улицата се надигна прашна фуния, в която се въртяха хартийки и кокоши пера. Фунията прескочи оградата, грабна прането, поигра си с него и го метна на бараката. Две мътни капки чукнаха стъклото на прозореца и се разляха в дебели удивителни. Вrabчетата изпърхаха, скриха се под стряхата и заоправяха разрошените си от вятъра перца.

— Олеле, прането! — изпищя мама, вдигна поли и се втурна към двора.

— Ела! — съзаклятнически пошепна Савата и ме поведе към ъгъла, където съхраняваше своите ценности в дървено сандъче.

Почувствавах, че най-последно е дошъл оня щастлив миг, за който дни наред мечтаех. Минка и Тинка също разбраха, че ще става нещо, и проточиха тънки вратлета. Савата извади своите съкровища и ги подреди на чергата. Оказа се, че той е притежател на петдесет и пет кори от цигарени кутии, осем стъклени топчета, двадесет ашика с два коняка, сто и петдесет изрезки от филмови ленти, разпределени в петнадесет кибритени кутийки. Освен това той имаше два ластика за мятане на камъчета: единичен и двоен с чатал, книгата „Ловци на скалпове“, лък от чадърени пръчки, пет стрели, дървен меч, копие и купчинка станиоли от шоколад.

— От днес нататък те са твоя собственост — великодушно каза Савата.

— Бате, дай на нас златата! — изкряхаха сестрите ми.

— На! — подхвърли им станиолите Савата.

Бате навършваше петнадесет години, а по стара махленска традиция порасналите момчета трябваше да предават своите детски богатства на по-малките си братя.

Дъждът се засили и откъм Подуяне гръмна топът. Този топ, освен на Нова година, се обаждаше и когато приближаваше буря. Той се намираще на Редута и приличаше на бъчва. С него разбиваха облаците уж да не вали град.

Внезапно на прозореца се появи нашият гълъб, погледна ме с мънистеното си око и влезе в кафеза.

— Бате, дуняка!

— На оръжие! — подскочи Савата.

Всички родови вождове се задължаваха да държат при Великия вожд по един гълъб, с който той ги призоваваше на извънредни съвещания.

— Мобилизация!

— Ще ви кажа аз една мобилизация! — закани се мама, разядосана, че наново трябва да препира измърсените дрехи.

— Копието! Перото! — командуваше Савата и аз му подавах дървеното копие, перото от гарван, ластиците, торбичката с камъчета и лъка от чадърени пръчки.

Когато и аз се въоръжих с дървено копие и картонен щит, на който сам бях изрисувал пантера, израпортувах:

— Малката Пантера, братът на Голямата Пантера, е готов!

— Напред! — отвори вратата Савата.

— Божичко, в този студ боси! — развика се мама, но преди да пипне машата, ние вече джапахме по мътните вади на улицата.

Свихме покрай работилницата на бай Доре, поспряхме се пред покрития с брезент „цондап“, заминахме кръчмата на Шопа и изскочихме на реката. Реката беше границата между двете махали, затова се приготвихме за изненади. Въпреки дъжда някой курубугларец можеше да ни издебне и чукне с ластик. Наистина заради мача склучихме двадесет и четири часов мир, но дъждът го развали и ние трябваше да бъдем внимателни.

Шатрата за съвещание не беше никаква шатра, а оборът на Син Парцал, в който допреди година преживяха две крави. След смъртта на Син Парцал оборът запустя, но дворът пак си остана оживен, защото схлупената кирпичена къщичка беше пренаселена. Тя се обитаваше от вдовицата на покойния стопанин с трите ѝ деца и от голямото семейство на Великия вожд. Бащата на Великия вожд работеше в Захарната фабрика, а майката чистеше няколко търговски кантори.

— Ау-у-у! Ау-у-у! — извика Савата, когато приближихме обора.

Посрещна ни племенното куче д'Артанян — син на неизвестен овчарски пес и бай Доревата ловджийска кучка. От баща си д'Артанян беше наследил сила и безстрашие, а от майка си — увиснали уши, подвита опашка и ласкав нрав.

В отговор на нашия боен зов д'Артанян изляя, вратата на обора се отвори и от нея изскочи Шебека, по-малкият брат на Великия вожд.

— Моят блат ви очаква — посрещна ни с достойнство той.

Въпреки десетте си години и ловкостта си да се катери по дърветата Шебека още не можеше да казва „р“.

— Пантерата и неговият брат Малката Пантера са готови да изпълнят заповедите на Великия вожд — отвърна също с достойнство Савата.

Митето, вождът на всички момчета от Алиген махала, първороден син на Петър Шекера, ни очакваше. Той седеше на счупена бъчва и довършваше бойния си тоалет — прикрепяше три пера от петел около татуираното си с боя за обуца чело. От ремъка, опасващ скъсания му панталон, висеше томагавката — брадвичка за цепене на подпалки.

Митето мълчаливо ни поздрави и ние седнахме под нашия тотем — изрязана от мукава пантера. Местата под тотемите на Черния Сокол и Степния Орел, които бях изрязал от мукава, бяха още празни.

От другия край на обора, там, където някога са преживяли двете крави, се чуваше пъшкане. Посвикналите с тъмнината очи различиха Коко и превързано за яслата непознато момче. Горяхме от любопитство да узнаем кой е пленникът, но не биваше да питаме, докато Великия вожд сам не проговореше.

След малко в обора влезе Черния Сокол — подвижният Чано, с братчето си Зарко, топчесто, чипоносо хлапе. Въоръжението им се състоеше от пъстро нашарени картонени щитове, книжни шлемове и извити от дрян лъкове. Новодошлите седнаха под тотема си и извъртяха очи към пленника.

Д'Артанян наново изляя и в обора нахълта Степния Орел, Омето, който поради липса на брат мобилизираше за оръженосец сестра си Тотка — червенобузесто момиче с очила и руси плитки. Тя му носеше щита — очукан капак от голяма тенджера.

Когато съветът се събра, запалихме свещения огън. Набързо намерените съчки, слама и книги така запушиха, че очите на всички се просълзиха, а Великия вожд дори кихна. Но това не му попречи да извади лулата на мира, да дръпне от нея лютив дим и да я предаде на останалите вождове.

От дима пленникът заскимтя, но Шебека го смушка с дървения меч и той млъкна.

Митето размаха томагавката:

— Вождове на алигенското племе, в този славен ден ще изберем нов главатар, ще подменим родовите вождове, а също и ще осъдим един крадец и шпионин.

Всички „червенокожи“ наостриха уши.

— Аз, петдесет и петият (изглежда, такава цифра му дойде на устата) вожд на алигенци, приех водачеството на Големия Бизон и смятам, че две години изпълнявах своите задължения с чест.

— Ау! А-у-у! — извикахме одобрително ние.

— През моето главатарствуване се обявиха две войни — едната с курубугларци и другата със зунетата от Дървеница. И двете войни прославиха нашето племе. Освен това ние отблъснахме три нападения и не позволихме да пострадат махленските овошки, след което законно си набрахме полагащия ни се за това дял. През една от тия битки пострада Черния Сокол.

Чано стана и показа белег на челото си.

— През моето време ние почистихме от камъни и бурени махленското игрище, направихме обща шейна и задигнахме от склада на Марко Елешки въглища за вдовицата на Син Парцал.

Шейната-кормилачка, свещените гълъби, черепа на родоначалника на Алиген махала и племенното куче д'Артанян днес ще предам на новия вожд... За такъв аз посочвам Веселин, брата на Голямата Пантера.

— Ау-у-у-у! — извикаха вождовете, а аз изтръпнах.

— Братът на Голямата Пантера е още хлапе, но не му липсва ум и е справедлив. Вярно, че е сванта и повече обича да рисува, отколкото да воюва, но аз смятам, че той храбро ще води алигенци към нови подвизи.

Станах и се поклоних.

— Днес изтича срокът — продължи той, — в който навършилите петнадесет години трябваше да предадат своите съкровища на помалките си братя. Аз вече сторих това и дадох всичко, каквото притежавах, на втория си брат Шебека. Вождове, изпълнихте ли заповедта ми?

— Изпълнихме — последва дружен отговор.

— Достойни наследници на славни тотеми, приехте ли от своите братя техните съкровища?

— Приехме — отвърнахме ние.

В това време стана Омето, приближи се до кацата, хвърли върху нея една торбичка и каза:

— Велики вожде, понеже боговете не са ме удостоили да имам брат, а сестра ми Тотка не е склонна към оръжие и мъжки игри, то аз принасям в жертва част от своите скъпоценности.

Наново извикахме: „Ау-у-у!“

Митето прибра торбичката и извади от кацата черепа на прародителя. Този череп ние изровихме, когато подравнявахме игрището.

— Да дойде Малката Пантера!

С разиграно от вълнение сърце се приближих към черепа.

Великия вожд вдигна томагавката над главата ми.

— Ще бъда честен!

— Ще бъда честен — започнах да повтарям клетвата.

— Смел!

— Смел!

— Ще защитавам слабите и няма да правя иле, когато играя на ашици, топчета и кори...

Поставих ръка на черепа и се заклев, а Митето ми предаде брадвичката за цепене на подпалки и трите пера от петел.

Друга година този ритуал продължаваше по-дълго, но сега го претупахме набързо, защото трябваше да се разпитва заловеният от Коко и Шебека пленник.

— Доведете го! — заповяда Митето.

Той беше мургав, с големи очи, широка брадичка. От превързаните му с канап обувки се подаваха парцали, а облеклото му се състоеше от окъсял панталон и изтъркано мъжко палто. Гъстата неостригана коса показваше, че пленникът не е ученик.

— Развържете го! — нареди Митето.

Освободеният от вървите пленник сви юмруци, изгледа ни враждебно и извика:

— Я сите ке ви изтепам!

— Брей! — отстъпихме назад и се хванахме за оръжието.

— Ти си шпионин и ако се опиташ да избягаш, ще бъдеш убит на място! — предупреди го Митето.

— Я не съм шпионин! — опита се да ни заблуди пленникът, но аз в качеството си на новоизбран вожд му заповядах да не говори, без да го питат.

Коко, с тънките крака и топчестите колена, започна да докладва как е станало пленяването на непознатото момче.

— Преди да завали, седях върху „цюндапа“ на бай Доре: аз — на важното място, до кормилото, а Шебека в коша. Изведнъж забелязах, че по отсрещния тротоар се движи съмнително лице.

— Аз плъв го видях — възрази Шебека.

— Няма значение кой пръв го е видял — смъмри го Митето. — После?

— Съмнителното лице ни зърна и се опита да се скрие в двора на Яким готвача. Аз и Шебека разбрахме, че е разузнавач на дървенишките зунета, грабнахме по един камък и го задебнахме, но той ни усети и побягна. Тогава аз го замерих, уцелих го по крака и той падна. Пленихме го и го завързахме с ласото. Когато го обискирахме, в торбата му намерихме едни черни гащи, скъсана риза и зелени сливи, които знам откъде е откраднал.

— Челните гащи са мои. Аз си ги познавам — обади се Шебека. — Миналата година ми ги откладнаха на леката.

Шебека беше прав. През лятото, когато се къпахме на Дървенишката река, няколко овчарчета се промъкнаха и без да ги усетим, ни задигнаха гащите. Останахме голи и едва когато настъпи нощ, можахме да се върнем по домовете си, където нашите родители ни посрещнаха с плесници.

— Гащите са си мои — осмели се да лъже пленникът. — Защо ме замери по ногата?

— Ха-ха-ха! — засмяхме се ние на думата нога.

— Сега ке те убием! — опъна лъка си Чано.

— Ние сме индианци и ке те опечем на слаб огин — допълни с подигравка Омето.

— Пустите ме, момчетии! Нищо лошо не съм ви направил — проплака пленникът.

Сълзите и тъжният глас ни смутиха. Ами ако това непознато окъсано момче не е шпионин?

— Как ти е името?

— Станко.

— А какво търсеше в нашата махала?

— Търсех един чичо.

— Как се казва?

— Димче... Той е фурнаджия.

Всички познавахме Димчо фурнаджията, но той през есента умря. Отговорът ни усъмни и строго заявихме, че такъв човек няма в махалата.

— Няма — съгласи се Станко. — Умрял е.

И така се разплака, сякаш фурнаджията му беше баща. А и на нас ни се доплака. Само Коко и Шебека се мъчеха да сдържат сълзите си. Страхуваха се да не им пропадне подвигът.

Сълзите на пленника размекнаха коравите индиански сърца; след малко той седеше между нас и ни разказваше за патилата си. Бил от Горна Джумая. Не помнел баща си, убит във войната. Преди месец майка му се разболяла и като усетила, че ще умре, заръчала му да отиде при брат ѝ Димче фурнаджията. Станко го потърсил, но намерил само вдовицата и куп невръстни деца.

— От Джумаята дотук пътувах с един товарен влак. Цяла нощ се крих в будките на спиращите. От вчера не съм ял и затова влязох в един двор да си залъжа стомаха със сливи, когато тия момчетии ме подгониха.

Митето претърси джобовете си. Останалите също бръкнахме в джобовете си и въпреки че в тях нямаше нито петаче, само след десет минути около Станко се наредиха няколко чинии. Аз задигнах от къщи три кюфтета. Омето домъкна купичка с ошав, Чано — картофена яхния, а Коко — цял хляб.

Забравихме да донесем вилица и лъжица, но Станко не се срамуваше да яде с пръсти. Скоро нищо не остана, а компота го изгълта направо от купичката.

Когато унищожил и последната трохичка, нашият пленник измъкна кесия с тютюн и си сви цигара.

— Качак — отвърна на учудените ни погледи той и бялна зъби.

— Качак?

— Тютюн — контрабанда... Сам си го бера, сам си го режа... Сакаш ли да закуриш?

Станко сви набързо цигара, близна я с език и я подаде на Митето, който още при първото всмукване на дима така се задави, че изхвъркна от обора.

Останалите заявихме, че преди обед не пушим.

Изведнъж горноджумайчето започна да ни сочи и да се смее с глас.

— Какво се хилиш? — обиди се Савата.

— Па не се ли виждате колко сте смешни с тия нашарени муцуни?

— Ние сме челвенокожи и се болим за плавдата — избърза да поясни възмутеният Шебек.

— За правдата? — някак си учудено повтори Станко. — Къде е тя?

Ние се заозъртахме, сякаш тя се криеше някъде из обора на Син Парцал.

— Знам, че някога хайдутите и Ботев са се борили за правдата, но те не са се мажели с вакса и не са казвали, че са индианци.

Наведохме глави и нищо не отвърнахме.

— Аз съм виждал Ботев — единствен наруши тишината Зарко. — Имаме го в къщи на портрет...

— Хайде да излезем навън — гузно предложи Митето и всички изскочихме на двора.

Там Станко се поотпусна и ни показва как се ходи на ръце. Той знаеше също да свири като кос и да имитира крякането на жаба. Можеше да играе на ашици и се катереше по дърветата не по-лошо от Шебека. Въпреки че Станко умееше и да се цели с ластик, не ни хареса, че още с първото камъче свали едно врабче.

При вида на умрялата птичка Тотка се разплака.

— Ние не убиваме врабчета — смъмри го Митето.

— Защо ви са тогава ластичи?

— Да се целим, но не и да убиваме птички.

— А мишки? — попита Станко.

— Мишки, плъхове и вълци може.

Тотка поиска убитото врабче, за да го погребее в техния двор, но Митето и обеща, че ще ѝ го даде, след като му направи аутопсия. Той имаше слабост да реже умрели котки, кучета и мишки. Разправяше, че като пораснел, щял да стане доктор-хирург.

— Ние си имаме и тим — похвали се Савата. — Знаеш ли да шутиш?

— Шутиш?

— Да риташ топка, де...

— Не, не мога още да се боря и да играя на джелик.

Малко се разочаровахме. За тима ни трябваше бек.

Наближаваше обед. Разделихме се със Станко и му обещахме, щом се нахраним, наново да дойдем при него.

II АЛИГЕНЦИ

Ние често се събирахме пред работилницата „за поправки на примуси, велосипеди, печки и други инсталации“ на бай Доре — стара дървена барака с изгрозган тезгях, по който безразборно се търкаляха различни инструменти. Гордостта на работилницата бяха двата велосипеда — мъжки и дамски. Освен това в нея се виждаха оксигенов апарат, вулканизатор за гуми и старият „цюндап“ с кош.

Майстор Доре имаше сърдито лице с прабългарски мустаци, но ние си го познавахме и не се плашихме от него. Самоукният техник малко знаеше и всичко можеше. Печка ли се продъни, чешма ли замръзне, примус ако се запуши, или пък на някой ключът в бравата остане — всеки го викаше. Без бай Доре, тъй да се каже, животът в махалата щеше да спре.

Той още в зори отваряше своята работилница, изнасяше апарата с карбид, избутваше на тротоара стария „цюндап“, окачваше на стойки двата велосипеда и им поставяше надпис: „Дават се под наем“.

Аз много уважавах бай Доре, затова той понякога ми разрешаваше да направя някое кръгче с дамското колело, а за отплата му четях новини от вестника, защото вечно се оплакваше, че го болят очите от буквите.

В работилницата идваше и съседът ни мосю Мишел. През зимата той носеше черно бомбе, от ония, пенсионерските, твърдите, а през лятото — сламена гарсонетка със залепено на дъното огледалце. Веднъж вятърът се пошегува, грабна гарсонетката му и я търкулна към един телеграфен стълб, до който дремеше някакво магаре с увиснали на самара млекарски гюмове. Магарето помириса гарсонетката, попипа я с косматите си бърни, разбра, че е направена от чуждестранна слама, и набързо я изхрупа заедно с огледалцето ѝ. Оттогава Мишел започна да връзва новата гарсонетка с тънко ластиче за петлика на сакото си. Нашият съсед беше завършил счетоводство във Франция и затова го наричаха мосю Мишел. Той беше бивш

футболист, бивш банков чиновник и настоящ болен от туберкулоза пенсионер.

Всички го обичахме, защото често ни водеше на кино и ни купуваше семки. Въпреки че носеше книжки, в които плюваше своите бактерии, той никога не сядаше до нас, за да не ни зарази. Освен това Мишел го избраха за председател на махленския футболен клуб, защото някога играел в националния тим на Франция и дори веднъж вкарал гол на великия Замора, въпреки че испанският вратар пазел със специални, непускащи голове ръкавици.

Една нощ Савата пазил с такива специални ръкавици и сутринта ми се похвали, че спасил пет дузпи от Бизо. А който познава Бизо, само той може да си представи какъв ужас е изпитвал на сън Савата. С шута си Бизо или кърти диреци, или къса мрежи, или праща вратарите в Александровската болница за първа помощ.

И бай Доре обичаше футбола. Той дори участвуваше в управителния съвет на тима заедно с Яким готвача. Въпреки че двамата никога не играеха футбол, радваха се, когато гледаха как другите играят.

Решихме, че само бай Доре може да ни помогне и вземе Станко под свое покровителство.

Упътихме се към работилницата, намерихме я затворена, но неприбраният мотоциклет показваше, че майсторът скоро ще се върне.

Беше събота. Махалата си почиваше и по улиците не се виждаха хора. От време на време по „Граф Игнатиев“ изскърцваше трамвай и кокалена кондукторска свирка рязваше лекия пролетен въздух.

Докато чакаме, решихме да поиграем на ашици. Чано начерта танал с парче тухла и играта започна. На Станко се падна да бъде зук и той качи с пет метра всички коняци. Не бяхме виждали толкова отдалеч някой да е правил доси, но за обща изненада Станко така подхвърли коняка си, че той се закова в танала, след като разчушка подредените ашици. И при втората игра се случи същото.

— Бог! — похвали го Митето.

— Трябва да кандърдисаме бай Доре да го вземе — каза Чано. — Сто пъти е по-хубаво да си чирак при майстор, отколкото при някакъв фурнаджия.

— Да, но във фурната има гевреци — облиза се Омето.

— А пък чиракът на бай Доре, когато поиска, може да язди колело... — намеси се Коко.

Коко мечтаеше да има бегач и с него да се яви на състезание. Той с часове се въртеше из работилницата, помпаше гумите на двата велосипеда, почистваше веригите им с газ, бършеше рамките с мек парцал и затова те винаги светеха като нови. Понякога майсторът се трогваше и му даваше едно от колелата за половин час, но го предупреждаваше да не кара без ръце и да не прави други маймунджилъци, на каквито Коко беше цар. Нашият велосипедист се мяташе на колелото, забиваше нос в кормилото, вирваше задник и светкавично изчезваше. Той се връщаше точно на минутката и ни носеше кукуряк. Всички знаехме, че кукуряк расте над Драгалевци, а дотам имаше десет осеяни с дупки и камъни километра.

— Бай Доле! Бай Доле идва! — извика Шебека и ние прибрахме ашиците за после.

Пременин в зелен ловджийски костюм, въоръжен с дълга двуцевка, майсторът пристъпяше гордо, като водеше за верижка пъстрата си кучка. До него ситнеше Мишел с праметната през рамо флоберова пушка.

Станко се уплаши. Той никога не беше виждал толкова страшен мъж, при това с такива увиснали мустаци. Наистина облеклото и ловджийската шапка с перо правеха майстора величествен. Камъните издаваха искри под подкованите му обувки с високи гамаша, по куртката му дрънчаха медали и спортни значки, от кожения патрондаш лъщяха дъната на сто патрона, по бедрото му тупкаше дълъг нож с дръжка от сърнешки крак. През рамото му висеше торба от неоцавена еленова кожа с червени пискюли, с ремъчета и халки, на които страшният ловец окачваше убития дивеч.

Мишел не блестеше със своето облекло, но в замяна на това притежаваше флоберова пушка, с която стреляше по черупките на изпитите от него пресни яйца, за да прави магия на болестта си.

Майсторът пренебрежително ни изгледа.

— Мите, бягай да напълниш манерката с мастика! Кажи на Шопа, че е за мене!

Бившият велик вожд грабна манерката и хукна към кръчмата на Шопа.

— Весо, подготви машината за път!

Втурнах се към „цюндапа“ и започнах да свивам брезента.

Останалите се побутваха и подканяха. Никой не смееше да заговори майстора.

— Бай Доре, ти на лов ли? — най-после се претраши Чано.

— Докога ще ви уча? Срещнеш ли ловец, първо ще му кажеш „На слука!“ — смъмри го бай Доре.

— Извинявай, бай Доре, на слука! Ама имаме да ти кажем нещо важно.

— Хайде, че бързам!

— Това е Станко... Няма баща, нито майка, а нали бай Димче фурнаджията умря?...

— Какво намесвате Димче фурнаджията? Бог да го прости! От мастика пукна.

— Защо не вземеш Станко при тебе? Той е много добър...

Майсторът хвана кормилото на мотоциклета, постоя наведен, без да отговори, и изведнъж отсече:

— Нямам нужда от работници.

— За чирак бе, бай Доре! Ще ти помпи колелата, ще ти чисти работилницата, ще ти пали печката...

— Казах, няма работа.

— Тогава какво ще прави Станко? Той си няма никого, а нали и Димче фурнаджията умря?

— Стига! Разбирате ли от български?

— Разбираме, но нали по-рано имаше чирак?

— Окраде ме разбойникът и избяга... Хайде, пръждосвайте се!

Мишел се настани в коша, загърна гърдите си с одеяло, извади големи целулоидни очила и ги постави върху лицето си.

Никой от нас не беше виждал такива очила.

— Състезателни — пошепна Коко.

— Бай Доре — започнах аз, — знаеш ли, че вече съм избран за вожд на махалата? Обещавам ти, че няма да позволя никой да ти пипа карбида, ще ти пазим „цюндапа“ и винаги ще те слушаме... Съгласи се бе, бай Доре! Вземи Станко!

Майсторът сложи крак на манивелата и няколко пъти я ритна.

— Момчета, не настоявайте някой да ви каже да, когато преди малко ви е казал не. Оставете майстора да си помисли — С дрезгав глас се обади Мишел и изведнъж ни попита къде ще спи Станко.

Омърлушихме се. Забравихме, че Станко трябва да спи. В работилницата не можеше да се живее. Там миришеше на нефт и карбид, а през зимата така духаше, че майсторът въпреки дебелилото си кожухче пак трепереше от студ. Бараката нямаше прозорци и единствено през отворената врата влизаше светлина, а през зимата заедно с нея — и сняг...

Както обикновено „цюндапът“ не искаше да запали и трябваше да се побута. Това го знаеше майсторът, това знаехме и ние и затова мълчаливо чакахме мотористът да се умори от безполезно ритане, да седне на кормилото и да каже: „Аман от тази пущина!“

Бай Доре каза „аман“ и ние вече си знаехме работата — кой където свари пипна мотора, напънахме се и го затикахме. Легнал на кормилото, майсторът въртеше разни ръчки, псуваше и крещеше: „Давай!“ Най-после мотоциклетът припука, пусна от ауспуха няколко бели облачета, затресе се и изведнъж страшно загърмя.

В набития от дъжда прах останаха две криволичещи ивици и следи от босите ни крака. За всеки случай потичахме след мотоциклета и когато стигнахме моста на Перловската река, дружно извикахме: „На слука!“ Мотоциклетът заподскача по неравното дървенишко шосе, Мишел се обърна, свали гарсонетката си и любезно ни поздрави.

По лицето на Станко пълзяха мътни струйки пот. Горкият, от бутане не можеше да си поеме дъх.

След като изпратихме мотора, ние тръгнахме на лов за скалпове. Из кошчетата за отпадъци търсехме празни цигарени кутии и скалпиряхме капациите им, които служеха за размяна при игра на плочки. Улисани в търсене, ние забравихме, че се намираме в чужда територия, и ненадейно бяхме оградени от десетина боси момчета, които заплашително въртяха изплетени от канап прашки. Главатарят им размахваше убита сврака. Това беше Коцето, шестият син на Луд Петко, вожд на курубагларските червенокожи и капитан на футболния им тим, с който щяхме да имаме мач.

Лудпетковците живееха зад реката в клекнали от старост кирпичени къщички, оградени от копи със сено. Старият Луд Петко имаше каруца, два коня и десет сина. Всеки се плашеше от здравите му юмруци, а когато се напиеше, вадеше и кама. И той, и конете, и синовете му бяха луди. Говореше се, че хранел конете си с месо и ги поял с вино. Затова, когато ги подгонеше, от копитата им изскачаха

искри, а от устата им капеше пяна. Със своята каруца той надбягваше пожарната команда, а всеки знае как бягат пожарникарските коне...

Бате, Чано и Станко си бяха тръгнали към махалата, но като видяха, че сме пленени, се спряха и започнаха да се съвещават. Те знаеха силата на лудпетковци и не смееха да ги нападнат. Ние напразно викахме за помощ и дълго време щяхме да търпим подигравките и ритниците на нашите врагове, ако не беше станало чудо.

Ненадейно Станко измъкна кол от една ограда и със страшен вик се втурна към лудпетковци, които се уплашиха и ни пуснаха. Ние веднага ги нападнахме и обезоръжихме. Пристигнаха ни на помощ Савата и Чано. Станко изви ръката на Коцето и му кресна: „Ке те утепам, сукин сине!“

Победеният главатар гледаше Станко с удивление.

— Ке ги нападаш ли?

— Дай ми прашката!

Станко изгледа окичените с кърпки гащи на главатаря и му подхвърли прашката.

— Мир! — извика великодушно Савата.

— Мир! — повтори мрачно лудпетковецът.

— Ще ни нападате ли?

— Няма.

— Честна дума?

— Честна!

Главатарят направи с палеца на десния си крак кръст в праха, плю върху него и се завъртя три пъти на пета. Пристъпихме към сключването на мир. На курубугларци дадохме две топчета и десет цигарени кори, а главатарят ми подари убитата сврака.

— Аз лично съм я утепал — похвали се той.

Очите на Митето светнаха. Досега той не беше аутопсирал сврака. И ние останахме доволни, защото перата на тази птица са много ценни и всеки вожд с удоволствие щеше да окичи главата си с тях.

След като по този начин затвърдихме мира, Коцето се заинтересува за Станко. Изглежда, че смелостта на горноджумайчето го възхити.

Ние обяснихме, че Станко е сирак и че бай Димче е умрял.

Коцето поклати глава в знак, че всичко е разбрал.

— Ако не го сакате, ние че го вземем. Дека са десет, тамо са и единайсет — рече той.

— Станко си е наш и той вече е чирак при бай Доре — отвърна с колеблив глас бате.

— Ехе, чирак! Ние си имаме каруца и тато ни дава сами да я караме.

— Станко си е наш — повтори Савата. — Ние сме си го намерили и ние ще си го гледаме.

— Не ви сакам каруцата! Бай Доре има мотор — разреши спора Станко и лудпетковци си отидоха.

Въпреки победата не бяхме весели. Нашият нов приятел трябваше да спи.

— Бате, в бараката! — изведнъж се сетих аз.

— А тате?

— Ще я почистим, пък после...

След миг ние летяхме към нашия двор.

В бараката се намираха какви ли не боклуци и трябваше мъжки да поработим, за да стане годна за обитаване. Първо решихме да пренесем и подредим дървата, след това — въглищата, да изринем натрупаната от години пепел, да пометем и подредим керемидите по покрива.

До вечерта бараката светна, а ние заприличахме на арапи. Остана ни само да запушим пролуките между дъските, за да не става течение.

Митето предложи да облепим стените с вестници и ние се съгласихме. Стана късно и затова решихме да продължим работата на сутринта.

Сутринта ни събуди страшен писък. Скочихме от леглото и изтичахме в кухнята. С насапунисано лице баща ни държеше бръснача и се заслушваше. В това време при нас се втурна мама. Тя притискаше сърцето си и ужасена крещеше: „Крадец! Крадец!“

Тате остави бръснача и грабна ножа за хляб.

— В мазето! В мазето! — повтаряше мама и очите ѝ страшно се въртяха. Тя падна на миндера, затрака зъби и от уплаха не можеше да си поеме дъх.

В първия миг аз и Савата се уплашихме, но когато се съвзехме, сетихме се, че мама е видяла Станко, и наново се уплашихме.

С нож в ръка тате изтопурка по стълбите към мазето.

— Мамо, това не е крадец... Това е Станко.

— Кой Станко? Какъв Станко?... Долу е влязъл крадец, голям, страшен...

Снощи решихме Станко да преспи в нашето мазе. То беше чисто и топло. В него мама държеше кацата със зеле, гърнетата с туршии, картофите и морковите. Без някой да ни усети, ние нагласихме от дъски и чували легло на нашия нов приятел и го оставихме да спи. Обаче рано сутринта мама слязла да вземе картофи и...

— Защо не сте ме предупредили? — след като набързо остави пръсти върху страните ни, попита тате.

Мълчахме. Щяхме да го обидим, ако му признаем, че сме се съмнявали в неговото великодушие.

— Елено, ето крадеца! — рече подигравателно той и тласна пред себе си пребледнелия Станко. — Виждаш ли колко е страшен?

С разтреперана ръка мама капеше валериан върху бучка захар и хълцаше.

— Тате, недей да го биеш! Ние му разрешихме... Той е сирак, а нали бай Димче фурнаджията умря?

Тате мъчно се досещаше и надълго трябваше да му се обяснява.

С наведена глава Станко тръгна към вратата.

— Ей ти, крадеца, накъде?

Момчето замръзна.

— Измий си муцуната и сядай на масата!

Мама надrobi още в една паница залци, поръси ги с извара и ги заля с вряла вода. От време на време тя продължаваше да слага ръка на сърцето си. Аз и Савата гълтахме горещата попара и се надпреварвахме да разправяме за Станко, но когато споменахме за бараката, тате остави лъжицата и се намръщи. По-късно узнахме, че той също имал намерение да я стегне и я даде под наем.

— А кой ще го храни? — попита с тревожен глас мама.

— Бай Доре... При него ще работи.

— Съгласен ли е?

— Отказа, но сигурно ще се съгласи. Мосю Мишел...

— Сто пъти съм ви предупреждавала да не се срещате с този Мишел — развика се мама. — Нали знаете, че е туберкулозен?

— Знаем, но той плюе бацилите си в книжки...

Баща ни слезе да види какво сме направили, огледа бараката, нещо изрѣмжа и намусен се упѣти към склада на Марко Елешки.

Тате малко печелеше и само семейното счетоводство го спасяваше от фалит. Той нанасяше разходите си в един голям тефтер и всеки миг знаеше за кого от нас колко е похарчил. Бате от рождението му до днес струваше 25 хиляди лева, а аз — 18 хиляди лева. Минка и Тинка вървяха в обща сметка и за двете бяха изразходвани 24 хиляди лева.

Тате гледаше тези големи цифри, клатеше глава и цѣкаше. В тефтера всеки от нас имаше отделна графа. Когато мама купеше басма, тате пишеше с едри букви: басма за Елена — 12 лв. В собствената си графа той слагаше някакви неразбираеми йероглифи. Веднѣж Савата ми повери, че той отбелязвал с кръгче кафетата, а с квадратчета цигарите „София-серт“.

Тате продаваше в склада на Марко, но беше роден за управител на Народната банка. След своето семейство той най-много обичаше цифрите. Може би затова вечер, преди да си легне, взимаше логаритмичната на бате и дълго се любуваше на пълните ѝ с числа страници. Понякога на обед спираше да яде и казваше:

„Елено, днес в яхнията си сложила 10 процента повече мазнина“. Или пък: „Тази година ще наложим в кацата 100 килограма зеле. Миналата взех 110 и на март изхвърлихме от него 4 кила“.

Всяка есен той правеше инвентаризация на покѣщнината, на дрехите и на останалите вѣглища в бараката, но рядко бракуваше някоя счупена чиния, проскубана метла или скѣсани галоши. А когато купеше нещо, например ренде за ряпа, тази вещь той вписваше в специална инвентарна книга.

В празник ни извеждаше на разходка в парка и ни черпеше с печени семки. Когато се прибирахме, той с гордост заявяваше, че в градината са цѣфнали двеста петдесет и девет лалета, сто седемдесет и осем зюмбюла и триста и двадесет перуники.

Той не можеше истински да се възхити от градината, ако не знаеше колко цветя растат в нея.

Може би за тези големи негови способности Марко Елешки го държеше на работа. Тате винаги можеше да каже броя на гредите, на дѣските, на тухлите, на керемидите, а може би и на бучките вѣглища, които се намираха в склада...

Пръв в бараката дойде Омето и изгърси вързоп със стари вестници. Пристигнаха Чано и Коко. И двамата мъкнеха употребявани табаци. Шебека и Митето донесоха нови афиши. Издебнали лепача, когато пиел при Шопа, и му задигнали от рулата.

До обед облепихме бараката с три пласта хартия. Най-отгоре за тапет лепнахме новите афиши, от които полутъжно ни гледаха Чарли Чаплин и малкият Джеки Куган. Измихме прозореца и през него весело нахлуха топлите пролетни лъчи.

Станко призна, че през живота си никога не е живял в такава хубава къща.

Но „хубавата къща“ се нуждаеше от мебели. Макар че през зимата се заклехме да не говорим с Бебо, налагаше се да го потърсим. В неговия двор се намираше беседка, в беседката — масичка и на тази масичка хвърлихме око. Освен това трябваша столове, креват и завивки...

Аз, Коко и Чано тръгнахме да потърсим и доведем Бебо.

Никой не играеше със сина на Марко Елешки, защото беше фукня и портаджия. Той издаде на баща си, че сме взели от склада му въглища за вдовицата на Син Парцал. Той ни наклевети пред махленския стражар, че го наричаме „мръсно ченге“. Той винаги ни се перчеше с новите си дрехи и когато си купеше кифла, първо я наплюнчваше, за да не му искаме от нея. Затова го провъзгласихме за бледолик враг на червенокожите и не го допускахме в обора на Син Парцал. Изключихме го и от тима. Въпреки че Бебо имаше истинска футболна топка, ценен лък и кънки с канал, по цял ден се разхождаше сам, без да може да ни се похвали. От яд биеше сестра си Цури, защото не искала да играе с него футбол на една врата.

Щом Бебо ни видя, подскочи от радост. Дори майка му, важна дебелана, позната в махалата под името Голямата мечка, се захили и нареди на слугинята да ни отреже по едно парче торта. Ние излапахме тортата, облизахме пръстите си и Коко дипломатично започна:

— Бебо, как си?

— Играя... Тате ми купи автоматична железница. Искате ли да ви я покажа? Германска е...

Трепнахме, но се въздържахме да любопитствуваме и с привидно безразличие се съгласихме да я погледнем.

Бебо ни заведе в друга стая, клекна, нави локомотивчето и железницата започна да прави кръгове по монтирана на пода линия.

Очите на Коко и Чано станаха големи като петолевки. Такова чудо нито аз, нито те бяха виждали.

Локомотивчето теглеше натоварени с ашици вагончета, пъхаше се под изкусно направени мостове, влезе в тунел и се спря на малка гара с чешма и пейка.

Гледахме и от удивление не можехме да си затворим устата. Ех, ако железницата беше наша?!

— Нали е фамозна? — попита Бебо.

— Бива си я — свести се Чано. — И аз някога имах такава железница, но тя като истинските пушеше. Чичо ми я изпрати от Америка... Поиграх си няколко дена с нея и я захвърлих. Железниците лесно омръзват.

— Да — потвърди Коко. — Виждал съм да се търкалят вагончета в кухнята на Чано...

— Ама ти, Чано, имаш ли чичо в Америка? — усъмни се Бебо.

— Охо, и то какъв!... Жалко, че миналата година падна от един небостъргач и се уби. Качил се да му почиства комините, подхлъзнал се и край...

— Да оставим тези бебешки работи! — важно каза Коко, но едното му око още не можеше да се откъсне от влакчето. — Ние сме дошли по важна работа... Бебо, не можеш ли да свиеш още малко торта?

Бебо излезе и след малко донесе останалата част от тортата. Той така се вълнуваше, че каквото и да му поискахме, сигурно щеше да ни го даде.

— А сега, хайде! — заповядах аз.

Когато Бебо влезе в бараката, ахна от изненада. Много му харесаха афишите с Чарли и Джеки.

— Свали си шапката! Не виждаш ли къде влизаш? — смъмри го Митето.

Бебо бързо сне шапката си.

— Само мамините синчета ходят с такива шапки — продължи да се заяжда Митето. — Погледнете каква е чистичка, новичка и при това е с хърбосонска козирка.

Чано показва тортата и погледите на всички се устремиха към шоколадовата ѝ глазура.

— Аз я дадох — обади се Бебо.

— И без да се похвалиш, разбрахме — сърдито измърмори Митето и два пъти преглътна.

За миг от тортата не остана и следа, Бебо неспокойно се заозърта.

— Не се плаши! — успокоих го аз. — Сега аз съм велик вожд и ако ме слушаш, наново ще те приема да играеш с нас.

Бебо ме погледна с благодарност.

— Нека се закълне и обещае...

— Няма какво да обещава. Бебо се е разкажал... А сега запознай се със Станко! Той е много силен. Вчера щеше да избие всичките синове на Луд Петко с един кол.

Бебо със страхопочитание подаде ръката си.

— Нашият приятел ще живее тук. Той е дошъл отдалеч, няма родители, а нали бай Димче фурнаджията умря?... Сега ще видим дали ще се покажеш истински приятел.

— Какво искате?

— Дребна работа: някоя маса, стол...

— А тате?

— А бе, нали ви казах, че това хлапе не е за нас! — наново се наежи Митето. — Тате, та тате! Савата и Весо цяла барака дадоха, без да питат баща си, а той за един стол и за една маса...

Очите на Бебо се напълниха със сълзи.

— Аз ще донеса черга — изпъчи се Чано.

— Аз — сандък. Ще му служи за галделоб — не остана по-назад Шебека.

Бебо се приготви да си ходи, но щом прекрачи прага на бараката, се спря. Той знаеше, че никога вече нямаше да го потърсим, и се разплака.

— У, реве като магаре! — запуши си ушите Митето.

— Ти си магаре! — осмели се да му възрази Бебо и пипна една лопата.

Стъписахме се. Че откъде такава храброст у страхливия Бебо?!

— Ела, ако посмееш! — продължаваше да се перчи и същевременно да плаче Бебо. — Какво съм ви направил, та ми се

подигравате? Виновен ли съм аз, че...

Може би той искаше да каже: „Виновен ли съм аз, че баща ми е богат, че в последните избори стана общински съветник, че ми купува скъпи играчки и хубави дрехи?“... Той замълча, но ние знаехме, че в този миг той мрази баща си, защото му отнемаше правото да бъде равен с нас.

Бебо продължаваше да хълца и наново си тръгна.

— Остани! Никой не те пъди. Ела да помислим!

Бебо извади сгънатата на четири носна кърпичка да обърше сълзите си, но забеляза отправените към нея погледи и бързо я пхна в джоба си. Смешно беше сериозно момче да носи носна кърпа.

Бебо ни повери, че родителите му се канели да отидат на гости, и ни предложи, когато излязат, да ни заведе на тавана.

Когато Марко Елешки и Голямата мечка се натовариха на файтона и заминаха, аз, Омето и Чано тръгнахме към тавана. Останалите ни охраняваха от двора. Не очаквахме да се намерят толкова хубави работи на един таван. Там имаше нощно шкафче, полирана масичка, няколко стола и най-важното — желязно легло с големи месингови топки. Открихме още стари черги, възглавници и един дюшек.

— На него почина дядо — поясни Бебо.

— Ще го дигнем, но няма да казваш на Станко, че на него е умрял дядо ти!

Страхувахме се да вземем тези ценни вещи.

— Носете! — решително извика Бебо. — Ако нашите узнаят, ще кажа, че съм ви ги дал, за да не ме биете...

Подредихме бараката и седнахме да ѝ се любуваме. Станко цъкаше с език и не можеше да повярва, че ще живее в толкова луксозна квартира. Желязното легло, двата стола, полираната масичка, чергите, възглавниците... Това беше прекалено много за неговата измъчена душа.

Слънцето се скри зад Люлин и над махалата падна хладен здрач. Във вечерната тишина се разнесе проточеният глас на бозаджия... Кухненските прозорци светнаха и ние хукнахме към своите домове, преди бащите ни да са се върнали от работа.

По-късно влязох в бараката да занеса нещо за хапване на Станко и го заварих да лежи на кревата. От очите му капеха сълзи и устните

му потреперваха.

— Лошо ли ти е?

Станко се сепна, скочи, прегърна ме и зарева със сълзи. Без да искам, и аз се разплаках, но не можех да разбера какво става с него. Не допусках, че може да се плаче и от щастие...

III

ОБЕСЕНИТЕ КУКЛИ

Мама забраняваше на Тинка и Минка да излизат на улицата. Те или седяха в кухнята и шиеха на куклите рокли, или играеха „на къщи“ в двора. Между двата чимшира застилаха черга и върху нея подреждаха креватчетата от мукавени кутии, печка от тухла и съдове — кибритени кутии.

Сестрите ми обожаваха две парцалени кукли и палячо с един крак и гипсова глава. Обикновено този палячо изпълняваше ролята на лекар и идваше да преглежда болните кукли, които лежаха с разноголеди, изписани с химически молив очи.

Играта на моите сестри започваше така:

— Добър ден, госпожо! Как е малката?

— Горкичката, миналата седмица страдаше от разстройство, а сега се шари. Всеки миг очаквам да звънне докторът, за да я прегледа.

— Тежък живот! Просто не ми побира главата как ще се изкара. Понякога ми се иска да легна, та да не стана. А децата сякаш на поразия отворил им се един апетит, ушите ще ми изядат. Цял ден ме дърпат за полата и все едно и също си знаят: „Мамо-о-о, дай да ям!“... Пък като се случи някое да се разболе... Аптекарят не дава на вересия, а откъде пари за лекарства? Тази сутрин съм събирала стотинка по стотинка да купя хляб...

— Така е, госпожо. Мъжът ми се е уплашил, че ще го уволнят. Ако оня изедник Марко направи това... Ох!

— Ох!

— Извинявайте, звъни се. Сигурно е докторът.

Тинка взима куция палячо и потропва с единия му крак.

— Добър ден, докторе. Малките пак са болни... Кажете ми дали е опасно?

Тинка смръщва носле и имитира гласа на махленския лекар:

— Да... Пак са се появили жлези. По-силна храна, госпожо, по-силна: мляко, масло, месо... Засега ще им напиша сироп за апетит. Три

пъти на ден по чаена лъжичка преди обед.

Тинка плаща на лекаря с едно унищожено трамвайно билетче и му се кланя.

— Колко му дадохте?

— Двадесет лева и пак недоволно ме изгледа! Мъжът ми за тези пари работи цял ден...

— Какво ще готвите днеска?

— Ами бобец.

— И аз от снощи го дръннах в тенджерата...

В такива разговори сестрите ми можеха да прекарат цял ден. Веднъж се ядосах, грабнах им куклите и ги обесих на сливата. На куклите нищо не им стана, но Тинка и Минка ревнаха и така ги заоплаквах, че съседката ни баба Чинтулка дойде да пита кой е починал.

Пристигна и Цури. Щом я видяха, сестрите ми млъкнаха и се намусиха, защото Цури беше хубава и носеше лачени боти с едно копче, което се закопчаваше за каишката със специална телена кукичка.

Цури запита сестрите ми защо плачат, но Тинка и Минка не намериха за нужно да ѝ отговорят.

— Защо плачете? — отново ги запита Цури.

— Защото са глупави — поясних аз. — Обесих им куклите и сега ги оплакват...

Смятах, че Цури ще се изсмее на сестрите ми, но вместо това тя ме нарече „обесник“ и от милост към куклите се разплака.

„Прав е Омето, като казва, че момичетата за нищо не ги бива, освен да плачат“ — помислих си аз и отидох в кухнята при Савата. Като него специалист по майсторене на парцалени топки нямаше в цялата махала. Но с последната достигна върха на своето изкуство. Задигна от шкафа на мама едно вълнено кълбо, уви го в скъсан чорап, притегна го да стане кораво и го заши с канап. Топката заприлича на истинска, дори подскачаше, като паднеше на земята.

Грабнахме я и хайде на празното място, където вече ни чакаха Коко, Чано, Митето, Шебека и другите. Само Станко го нямаше. Бай Доре се съгласи да го вземе за чирак, но не го пускаше да играе с нас.

Савата ритна новата топка и хукнахме след нея. Всеки пръв искаше да си измери шута. Бате застана на вратата и ние се

подредихме да му бием дузпи. Той беше знаменит вратар. Наистина лактите и колената му често пострадваха от рани, но за една нощ хващаха корички и той наново се хвърляше като пантера.

По улицата се зададе Станко. В едната си ръка държеше тръбен ключ, а в другата — сандъче. Съобщи ни, че майсторът го изпратил да занесе инструментите в една къща, в която щял да инсталира тръби за чешма. Ние оградихме Станко и той подробно ни разправи какво върши в работилницата. Похвали ни се, че от време на време бай Доре му давал да се качва и на колелата.

— А вие какво правите?

— Тренираме. В неделя имаме мач.

Станко погледна топката и наведе глава.

— Ела да пориташ с нас! Топката е екстра...

Станко се огледа, остави инструментите и се приближи към топката. Засили се, замахна да я ритне, не я умери и се изтърси на земята.

Запревивахме се от смях. Рядко се случваше да гледаме такава сванта.

Станко скочи и почервенял от яд, наново застана зад топката.

— Я ке те науча! — закани й се той и така я ритна, че тя се извиси, мина оградата на Пешо Пощата и счупи едно стъкло на къщата му. Савата се втурна, прескочи оградата, грабна топката и побягна. Хукнахме в различни посоки.

След малко се събрахме пред къщата на Марко Елешки. Между тарабата и един стълб опънахме канап и започнахме да играем на волейбол. Но и там не ни провървя. Марко си бил у дома, изскочи и така се разкрещя, че се намерихме чак при реката.

— Хайде да я прескачаме! — предложи Коко, засили се и се озова на другия й бряг.

Прескочихме я по два, по три пъти и ни омръзна. Седнахме на брега да си говорим.

— Знаете ли, че Вентлер е изписал от Виена ново топче? — започна Чано. — Видях го: беличко, с двадесет и четири парчета.

Вентлер унгарецът работеше в стъklarската фабрика до гробищата, а същевременно тренираше и махленския тим. В Унгария той бил известен футболист, но като поостарял, научил стъklarския занаят и дошъл при нас да си търси късмета. Бизо ни разказваше, че е

факир: духал през цев разтопено стъкло и правел балони, които после ставали на чаши.

— Няма само буровците да ни се фукат, че ритат хубави топки — заклати глава Митето.

Буровци наричахме играчите и привържениците на спортния клуб „Буря“, защото бяха синове на тузари и защото се пееше песента:

*„Ех, да бях богатско чадо,
Буров да ми беше дядо...“*

Повечето от буровците учеха в чуждестранни училища и на игрището идваха със собствени велосипеди.

— Унгарецът позволил само на Бизо да опита виенската топка — продължи Чано, — а той такъв шут изпердашил, че Керкенеца два часа се превивал от болки в корема.

Керкенеца играеше вратар на махленския тим, но никой не го обичаше, защото се смяташе за много нещо. А и обичаше да се върти край буровците, за да го черпят.

— Ех, да имам клачето на Бизо! — въздъхна Шебека.

— И глава — допълни Митето. — Щом Бизо лепне топката на челото, носи я от центъра до вратата.

— В махалата не се е раждал такъв играч. Хващам се на бас за голям сладолед, че догодина ще влезе в националния тим — запали се Чано.

Знаехме, че Бизо е братовчед на Чано, но не възразихме, защото Бизо наистина заслужаваше възхищение.

— Вярно ли е, че искали да го купят? — попита Митето.

— Вярно е — отвърна Чано. — Буровци му предложили да им играе две години в тима и след това щели да го пратят на техни разноски да следва.

— Е и той?

— Разбира се, че отказал. Не е предател като Бекона.

Бекона, непрокопсаният син на Стою бръснаря, допреди три години играеше в махалата, а сега беше вратар на „Буря“. Стана важен, не говореше с нас и се срамуваше, че баща му е бръснар. И Стою се

срамуваше от него, защото често му подхвърляха, че синът му нищо не работел, а получавал пари от полицията.

— Искате ли да ловим щипоци? — предложи Шебека.

Не чакахме втора покана и нагазихме в още студената вода, но видяхме Мишел. Оставихме щипоците да си плуват и хукнахме към него.

— Защо си губите времето? Нали имате мач? Ако искате да победите, всеки ден трябва да тренирате! — сърдито ни посрещна той.

— Знаем, но счупихме джам.

— На кого?

— На Пешо Поцата — поясни Чано.

— Той не ни видя — похвали се Коко.

Мишел леко пипна ухото му.

— Ще отидете да му кажете, че без да искате, сте му счупили стъклото. И да му се извините. Обещавате ли?

Никой не отговори. Познавахме си Пешо Поцата. Здравите му ръце едва ли щяха да се задоволят само с нашето извинение. После той можеше да се оплаче и на бащите ни...

— Плозолчето беше ей толкова мъничко — показа с ръце Шебека.

— Още по-добре, че е малко — не отстъпваше Мишел.

— А ако Поцата ни набие?

— А ако иска пари?

— Няма да ви набие, а ако ви поиска пари, аз ще го платя — приключи разговора Мишел, постла кърпичка на тревата и седна на нея.

— Вярно ли е, че Вентлер изписвал ново топче? — нетърпеливо попита Савата.

— Вярно е. С него ще вземем купата.

„Купата!“ — с недоверие си помислихме ние. Колкото и да обичахме своя тим, не можехме да допуснем, че е възможно да стане държавен шампион.

— Май не ви се вярва? — изпитателно ни изгледа Мишел. — Без вяра нищо не се постига... Ето болен съм, лекарите смятат, че още малко ми остава да живея, но аз напук ще живея. Когато човек вярва в живота, животът го обиква и му помага.

Мишел повдигна глава, зарея поглед някъде към боровата гора и въздъхна.

— Ех, защо не съм здрав? А някога...

Наострихме уши.

— Мишел, лявото крило на „Тулон“. Българинът с елегантния дрибъл и неповторимия лъв шут сега изгасва... — тихо, сякаш на себе си зашепна болният, свали гарсонетката и събра ръце между острите си колена.

— Винаги си спомням последния мач — Франция срещу Испания... — с чувство на тъга за нещо, което вече няма да се върне, продължи Мишел и плъзна поглед по панталона, под който се криеха тънките му, немощни крака. — Голям, от месеци очакван мач. Цял Париж се стече на стадиона, а се случи мъглив, студен ден. Още от сутринта почувствувах, че не ми е добре. Виеше ми се свят, цялото ми тяло се обливаше в студена пот. Треперех. Съобщих това на треньора, но той ми заповяда да играя. Трябваше да се подчиня, защото наскоро баща ми почина, малката издръжка спря, а исках да продължа образованието си! Все пак тимът ми осигуряваше по някой франк, с който можех да платя таксата в университета...

— Нали тогава е пазил Замората?

— Да, да, Замора — стресна се от въпроса Мишел, бръкна в сакото си, извади пожълтял чуждестранен вестник и ни показа една снимка. На нея познахме Мишел, плонжиралия Замора и спрялата се в мрежата топка.

„Благодарение на бързината и точния шут на лявото крило французите победиха испанците. След мача Замора направил опит да се обеси в съблекалнята...“

— Така пише: „Направил опит да се обеси“ — с презрителна усмивка повтори Мишел. — Не вярвам, защото на другия ден испанският вратар ме намери, донесе ми този вестник, прегърна ме и се подписа за спомен върху снимката...

Надигнахме се да видим подписа.

— Прочутият испански вратар ме поздрави, защото съм успял да му вкарам гол. — Големият спортист е и голям човек — поучи ни Мишел, но, изглежда, му стана студено, изправи се и си прибра кърпичката.

— А после? — попита Чано.

— После? После... Разболях се. Парите от мача хвъркнаха за лекуване. Когато смятах, че вече съм оздравял, наново отидох на игрището, но на тренировката припаднах... И оттогава...

Настана тишина. Чуваше се как реката ближе каменното си корито. Откъм Подуяне долетя свирка на локомотив и по моста изскърца трамвай.

— Кога ви е мачът с курубагларците? — внезапно попита Мишел.

— В неделя сутринта.

Той искаше да каже още нещо, но се закашля и бързо се отдалечи от нас.

Гледахме го и не можехме да повярваме, че този слаб, почти прегърбен човек някога е бил футболна звезда. А той сякаш почувствува нашите учудени погледи, обърна се, хвана гарсонетката си и любезно ни поздрави.

IV МАЧЪТ

Случи се слънчев неделен предобед. Многоочакваният мач щеше да се състои. Отрано момчетата се събраха на празното място, ядяха семки и шумно коментираха. Не липсваха и десетте сина на Луд Петко, петима от които щяха да играят, а другите да ги окуражават. И Митето доведе братята и сестрите си: малките на чуш, а едногодишните близначета — със старомодна детска количка.

Още от снощи очертахме игрището със счукани тухли, а центъра, пеналтериите и мястото на дузпа — с вар. Забихме колчета за врати, а за да се виждат по-добре, окачихме на тях по една шапка. Горна греда нямаше, тази задача изпълняваше синьото пролетно небе. Някаква каруца бе оставила две дълбоки следи по покритото със спечена кал игрище. Не липсваха и къртичини, но ние ги разпръснахме с крака.

Помамени от множеството, към празното място се упътиха семкаджии, бозаджии, а Мара циганката инсталира мангала си и започна да пече пуканки. В чест на голямото спортно събитие курублагларци надуваха върбови пищялки, а ние думкахме празна газена тенекия.

Към центъра се насочи Митето — нашият капитан, и Коцето — шестият син на Луд Петко, капитан на противниците ни. Хвърлиха ези-тура и Митето избра вратата откъм Витоша. На нея ни вървеше. Босите футболисти си заеха местата. Само бековете, които трябваше да шутират силно, имаха терлици, а Чано — стари шушони. На вратата застана Савата, бекове — Чано и Станко. Станко не знаеше да играе, но го включихме само за респект. Напред щяхме да играем аз, Омето, Коко, Трайко, Шебека, на центъра — Митето, а Бебо — резервен вратар. Вместо наколенки Бебо си намота еластични бинтове, с които майка му си пристягаше разширените вени. Той се перчеше с тях и Савата му завиждаше.

— Ей, сванто, дай наколенките на истинския вратар! — заповяда му Митето.

На Бебо не му стана приятно, но се подчини на капитана и даде „наколенките“ на Савата.

Мачът започна. Коцето ритна топката и всички се юрнахме към нея. Топката се търкулна към Станко, той се засили да я изчисти, но направи такава „вересия“, че публиката започна да свирка и дюдюка. Коцето вече тичаше към нашата врата, но разяреният Станко го настигна и при малката пеналтерия го дръпна за гащите. За миг задникът на Коцето лъсна и курубагларци с викове нахълтаха в игрището.

Не се стигна до бой, но след дълъг спор се реши, че наказанието трябва да бъде дузпа. Зад топката застана Коцето, но той я прати високо над вратата. Сигурно топката мина над гредата, защото въпреки лъвския скок Савата не можа да я досегне.

Нашият капитан направи забележка на Станко, че не бива да смъква гащи, но Станко се озъби и каза: „Трай! Я ке ги на̀реда!“

Мачът продължи. Там, където се намираше топката, там бяха и всички момчета. На няколко пъти Коко се впусна към вратата на противника, излъгваше няколко играчи, но когато стигнеше пеналтерията или му подлагаха крак, или го събаряха, или не му оставаха сили да ритне. Играчите викаха: „Ниц, подай бе!“, а публиката ревеше от възторг. Харесваха ѝ буйната игра и честото падане. По едно време Шебека направи своя номер. С патравите си крака мотолевеше топката и когато му я взеха, той се тръшна на земята, хвана се за крака и започна да пищи: „Олеле, мамичко, счупиха ми клачето!“ Игрището утихна, чуваха се само писъците на Шебека, който се търкаляше и подскачаше като заклана кокошка. Когато уплашените играчи се събраха около него, изведнъж той скочи, ритна топката и нарочно останалият настрана Коко я вкара в опразнената врата на курубагларци. Нашите задумкаха тенекията. Курубагларци се опитаха да оспорят гола, но всеки от публиката видя, че топката мина ниско между двата фара.

Зрителите постоянно се увеличаваха. Някои, решили да се поразгъпчат в гората, останаха да погледат безплатно зрелище. Мара циганката се развика: „Пуканки-и-и, пресни, топли пуканки!“ Размърдаха се семкаджиите и бозаджиите. Пет-шест семейства се установиха близо до игрището. Жените разтвориха чадъри, за да не им излязат лунички от пролетното слънце, а малчуганите им припнаха да

играят на жумичка и гоненица. Момиченца с тиролски роклички, под които се подаваха тантелени гащички, заподскачаха на въже. Тотка, сестрата на Омето, забодеше за единия крачол на гащите си парче тантела и при всяко подскачане нарочно подмяташе рокличката си от тази страна, за да се види.

Кой знае защо на игрището дойде и мама. Край нея подскачаха сестрите ми и Цури, която от обесването на куклите се бе сприятелила с тях. Мама ме видя и ми се закани с пръст, което значеше по глухонемски: „Ще кажа на баща ти!“, но никаква заплаха не можеше да ме отдели от мача. Напротив, само като си помислих, че Цури ме гледа, аз така се развихрих, че за почуда на всички дори вкарах гол.

И аз не знам как минах курубагларските бекове и как прокарах топката под плонжа на вратаря им, но в този миг бях готов не само да вкарвам голове, но и да се бия с най-силните от махалата.

— У-у-у! Дайте го на лъвовете! — виеше публиката, когато някой от нас се опитваше да спъне противника си.

Бекът на курубагларци пипна топката с ръка близо до вратата и се реши противникът да се накаже с фаул. Митето знаеше, че фаулите не бива да се бият високо, защото вратарят може да се сниши и после да каже, че топката е минала над гредата, затова погледна към десния ъгъл на вратата, направи лъжливо движение натам и изведнъж я прати в опразнения ляв ъгъл.

Нашите наново заудряха тенекията. Коцето пребледня, много му се искаше да цапне Митето и да предизвика бой. Братята му вече въртяха прашки над главите си, а и нашите се заоглеждаха за камъни.

Но Коцето се въздържа, занесе топката на центъра и миг след това я подаде на лявото крило, което потича, върна му я, Коцето блъсна Чано и със злоба я вкара между двата дирека.

Писъкът от върбовите свирки ознаменува гола. И този писък не спря, докато в нашата врата не влязоха още два гола. Вече тенекията не се обаждаше. Ние се разколебахме. Близначетата сякаш разбраха, че ще паднем, и така ревнаха, че Митето трябваше да напусне играта и да ги успокоява. Савата бледнееше и се люшкеше. Отначало добре чувствуваше „наколенките“, но постепенно краката му посиняха. Ластичите, изглежда, спираха кръвообращението. Той няколко пъти помоли да се прекрати играта, но Коцето разбра, че вратарят ни вече не може да пази, и набързо му вкара три гола.

Най-после Савата излезе и Бебо го замести.

Започнах да развивам ластиците и да разтвивам изстиналите крака на бате.

В това време лявото крило лесно излъга Станко и с всичка сила прати топката към Бебо. Бебо се уплаши и се обърна. Топката го удари по гърба и се изтърколи към Чано, който така я ритна, че заедно с нея отиде в корнер и единият му шушон.

Когато Коцето понесе топката към мястото за корнер, Савата наново застана на вратата. Топката се извиси над главите на играчите. Савата скочи и я улови. В това време публиката се смълча и се заозърта. На мача пристигна управителният съвет на футболния клуб: Мишел, бай Доре, унгарецът и Бизо. Ние се оживихме, разтичахме се и започна една луда игра, в която всеки се стремеше да покаже какво може.

След като минаха почти два часа, решихме, че първият хафтайм е свършил с резултат 5:3 за курубагларци. Разменихме вратите си и седнахме зад тях.

Мама дойде и ме накара да стана.

— Земята ще те изсмуче — поучи ме тя и потърси с очи Савата, за да поучи и него.

Щом мама си тръгна, Цури се приближи и ми пошепна, че много искала да остане до края на мача, но трябвало да си отиде, защото имала урок по немски.

Тя за пръв път ме заговаряше така тайно, аз занемях с глупаво отворена уста и седнах да ме смуче земята.

— Слънчаса ли? Хайде, почваме втория хафтайм! — стресна ме Савата и ми нахлупи една фуражка на главата.

Надигнах се и забелязах, че неусетно съм наскубал цяла купчина с трева.

За обща изненада на играчи и публика управителният съвет остана до края на мача, а дори Вентлер пожела да бъде и рефер. С рефер играта не е толкова приятна, защото в най-важните моменти свирката я спира, но в замяна на това изпъкват качествата на добрите играчи. Треньорът не си поплюваше, при всяко сблъскване свиреше фаул. Шебека наново се опита да излъже, че са го ритнали, но унгарецът не му обърна внимание. Играта се разхлаби, стана пооткрита и зачестиха удари към двете врати. Савата с изумителни

плонжове спасяваше и най-силните топки. След половин час реферът продължително изсвири и за обща изненада на публика и на играчи заяви, че мачът е завършил. Резултатът беше 12:8 за курубагларци.

„Само толкова ли?“ — питахме се ние и още не ни се напускате игрището. Друг път такива мачове продължаваха до обед.

Публиката искаше да гледа петчасов вълнуващ мач, с много голове, с много спорове и накрая с малко бой. Нали затова всяко момче си носеше ластика и прашката?

Но на този мач се случи нещо, за което дълго време се говореше в двете махали.

Вентлер заведе Коцето, Митето и Савата в клуба. Заедно с тях се замъкнах и аз.

Със страхопочитание влязохме в мазето, където се помещаваше клубът. Очите ни зашариха по напоените с влага стени, окичени с пожълтели дипломи, триъгълни знаменца и два избледнели портрета на основателите на тима. Малката дървена маса и двете разкривени пейки бяха издраскани с имена на непознати за нас играчи и с дати на славни футболни победи.

В клуба беше хладно, миришеше на кожа и непрано бельо, ние потръпвахме, но не от студ, а от вълнение, че се намираме сред сандъчетата с екипите на истинските играчи, че дишаме въздуха, който те са дишали, че сме удостоени с вниманието на треньора.

Храмът на жените от махалата беше Св. св. Седмочисленици, а нашият храм — футболният клуб. И те, и ние си имахме богове. Нашият се наричаше Бизо.

Той влезе в клуба заедно с Мишел, усмихна се и покровителствено ни потупа по гърбовете. Бизо стърчеше с една глава над нас, имаше гъста руса коса и здравият му врат се извиваше малко напред. Още не се бръснеше, но това не му пречеше да изглежда мъжествен. Краката изглеждаха къси за едрото му тяло; когато тичаше, слагаше стъпалата им едно пред друго, но топката така се въртеше между тях, че никой не успяваше да я отнеме. Обаче Бизо нямаше само крака, а и глава, която много му служеше...

С изкривена на една страна уста Вентлер разтриваше с шепа брадата си и с поглед опипваше всеки наш мускул. Когато му омръзна да гледа мръсните ни муцуни, извади някакъв тефтер и записа имената и годините на Савата, Митето и Коцето. След това ги изправи до

разграфената на сантиметри каса на вратата и им отбеляза височината. Накара ги да изтичат до бакалницата и да се премерят на децимала. А когато се върнаха, той наново започна мълчаливо да оглежда само тях.

— Вас може стане добър футболист — най-последно проговори той.
— Само много мене слушате!

— Искате ли да играете в юношеския тим? — попита ги Мишел.

От щастие тримата не можеха да проговорят — завъртяха глави и така се ухилиха, че им се показаха кътниците.

— А ваш бащи?

Момчетата глътнаха усмивките си.

— Знам, български бащи не дават спортуваш, но аз карам първо учите, после ритате. Вас изключва от тим, ако получиш лош бележка... Разбрано?

Тримата бяха готови да обещаят, че ще станат и академици, само и само да играят в истински тим, и затова наново усърдно завъртяха стриганите си глави.

Настана тържествен миг. Вентлер и Бизо ги прегърнаха и им пожелаха да станат световни играчи, за да прославят махалата. Мишел стисна собствените си ръце и ги раздруса над главата си. Той никога не забравяше, че има бацили.

Радвах се и ми се плачеше. Радвах се за бате, че ще стане световен вратар, и ми се плачеше, че съм още малък...

Навън чакаха момчетата на двете махали. Когато узнаха, че техните любимци ще играят в истински тим, извикаха ура и наново хукнаха към игрището, за да продължат играта.

Когато мачът завърши, към нас се приближи Беконата, а зад него като паленце подтичваше нашият Керкенец. Вратарят на „Буря“ носеше модерна моряшка фланелка и бял шантунгов панталон, под широките маншети на който се подаваха бомбета на лачени обувки. От единия край на устата му висеше дебела цигара, а с дясната си ръка небрежно подхвърляше и прибираще „жу-жу“.

— Здравейте! — през облак от дим ни поздрави той и изплю цигарата.

Поласкахме се, че протегна на всеки от нас ръка.

Керкенеца взе угарката и жадно смръкна от нея.

— Дубъл екстра „Баучер“... — осведоми ни той.

Коцето, Савата и Митето се спогледаха. Не можеха да си обяснят благоволенieto на надменния Бекон.

— Ей, дрипльо, сипи на всички по една боза! — властно подвикна Бекон на минаващия бозаджия и му подхвърли две лъскави алуминиеви двулевки.

Жадно изпихме резливата течност и с опакото на ръцете обърсахме устните си.

След мач и пожарната не можеше да ни напои.

— Просто ви съжалявам. Ритате до припадане, а накрая няма кой да ви почерпи по една боза — уж със състрадание започна Бекон. — При нас е друго... В „Буря“ след всяка тренировка ни поднасят шоколад, портокали, лимонади...

Слушахме и не му вярвахме.

— Ха-ха-ха! — задруса се от смях Бекон. — Та охтичавият Мишел или оня готвач ще се бръкнат да извадят пари и ви почерпят?

— Ако имат, ще се бръкнат — прекъсна го Митето.

— Ще имат на куково лято... Ех, братлета, добре че се измъкнах от тази просташка среда.

Той подхвърли към нас въртящото се дървено колелце и преди да ни удари с него, ловко го прибра.

— Като гледам хитрите ви муцунки, струва ми се, че не само ще ме настигнете, но и ще ме задминете по слава.

Митето попипа лицето си, сякаш да се увери, че е хитро. Коцето започна да рови пръстта с босия си крак, а Савата от смущение усуква края на черните си гащета.

— Момчета, видях ви на игрището. Във вас има хляб и аз ще ви помогна — бодро подвикна Бекон.

— Митето, Савата и Коцето са надеждата на тима ни — подмазни се Керкенеца.

— Надежда! За какво? — презрително изду устни Бекон. — Беден тим — бедни играчи. Богат тим — парички, слава, чужбина... Това е само истината... Но аз няма да изоставя махалата. Още сега ще ви напиша бележки до домакина да ви отпусне по един европейски екип: нови обувки, копринени фланелки, наколенки...

— И пак ще си играем в нашия тим, нали? — наивно попита Савата.

— Какъв ти махленски тим, бе? Аз още утре ще наредя да започнете тренировки с юношите на „Буря“... Ще влезете във висше, интелигентно общество. Общество, което...

— Не ти сакам бележката! — неочаквано рече Коцето.

Бекона понечи да вдигне ръка, но се въздържа.

— Какво? — изрева той. — Кой сте вие, пардон, ти бе, голтак, та ми се ежиш? Май си един от серията на Луд Петко, а?

— Син съм на Петко каруцаря — гордо се изпъчи Коцето.

— Крушката не пада по-далеч от дървото си... Ти ще се хапеш, когато видиш снимки на Митето и Савата във вестниците, ама ще бъде късно... Хайде, момчета, оставете тази дървена курубългарска глава и елате да похапнем в сладкарницата.

— Не ми се яде — опъна се Митето.

— Весо, да си вървим! — дръпна ме бате.

— Тапири! — изсъска след нас Бекона и почерпи с „Баучер“ останалия при него Керкенец, които, ако имаше опашка, от подлизурство така щеше да я завърти, че нямаше да остане и пращинка по игрището.

Тръгнахме към махалата.

— Не му мина номеро — със задоволство рече Коцето. — Оди по махлите и обира играчите им... Он че ми падне, ако пази у националнио, такова голче че му бутна, та че помни от коя серия съм...

— Хм... Ама видяхте ли Керкенеца?... — зацъка с устни Савата.

— Продажници! Пък и нас искат да омърсят — заключи Митето.

Уверихме се, че Бекона не само пазеше вратата, а и интересите на буровци.

V

КИНОТО

Вуйчо беше хубавец, ходеше напето, с вирната глава и буйните му руси коси се развяваха като лъвска грива.

„Хубав като наш Павел“ — казваше мама, когато искаше да покаже, че някой си е мъжествен, строен и симпатичен.

„На мъж не се гледа хубостта, а умът...“ — засягаше се тате, защото нямаше нито стройна, нито мъжествена фигура, а и космите по главата му се броеха.

Мама не желаше да влиза в спор, но струваше ми се, че тате не е прав. Вуйчо Павел беше и хубав, и умен. Той си говореше с мосю Мишел на френски, а руският му вървеше по вода. Той не само беше назубкал всички руски книги, но и като истински казак от време на време пускаше в разговора по едно „так сказат“.

Тате не се разбираше с вуйчо и затова го наричаше Павел Кухия. Смяташе го за нехранимайко и му забраняваше да влиза в кухнята, защото знаеше, че мама му дава да яде. По-рано мама наистина му оставяше по нещичко да си хапне, но откакто той си доведе жена и тя му се разсърди. Не можеше да се примири, че снаха ѝ е танцьорка, че не е от род и че дори не познава родителите си. И ние не произхождахме от кой знае какъв род, но поне знаехме, че дядо, пък и прадядо са били почтени абаджии, а чичото на мама е бил заклан от турците.

Вуйчо Павел живееше в таванската стаичка зад кухнята. Там той доведе и така Теменужка. Ние не я наричахме вуйна, защото беше само три години по-голяма от Савата и още ѝ се играеше на кукли. А и самата тя с вирнатото си носле, с издутите си малки устни и учудени сини очи приличаше на една голяма кукла.

Вуйчо имаше много професии, но малко печелеше от тях. Той беше фотограф, журналист, оператор в кино и когато съвсем останеше без работа, свиреше на устна хармоничка.

Аз и бате го обичахме, защото ни даваше филмови ленти, разрешаваше ни да присъствуваме, когато промиваше фотоплаки на червена светлина, а и затова, че понякога ни водеше да ядем сладолед. Това се случваше рядко, но той непременно идваше с нас, за да види дали полека ближем сладоледа или бързо го лапаме, което според него било най-вредно за гърлото.

Освен това вуйчо никога не ни се караше, когато ритяхме топка, дори ни поощряваше, като ни казваше, че и той някога е бил футболист, че е пазил вратата на махленския тим с чест и че Савата се е метнал на него...

Докато вуйчо беше оператор в кино „Арда“, ние си гледахме филми безплатно от неговата кабина, която си имаше две прозорчета. Киното се намирало в една затънтена уличка на сарафската чаршия, беше забранено за ученици и се пълнеше от преоблечени ученици и ваксаджии. Имаше партер с ложа, страничен балкон и правостоящи. Циганите си взимаха билети за правостоящи, те си имаха ваксаджийски сандъчета и на тях сядаха. От балкона киноартистите се виждаха тънки и с пипонести глави, а в ложата влизаха само стражари, които водеха своите слугини там, за да не ги щипят в партера.

Аз и бате обичахме да ходим на кино „Арда“, защото там даваха ковбойски филми с коня Рекс и с кучето Рин-Тин-Тин.

Когато някоя от безкрайните части на филма свършваше и вуйчо светваше, за да сложи в киноапарата следващата част, на сцената излизаха Джип и Кити Фоли да залисват публиката. Ако не я залисваха, публиката започваше да се бие и да чупи столовете.

Кити Фоли беше францужойка и играеше кючек. На пъпа си тя имаше лъскав камък и щом започнеше да го върти и подмята, циганите прималяваха, щракаха с пръсти и викаха: „Ох, на дядо-а-а!“ Джип пък танцуваше и пееше: „Щом срещнеш някой млад, че куца, без да иска...“ и „Сере-сере, серенада, серенада от Канада.“

Филмите бяха много интересни и всички започваха и завършваха по един и същ начин. След като лъвът на „Метро Голдуин-Майер“ изревеше, на платното се появяваше дъщерята на шерифа, която заявяваше, че обича ковбоя Кен, но щом въздъхнеше и сложеше кърпичка на устата си, отнякъде пристигаше банда с разбойници. Шефът на бандата открадваше дъщерята на шерифа и започваше интересното. Някой казваше на ковбоя Кен, че са му откраднали

гаджето, той се мятеше на коня Рекс, свирваше на кучето Рин-Тин-Тин и докато не настигнаше и не избиеше бандата до крак, не мирясваше. В следващата част на филма бандата възкръсваше, шефът ѝ отново отвличаше дъщерята на шерифа, която вече имаше дете, Кен пак се мятеше на коня, въртеше ласо и стреляше с нагана, с който можеше да се уцели бълха от сто метра. И така дъщерята на шерифа раждаше дете след дете, бандата все я отвличаше, Кен все я преследваше, докато най-после самият той станеше шериф и дадеше право на най-големия си син да преследва бандата.

По време на преследването и стрелянето ваксаджийчетата се вълнуваха и така тракаха с четките по сандъчетата си, че напълно озвучаваха немия филм. Филмът беше дълъг, но никой и не мислеше да излезе по малка нужда, за да не му се заеме мястото, затова малката нужда си я правеше незабелязано, а ония от първия ред на балкона я правеха отгоре, за да не изпуснат най-интересното, и от партера се чуваха гласове: „Ръси го бе, братче, ръси го...“

Веднъж Кити Фоли дойде в операторската кабина да си поиска цигара от вуйчо и аз разкрих, че тя не е никаква францужойка, а е Куна, каката на нашия вратар Керкенеца. До миналата година тя беше ученичка, но след като я изключиха, отиде нанякъде да ражда.

Вуйчо ме предупреди да не издаваме тайната на мама, че Куна е станала францужойка, и аз се заклех да не ѝ казвам...

Въобщо с вуйчо се разбирахме, но ни беше яд на тате, че му се кара, загдето дружел с разни съмнителни хора и на тавана криел барут. Със Савата претърсихме целия таван, но никъде не го открихме. По-късно разбрахме, че баща ни нарича барут разни книжки, които вуйчо пазеше под керемидите. Веднъж той даде от тези книжки на двама мъже и когато забеляза, че сме го видели, не му стана приятно, пипна ни за ушите и ни заповяда да си затваряме устата.

Тази пролет се запали да прави филм. Кой знае откъде домъкна една излющена дървена кутия с лупи, с ръчка и започна да снима Теменужка пред нашия люляк. Вуйчо въртеше ръчката на кутията, а Теменужка кършеше клонки с цветове, миришеше ги, притискаше ги към гърдите си, обръщаше нагоре очи и въздишаше.

Разбира се, всички „червенокожи“ наблюдаваха какво става.

— И баба хвърля такива белтъци, когато вечер клекне пред кандилото — рече Чано.

— Глупчо, не виждаш ли, че Теменужка е влюбена — поясни му Коко.

— В кого? — любопитствува Шебека, но никой не му отговори, защото киноартистката започна радостно да подскача и да праща на някого въздушни целувки.

Обърнахме се да видим кой идва, но открихме само нашия петел.

— Тя маха на петела, а той продължава да си кълве — констатира Шебека, но Коко го сръга да мълчи.

После вуйчо даде на Теменужка едно цвете и я накара да къса листата му, но точно когато започна да ги къса, д'Артанян забеляза, че Кардинал Ришельо се промъква през тарабата, хукна да го гони и развали снимката.

Вуйчо се ядоса и ни каза, че на такива места не се водят разни песове.

Д'Артанян се показва твърде невъзпитан и за наказание решихме друг път при киноснимки да го държим вързан.

Вуйчо вярваше, че така Теменужка ще стане велика киноартистка, а мама твърдеше, че тя е неморална.

„Защо не се намери някой да снима мене? — възмущаваше се тя и със задоволство сама си отговаряше: — Защото съм почтена жена и си гледам семейството.“

Вуйчо Павел ни довери, че имал намерение да снима филм „Българските гавроши“ и че главните роли щели да бъдат поверени на мене и на Савата. Когато се похвалихме за това на тате, той строго ни заяви, че не разрешава на синовете си да стават фогаджии. Предупреди и Павел, че ако продължава да се занимава с опасна политика, ще бъде принуден да го изгони от таванската стая, защото „не искал да има огън на главата си“.

Цялата махала мислеше, че тате е верен привърженик на Марко Елешки. А само ние си знаехме, че когато тръгнеше да гласува, зачеркваше името му и казваше:

„Дано пукне, а заедно с него и кождерската му партия!“

Но това, изглежда, баба Чинтулка не знаеше. Веднъж изскочи от съборетината си, подпря се на тарабата и започна да се заяжда с тате, който мирно и тихо си копаеше градината, за да насади в нея чесън. Тя и с други се заяждаше, защото ѝ убиха внука, понеже правел адски бомби.

— Като дойдат нашите, на върха на сливата ще закачим червеното знаме, а тебе и чорбаджията ти ще обесим ей на онзи клон — закани се на баща ми тя.

Тате погледна клона, където щеше да бъде обесен заедно с Марко Елешки, разбра, че клонът няма да ги издържи, и се позасмя.

— Бабо Чинтулке-е-е, докато дойдат вашите, сливата ще изсъхне — ядоса я той.

— Няма да изсъхне! Няма да изсъхне! — заинати се баба Чинтулка и затрака с налъмите си. — Ти ще изсъхнеш, защото се слагаш на чорбаджиите... И да кажеш на жена си, че няма бог, и да не си хаби зехтина за кандилото, а да си запържва бобеца с него, че децата ви са заприличали на свирки...

— Стига! Стига! — реши да прекрати разговора тате, но баба Чинтулка не му даваше мира.

— Няма стига, няма стига, а се иска ей туй — рече тя, сви юмрук и показва дупката му.

— Хайде, хайде, стара жена си, пък какви работи показваш пред децата — срязва я тате, но бабата люшкаше тарабата от яд и заканително клатеше глава:

— Няма хайде, няма...

Добре, че дойде Френския модел, та си я прибра. Дъщерята на баба Чинтулка бе шапкарка, правеше шапки по френски журнари и затова я наричаха Френския модел. Тя не приличаше на майка си, беше кротка женица, никого не искаше да беси на сливата, но ѝ беше мъчно, че не знае къде е заровен синът ѝ.

Мама чуваше разговора от прозореца на кухнята, но не се подаде, за да не се скара с баба Чинтулка, която ни бабувала, когато сме се раждали, а и заради Френския модел, която ѝ преправяше шапката без пари. И за още нещо — вуйчо беше пръв приятел на убития ѝ син, за което в къщи се мълчеше, за да не се размирише и усети от полицията...

Вуйчо Павел имаше неспокоен дух, той винаги се захващаше с работи, които не носеха пари, и затова на другите се струваха глупави. Нали си беше стар кинооператор, напоследък му скимна и той да си открие кино, но по-друго от кино „Арда“.

— Кино?! Павел е съвсем изкуфял — рече тате.

— Махленско кино! Та това е така необикновено и интересно! — зарадвахме се ние.

Когато бяхме малки, щом не слушахме, мама ни плашеше, че ще ни затвори или в Черната джамия, или в стария тютюнев склад. В Черната джамия имаше катакомби с решетки и плъхове, а в тютюневия склад — призраци. Вечер от покрива му излитаха прилепи и се чуваха гласове на кукумявки. А всеки знае какво предвещава гласът на кукумявката...

Този стар, тайнствен и от незапомнени времена запустял склад щеше да се превърне на кино. Мосю Мишел, вуйчо Павел и трима майстори внимателно го огледаха, но когато се стигна до пазарлъка, трънчаните започнаха да се почесват. Дойде и бай Доре, скръсти ръце и се заслуша в разговора.

Аз, Митето и Савата незабелязано се скрихме в склада, в ъглите на който висяха драперии от мръсни паяжини. Дебел пласт от изгнили тютюневи листа покриваше прогнилия под. През разбития покрив се промъкваша снопчета светлина и в нея играеха милиони златни пращинки. Миришеше на лошо и ние се разкихахме.

По едно време в склада влязоха Мишел, вуйчо и бай Доре. Майсторите останаха навън. Мишел се закашля и извади книжка. Вуйчо с висок глас проклинаше майсторите. От разговора разбрахме, че общината е дала под наем запустелия склад и че Мишел е сключил заем срещу пенсията си, за да се ремонтира и превърне в киносалон. Също разбрахме, че парите не стигат.

Вуйчо започна да убеждава бай Доре и той нещичко да даде, но майсторът се кълнеше, че напоследък работата му не вървяла, че децата му пораснали и „скоро щели да му изпасат и мустаците“.

— Вечер складът ще бъде кино, а през деня — спортна зала. Ще намерим тръби, ще си направим паралелки, лостове, халки и момчетата ще спортуват и през зимата. Не всеки има склонност към футбола... От махалата могат да излязат гимнастици, борци и боксьори. Ще превърнем клуба от футболен на, так казат, напълно спортен... После защо забравяме момичетата? Само на дама и на кукли ли да играят? — говореше вуйчо.

— Тъй, тъй! — недоверчиво клатеше глава бай Доре. — Когато си народиш дъщери, тях пращай да се разголват и кълчат.

— Не си прав — ядосваше се вуйчо. — И момичетата, так сказат, са хора, и те имат нужда от подходящо спортуване. Я погледни махленските жени: родят по две деца и се разплуят, на тридесет години заприличат на баби...

— А бе защо ви трябва да се хващате за тази работа? — започва да ги разубеждава бай Доре. — С двете си ръце подписвам, че нищо няма да излезе.

— Как так нищо няма да излезе? — възмути се вуйчо. — Богаташите си имат зали, клубове. Спортуват, правят си забави, балове, а ние нямаме едно местенце под покрив, в което да се събираме, да се прожектират филми, да правим гимнастически упражнения, так сказат, да водим културен живот.

— Махалата и културен живот!? — иронично се изсмя бай Доре. — На нашите им дай да тупат тарамбуки, да плюскат ракия и да въртят ключеци...

— Защото няма кой да им посочи какво друго да правят — размаха ръце вуйчо. — Човечеството крачи напред, а ние, так сказат, още не можем да се отървем от ориенталщината... Ето, аз обещавам, че всеки ден ще снимам интересни случки, ще информирам зрителите с политически новини, так сказат, ще отворя очите на нашите заспали махленци, които мислят, че живеят, а всъщност вегетират...

— Какво рече? — наклони към него ухо майсторът.

— Вегетират — натърти думата вуйчо. — Ти, сестра ми, зет ми и всички останали вегетирате, смятате, че живеете, а растете като тревата. Богаташите имат интерес да си мълчите, да кротувате, а те спокойно да ви тъпчат и, так сказат, за ваша сметка...

— Стига! Стига! — огледа се бай Доре, но вуйчо се беше разпалил:

— Виж дядо Иван как направи революция, измете на буницето търтеите и разните царчета и сега си подрежда на чисто държавата, а нашият народ, так сказат, тъне в мрак, навел врат, тегли, мълчи и пъшка.

— Нали ти казах, стига! — смъмри го майсторът, наново плахо се огледа и тихо изръмжа: — Знам, че синът на Френския модел те подучваше да вкарваш хората в беля, но ако не спреш, скоро и ти ще тръгнеш за Орландовци без поп... Ежиш ми се, защото си нямаш

челяд, но нека в къщи ти писнат пет гърла и твоят език ще стане на кокал... Защо не се обърнеш към Елешки, червив е с пари?

— Нали той ни издействува салона — сухо се изсмя Мишел.

— Издействувал, голяма работа!... Да не е на баща му?... Пак ви повтарям, момчета, не се захващайте с тази работа! От тия ваши фантазии нищо няма да излезе. На хората не им трябва тинтири-минтири, а папане.

Майсторът подритна някаква кутия и напусна склада. Вуйчо драсна кибрит и запали цигара. Мишел стисна устни, жилите на врата му се издуха и той бързо започна да вади книжки.

Разбрахме, че няма да има махленско кино, нито спортен салон и ни се доплака.

— Вуйчо бе, не може ли и ние нещо да помогнем? — обади се от тъмното Савата.

Мъжете се сепнаха.

— Вече съм вожд на махалата и ще заповядам на всички деца да дойдат да помагат... — пристъпих аз.

— Знам едно място с кофи, корита и инструменти за мазане — приближи се Митето. — Оставиха ги есенес майстори...

Очите на вуйчо се овлажниха и той прекара длан през тях.

— Малки сте и, так сказат, нямате още сили...

— Не е вярно! — изпъчи се Митето. — Нека мосю Мишел да каже, че аз и Савата вече играем в тима.

Майсторите се съгласиха да намалят парите, ако почистването и носенето на материалите се извършва от друг. Двадесет момчета стояхме пред стария тютюнев склад и чакахме да ни се възложи работа.

Въпреки че още на втория ден ни омръзна да изнасяме боклук, да изкачваме на покрива кал и да пренасяме керемиди, все пак не се изложихме. От двадесет останахме десет, но така усърдно заработихме, че напълно заместихме останалите дезертъори. Бай Доре пусна да работи и Станко. Оказа се, че той знае да размесва хоросан и да кове дъски.

— Хей, вие, индианците, не се мотайте, оти ке ви скалпирам! — заяждаше се той с нас, но ние не му се сърдехме, защото работеше за трима и майсторите го уважаваха.

Един ден Бизо доведе целия тим, ние ги посрещнахме с ура и работата съвсем потръгна.

Най-много се проявихме при боядисването. Шебека висеше по таванските греди и пъхаше четката в най-непристъпните ъгълчета, а останалите варосвахме стените. Митето предложи да украсим тавана с петолъчни звезди. Събрахме от сестрите си всички станиоли, изрязвахме разноцветни звезди и ги налепихме по него. Когато лампите светваха, тези звезди блестяха като истински.

— Браво! — похвали ни вуйчо. — Тези звезди, так казат, стоплиха сърцето ми.

Забравихме индианците, забравихме игрите. От ранни зори тичахме на новото ни любимо място, чакахме нарежданията на майсторите и се надпреварвахме да работим. Вечер вуйчо ни възнаграждаваше с хиляди благодарности, а Мишел — с по една голяма боза. Ентусиазмът надви неопитността ни и след месец на стария, вече ремонтиран и боядисан склад личеше голям надпис: Киносалон „Прогрес“.

Бай Доре подари на новото кино ламаринена печка.

Вуйчо се трогна и го целуна по мустаците.

Майсторът подсмръкна и започна да премигва.

— Рекох си: салон, салон, ама без печка ще им е студено. Та плюх си на ръцете и я направих — на пресекулки рече той и пак подсмръкна.

Същия ден вуйчо ни почерпи със сладолед и за големите заслуги ни наградя с по един вечен безплатен билет.

Вуйчо монтира някакъв старовремски прожекционен апарат, който трябваше да се върти на ръка, а Теменужка уши платно за екрана. Още нямаше столове и затова домъкнахме от градската градина пейки. На другия ден дойдоха стражари и ни накараха да занесем пейките обратно.

Вуйчо не подвиваше крак: тичаше из града, носеше кутии с ленти, лепеше ги, правеше надписи на стъкло. Освен това той издебваше минувачите и ги снимаше. Идваше на игрището и там снимаше.

Мишел напълня и се поизправи. По-рядко кашляше и по страните му се появи руменина. Той беше съдружник и главен съветник на вуйчо. Всяка вечер двамата седяха в кръчмата на Шопа и

нещо си говореха; вуйчо пред своята „циганка“, а Мишел пред шише с лимонада. Те оживено ръкомахаха, тупаха се по рамената и вуйчо с бодър глас подвикваше:

— Шопе, запържи още една грозданка с мастичка и дай, так сказат, една лимонада!

VI ПРЕМИЕРА

Майстор Доре нямаше син. В непрекъснато очакване на момче на света се появиха неговите пет дъщери. И петте носеха имена на цветя, бяха нежни и неудобни за потупване. Станко нямаше родители и затова предостави ушите си на майстора да ги подръпва. Бай Доре не искаше да причини мъка на своя чирак, но не можеше да устои на удоволствието, което всеки баща на момче има право да изпитва.

Станко бързо свикна с работата, научи имената на инструментите и знаеше кой от тях за какво се употребява. Останеше ли сам, той се залавяше да разглобява каквото му падне и след това наново с мъка го сглобяваше.

Аз и Станко се разбирахме; и на двамата не ни вървеше във футбола, но си имахме други занимания. Той обичаше техниката, а аз си рисувах най-различни неща и си правех човеци и животни от пластелин. Веднъж дори нарисувах бай Доре как убива слон. Майсторът се хареса и се закачи заедно с убития слон над тезгяха, за да си се гледа. А в албума за спомени на Цури се изрисувах като футболист и написах: „Образът ми скромнен имай го за спомен. Гори, поля минавай, мене не забравяй“.

Вярно е, че така Теменужка ми измисли това, но важното е, че на Цури много ѝ хареса. А Цури много разбираше от стихотворения, защото учеше немски. Но откакто се построи киното, не ми се рисуваеше, дори забравих, че съм вожд на индианци. Вуйчо монтираше прожекционния апарат и ние му помагахме. Станко майстореше железната поставка на апарата и понеже никой не го заставяше навреме вечер да си ляга, вуйчо реши да го направи оператор. Той щеше да върти ръчката на прожекционния апарат и да внимава коксовата дъга да не запали целулоидната лента. Освен това трябваше да лепи скъсаните филми, да ги пренавива и когато е нужно, да поставя стъкълца с надписи.

Станко се гордееше с тази важна длъжност.

Пред киното вуйчо залепи собственоръчно написан афиш:

„Интересна програма! Елате да се видите на филм. Да се запознаете с историята на България, с разни животни и други. Ще гледате безподобния по своя трагизъм филм: «Човекът, който получава плесници», с Лон Чаней. Вход 5 лева. За ученици и войници — 2 лева“.

Въпреки тази реклама аз и Станко обиколихме всички къщи от махалата, за да припомним за предстоящото културно събитие. Пратихме и специална покана на Марко Елешки.

В неделя отрано в касиерската будка влезе Теменужка. Тя сияеше от радост и миглите ѝ трепкаха като крилца на пеперуда. До обед нито един билет не се продаде. Наново обиколихме къщите да припомним, че киното ще започне точно в осем. Когато минавах покрай градината на махленската кръчма, сърцето ми се сви. Двама цигани разиграваха мечка и махленците, на които разчитахме, че ще напълнят салона, пиеха бира и ревяха от възторг. „Как може да се възхищават от подскачането на една обикновена мечка, когато на екрана ще играе Лон Чаней!?“ — възмутих се аз, влязох в градината и с пълен глас извиках:

— Господа и дами, киното започва. Билетите са на свършване!

Силна плесница прекъсна съобщението ми. Шопа с ритници ме изхвърли навън. Сигурно се уплаши, че киното ще го конкурира.

На улицата ме пресрещна Шебека. Той подскачаше от радост и викаше: „Ула! Малко и Голямата мечка идват на кино...“

— Голямата мечка ли? — пипна го за ухото Марко Елешки. — Коя е Голямата мечка?

— Ето я голе на небето — хитро се измъкна Шебека.

Общинският съветник нарочно беше закъснял, за тежест, но се разочарова, когато видя почти празния салон. А когато вуйчо го поведе към крайните столове, съвсем се възмути.

— Подиграваш ли се? — вдигна заканително бастун той. — Аз ти издействувах салона, а ти ме тикаш на последното място?

— Но тези са най-хубавите места. Ето, запазил съм ви столове до мосю Мишел.

— Мосю Мишел ли? — ужаси се госпожа Елешка, извади кърпичка и си запуши устата с нея. — Аз съм дала пари да гледам кино, а не да гълтам бацили.

Мишел чу, стана и тихо се премести напред.

Дебелата жена се настани, но седалката на стола като рак заципа месата ѝ и тя изпищя. Вуйчо освободи дебеланата и я постави на пейка.

В това време влязоха родителите на Чано. Те поздравиха с поклон и заеха местата си.

С първия звънец на входа се появи бай Доре с жена си и петте си дъщери. След него дойдоха футболистите и Яким готвачът. Две сухи петдесетгодишни моми сърдито изгледаха публиката, осведомиха се от Мишел за филма, седнаха на първите места и неподвижни като колове, зачакаха започването.

Станко натисна наново звънеца. През отворената врата в салона достигаше молещият се глас на вуйчо, който канеше минувачите да влязат в киното.

И при третия звънец салонът остана полупразен. Лампите угаснаха. От прожекционната кабина се чу тракане, по екрана се появили надписи, цифри и наново в салона настана мрак. Беше се скъсала лентата. Появи се надпис: „азуап“.

— Че какво ли е това „азуап“? — попита Елешка мъжа си.

— Кинаджийска дума — отвърна твърдо той.

Станко обърна надписа.

— У, пауза било — обади се някой.

След това прочетохме: „Нашите родни места“.

Апаратът пак затрака и вече свикналите с тъмнината очи различиха черква, оградена с дебел, полуразрушен зид.

„Черната джамия — чу се тънкото гласче на Теменужка. — Построена в XVI век от българина-еничарин Синан. Някога е имала облицовани с черен мрамор минарета, затова се е наричала «Черна». Руският архитект Померанцев я превърнал в известната махленска църква «Св. св. Седмочисленици»“.

— Беше и интендантски склад — провикна се Марко Елешки.

— И затвор е била! Там са измъчвани и убивани много честни родолюбци — чу се престорен глас, но аз познах, че вуйчо говореше през цигарена книжка.

Следващата картина ни заведе в Зоологическата градина.

„Лъв — обясняваше Теменужка. — Цар на животните, обитава Африка и други топли страни. Храни се с месо“.

— С какво месо? — запита един дебел глас.

— С магарешко — отвърна му друг.

„Шебек — отново се чу гласът на Теменужка и салонът прихна.
— Живее по дърветата и си хапва сладки портокали и мандарини...“

— Прилича на Шебека — провикна се Бебо.

— Тлай бе, Хълбосон! След малко ще видиш майка си.

„А това е крокодил, много опасно гущеровидно животно. Въди се в река Нил и се храни с хора...“

— Като Марко — отново с преправен глас извика вуйчо.

Марко Елешки подскочи, удари с бастуна си по пода, но на екрана се появи поп Страшимир и публиката завика: „Тишина!“

Откъм кабината вуйчо занарежда с гробовен глас:

„Сто и двацет годин тъмнини дълбоки, тамо в дън горите атонски високи...“

Вуйчо продължи да декламира и на платното се смениха няколко картини: стар манастир, вероятно атонският, дебела книга, върху която с паче перо пишеше една космата ръка, иконата и кандилото на мама и накрая черешовото топче.

Сухите госпожици одобрително зашушукаха. Изглежда, програмата им хареса.

След като вуйчо провъзгласи поп Страшимир за отец Паисий, дойдоха и образите на наши видни съмахленци.

Салонът се оживи.

„Господин общинският съветник Марко Елешки“ — тържествено обяви Теменужка.

Вуйчо беше издебнал и заснел Елешки в двора му. Бос, по жилетка, той пиеше кафе.

„Господин общинският съветник в своята резиденция. А ето и неговата дама...“

— Голямата мечка — извика Шебека.

С разчорлени коси, с две увиснали гуши на месестото си лице, Елешка лакомо зобаше череша.

„И техният син Бебо...“

— Я, Хърбосона! Същият си е — развикаха се момчетата.

Лампите светнаха. Марко Елешки и семейството му продължаваха втрещено да гледат бялото платно. Малко по малко лицата им се размразиха в гузни усмивки и преляха в някаква животинска радост.

— Ашколсун бе, пищов! — изрева общинският съветник. —
Защо не ми каза, че ще ме снимаш, та да си сложа цилиндрото... Я го
повтори още веднъж!

Изхвъркнах от салона и след малко крещях в кръчмата: „Хора,
елате да видите Марко на филм!“

Всички билети се разпродадоха и киното се напълни. Наново
видяхме семейство Елешки в своята „резиденция“.

Вуйчо ни представи и работилницата на бай Доре, и самия
майстор в пълен ловджийски екип, седнал на мотоциклета си.
Мотоциклетът се обви в дим и със светкавична бързина изчезна
нанякъде.

*„Счупени примуси, тръби, клозети, галоши, печки,
мотоциклети —
ще бъдат поправени най-осторожно,
при евтина цена възможно
от известния майстор и
шофьор бай То-дор...“*

Чуха се ръкопляскания, бай Доре от вълнение не знаеше какво да
каже, стана и в тъмнината се поклони.

„А ето и картинки от неотдавнашния мач.“

Няколко футболисти с отсечени движения и неестествена
бързина тичаха след топката. Те падаха, подскачаха, сякаш бяха на
пружини, и вдигаха около себе си прах. Появи се топка и мрежа.

„Бизо вкарва гол“ — съобщи Теменужка.

„Бизо! Бизо! Бизо!“ — заскандирахме ние, но от екрана ни
погледна добродушното лице на бай Яким готвача. На главата му
стърчеше висока бяла шапка. В едната си ръка държеше поднос с
кокошка, а в другата — кана с вино.

*„Всеки ден до късен здрач
готви, меси и пече
нашият любим готвач.
Не пропуска нито мач*

*и е запаянко стар този наш велик кухар...
Вместо за аперитив
той за футбол ни разказва.
Браво, Яким! Да си жив!“*

В салона скръцна стол. Едър мъж извади кърпа и избърса сълзите си.

С това прегледът завърши, лампите светнаха и пред платното застана вуйчо Павел. Той поясни, че и занапред ще се прожектират такива занимателни сценки. Всички със задоволство изръкопляскаха и на екрана се появи „азуап“.

Мъжете излязоха на улицата да изпушат по някоя цигара, а жените прескочиха до бозаджийницата да хапнат малеби. След половин час звънецът наново прикани всички в салона. Започна прожектирането на филма „Човекът, който получава плесници“, с Лон Чаней.

VII НА ИГРИЩЕТО

Както винаги и днес Вентлер дойде в клуба много по-рано от определения за тренировка час. Той позакърпи няколко проядени от молците чорапа, постегна ластиците на гащетата и внимателно прегледа обувките да не би да са разпрани. След това измъкна изпод масата трите стари топки, напопа ги и ги прати в ъгъла, сякаш не искаше да ги гледа. С изтрита кожа, разкривени, те повече приличаха на пъпеши, отколкото на футболни топки. С такива „пипони“ трудно се играеше, но топките бяха скъпи, а в касата на клуба нямаше нито лев.

Вентлер облече фланелката с емблемата на тима, в който някога беше играл, обу подплатените си копринени гащета и извади дървените калъпи от грижливо лъснатите футболни обувки. Постави в задното джобче на гащетата чиста бяла кърпа и се огледа в разкривеното огледало. Унгарецът беше олицетворение на чистота, спретнатост и коректност. Такива искаше да бъдат и неговите момчета.

Един по един започнаха да идват играчите. Те бързо се обличаха и отиваха на улицата да чакат останалите. В клуба не можеха да се поберат повече от пет-шест души.

Най-после, след като всички се събраха, с подвиквания и с къси подавания тръгнаха към игрището. Ние, малките, нарамихме сглобляемите греди на вратите. Крадяха ги шопите, затова винаги след мач или тренировка ги донасяхме в двора.

Вентлер разпредели момчетата и на всеки постави по някаква задача. На дървената ограда нарисова с тебешир кръг, премери двадесет крачки и остави трима играчи да бият шутове в него. Други четирима нареди в каре. Те си подаваха топката с глава, без тя да падне на земята. Останалите трябваше да минат през десетина набити колчета, като не позволяват на топката да се откъсне от бомбето на обувката им. Юношите биеха дузпи на Керкенеца.

Тренировката започна. След петнадесет минути унгарецът свирна и всички застанаха мирно. Той попита Бизо колко пъти е вкарал

топката в кръга.

— От двадесет шута — осемнадесет са вътре.

— Аз видял, че от двадесет шута ти вкарал само петнадесет.

Бизо наведе глава. Никой не можеше да излъже треньора, той сякаш имаше очи и на гърба си.

С нетърпение очаквахме да започне истинската тренировка — мачът, но, изглежда, Вентлер не бързаше. Той строи играчите, пусна ги да се надбягват, да подрипват на въже, да правят отскоци и както тичат, внезапно да спират.

След час наново ги събра около себе си.

— Аз недоволен... Вие не футболист, а друго нещо. Утре аз срамя. Публика плаща, иска вижда хубав мач...

Унгарецът подритна една топка, лепна я на челото си, потича десетина метра така, отхвърли топката назад, подхвана я с тока на обувката си, прехвърли я на рамото и оттам с внезапно движение я прати отново на главата. Действията му бяха точни и красиви. Топката равномерно подскачаше от земята на челото, оттам — на дясното коляно, плъзгаше се по крака, заставаше за миг на обувката, отскачаше на другата обувка, която сякаш с ръка я пращаше отново на главата. Изведнъж пусна топката и с шут я прати точно в центъра на очертания с тебешир кръг, тя отсочи към него, но след малко полетя към неподготвения Керкенец, който не свари да я улови.

Задъхан и зачервен, унгарецът се върна към играчите.

— Вече стар, искам, а сърце не дава. Вие млади и трябва станете майстори. Как може в цирк дете да тича по въже с топка? Как може два куч подават топка на глава, без тя падне? Щом дете и куч може, вие повече може. Хайде, почва малко мач. На една врата Керкенец, на друга — Сава!

Аз, Чано и Коко се юрнахме към вратата, където щеше да пази бате. Той се наведе и като големите вратари започна да почиства камъчетата пред себе си.

— Сава, слънцето ти грее в очите, искаш ли моята шапка? — попита Коко.

— Не говорете! Мачът започва — с развълнуван глас отвърна Савата.

Още при първия удар и треньорът прекъсна играта. Десният инсайт не беше правилно спрял топката.

Не завиждах на бате. Срещу него се случи да играе Бизо. През главата ми какви ли мисли не минаваха: Бизо бие, счупва пръстите на Савата и той остава завинаги сакат. Или Бизо шутира в страничната греда и тя пада върху главата на вратаря... Ами ако бате се уплаши и си извърти гърба като Бебо?

Личеше си, че Савата е неспокоен, той подскачаше, снишаваше се и правеше стойки подобно на бай Доревата кучка. На другата врата Керкенеза говореше с някакво момиче. Той даже не поглеждаше какво става на игрището.

Топката се приближи към вратата на Савата, левият бек се изсили и я ритна нависоко. Чу се свирката на треньора.

— Е, това не топ! На кого подаваш? На звезди, на облак? — развика се той.

След малко пак свирна.

— Лошо! Лошо! Пет души при топка, а противников фоуард бум във ваш врата.

Той подхвърли топката. Левака я грабна, спусна се по тъч линията и когато стигна мястото, откъдето се бие корнер, за миг спря, изчака бека, леко го излъга и вдигна топката пред вратата на Савата.

Топката профуча край нас. Вратарят не можа и да мръдне.

— Добро! Добро!

Бате не смееше да ни погледне от срам.

Играта започна да става интересна. Все по-рядко и по-рядко се чуваше гласът на Вентлер. Само веднъж, когато Левака бутна Митето, той се провикна:

— Не майстор тоз, кой бута. Майстор тоз, кой вземе топка, без бута. Това футбол, не бокс...

Бизо изпрати далечен удар, но бате се хвърли и спаси. След това Левака би опасно, но и този път Савата не допусна гол.

По едно време Митето се откъсна и отблизо вкара гол на Керкенеза.

— Офсайт! Офсайт! — развика се вратарят.

— Аз мисля госпожица по-добре пази — подигра се треньорът.

— Няма да позволя да ме излагате! — стисна юмруци Керкенеза.

— Аз не канил госпожица на тренировка...

Мачът продължи още петнадесет минути и топката все летеше към вратата на Савата, който се хвърляше и я ловеше.

— Не винаги хвърля! Ти умориш се и почнеш пускаш топка във врата — извика му Вентлер.

Савата се изчерви. Вместо похвала той получи упрек.

След тренировката всички се упътиха към единствената чешма.

И там се чуваше гласът на треньора:

— Не мокри обувки! Станат корави, после убиват!

Когато Савата се наведе да пие вода, Керкенеца го ритна, той удари зъби в канелката на чешмата и от устата му шурна кръв. Керкенеца най-невъзмутимо се наведе да се мие, но неусетно се намери в локвата. Той помисли, че бате го е блъснал, пипна камък и скочи, но пред себе си видя Бизо.

— Ако още веднъж го закачиш, ще ти избия зъбите!

От яд гушата на Керкенеца заигра като на жаба, но той си преглътна яда и пусна камъка.

След тази случка Савата намери отнякъде една снимка на Бизо и я закачи над леглото.

Мама казваше, че пъпът ни е хвърлен на игрището, и не лъжеше, защото и след тренировка сякаш не можехме да се разделим с него.

Днес с нас останаха Бизо и Левака — лявото крилце на първия тим, и ние със страхопочитание насядахме около тях.

И двамата бяха на едни години, но Левака си взе матурата, а Бизо остана „на доглеждане“. Ние недоумявахме пред тази учителска несправедливост и си я обяснявахме само с това, че Бизо от скромност не е казал на класния си кой е в действителност. Савата даже подхвърляше, че в тази мръсна история са забъркани и буровци.

Левака ни падна в очите. Той беше хитър играч и излъга учителите си да му дадат диплома, а честният, справедливият, винаги впускащият се в смели двубои Бизо се закучи с латинеца, не пожела да изучава плесенясалия му език и остана репетент. Обаче този факт още повече го издигна пред нас.

— Нещастник — с горчива ненавист говореше за латинеца Бизо.

— Толкова му е силата, че ако го ритна, чак на Камен дел ще се намери. Ама другите са виновни, че отварят училища само за хилавите, а за тези, които искат да изучават хората на спорт, да станат по-силни и здрави, мъчат ги с разни истории, математики и латински...

— Съдба! — въздъхна Левака, който се чувствуваше гузен, че е изкарал матурата, и заканително допълни: — Те ще се осъзнаят, но ще

бъде късно...

— Ех, защо Спящия вулкан не предаваше по латински! Щеше нещо да се нареди — започна Коцето, който също не се разбираше с учителите. — Сава, помниш ли когато ме вдигна за Египет?

— Помня.

— Знаех, че в тази страна има пирамиди, река Нил и в нея нилски крокодили... Казах на Вулкана това и той окуражително кимна. Разбрах, че е задрямал, и ако млъкнех, щеше да се ококори, затова се уплаших, но ти ми подсказа, че в Египет има памук — и устата на Коцето затрака като шевна машина:

„В Египет има памук. От памука се правят гащи, ризи, чорапи, и то с различни цветове: сини, жълти, пембени... Освен пирамидите памукът е най-важното растение за египтяните. Те го сеят навсякъде. В Египет има не само пирамиди и крокодили, но се намира и много памук, затова те го използват за дюшеци, юргани, поставят го в ушите, превързват с него рани... Памукът е ценно растение. Той е мек като памук и затова го сеят край Нил, където се въдят нилски крокодили...“

„Четири! — събуди се Спящия вулкан и класът извика: «Защо четири? Той всичко си каза...»“

„Млък! — тупна дневника по катедрата Вулкана. — Този дръвник не каза най-важното от урока: в Египет се сее памук...“

— Да, но това е география, а не латински — тъжно поклати глава Бизо.

— Тате пък смята, че не е никакъв келепир да си учен. На тия, дето много четели, окапвала косата, ставали късогледни и не виждали повече от носа си — намеси се Митето, за да го утеши.

— Баща ти е културен, затова така мисли, а моят казва, че ритнитопкаджият семейство не храни... Е, ще му направя удоволствие и догодина ще завърша, ама реалката... Латинецът да има да взима да ми пише двойки — приключи неприятния разговор Бизо и щипна Шебека по носа.

Шебека се разтопи от удоволствие.

— Бате Бизо, само ми покажи къде живее този латинец и аз ще му слоша всичките джамове — извика с благороден гняв той.

— Не заслужава да си мърсиш ръцете и хайде вече да не говорим за това — великодушно рече Бизо и навлезе в любимата си футболна

тема.

Той ни заяви, че ако някога стане кмет на София, ще построи такъв стадион, с такива трибуни и с такива спортни салони и съблекални, че ще слиса дори англичаните.

— Като научат, че имаме хубаво игрище при нас, ще драскат да играят италианци, испанци, а дори и уругвайци... — подкрепи го Коцето.

— Тук може да се проведе и световното първенство — зафантазира Митето.

— Защо пък не — взе думата наново Бизо. — Нека чужденците да видят, че и ние имаме футбол, пък като опитат киселото ни мляко, дините и пъпешите, няма да им се иска да се връщат...

— Ами ако пийнат по една голяма боза и ги пререже под лъжичката или през зимата сръбнат един салеп — запали се Чано.

— А бе хубава си е нашата страна, ама няма кой да ни я подреди — въздъхна Бизо и махна с ръка.

— Има, има — обадох се аз. — Вуйчо Павел каза, че ако...

Не можах да се изкажа, защото Савата така ме ощипа, че сякаш ми откъсна мръвка от бута.

— Е, какво каза Кухия? — полюбопитствувах всички.

— Вуйчо каза, вуйчо каза... че Марко Елешки е тъп като галош и че с подкуп е станал общински съветник — измънках аз и скрито избърсах сълзите си.

— Вуйчо ти е открил Америка — подигра ми се Митето и аз се изчервих.

Нажеженото слънце се търкулна зад Люлин и изгасна. Витоша посиня, стана лилава и се разми в настъпилия здрач. Като духнати изгорели хартии из игрището се запремятаха прилепи. От Владайското дефиле надникна Вечерницата, кацна на една топола и сънно запремига. В покаралата между пейките трева застъргаха щурци, повея ветреца и донесе аромат на печени кебапчета.

Сетихме се, че сме гладни, попрегълтнахме и с подтичане се отправихме за в къщи...

VIII

НЕ СЕ НАВЕЖДАЙ НА ВЪН

Вентлер си взе отпуска и от сутрин до вечер се занимаваше с футболистите. На всяка цена реши да измъкне тима от опашката и дори да атакува челните места в таблицата за първенството. Момчетата се обнадеждиха, защото досега имаха само една загуба — от „Буря“.

— И те ще ни паднат — палеше се мосю Мишел и чертаеше с пръчка по земята разни тактики, които много не се харесваха на треньора, понеже му се струваха неизпитани.

— Ако бековете напуснат свои зони и отиват вкарват голове, нас всички смеят се... Разбирам, играем с ниски топки и дълги пасове, но щом играчи разбъркат свои места, много лошо... стане.

— Нищо лошо няма да стане — убеждаваше го Мишел. — Ако някой играч от отбраната прецени, че може да води топката в противниковото поле, друг играч ще го замести. Нашите момчета трябва да бъдат еднакво добри в нападение и в отбрана.

— Англичани не так играят, а англичани добър футбол... — песимистично клатеше глава треньорът.

Мишел настояваше да не копираме чужди тактики, а да си създадем своя, която да обърква сметките на противниците.

Всички играчи взимаха живо участие в споровете. На голмайсторите от нападението не им беше много приятна тактиката на Мишел, но в замяна на това бековете и халбеците я подкрепяха, защото и на тях им се искаше да вкарват голове.

Вентлер държеше на своето, да не се правят „луд работи“, и поиска да се свика управителния съвет на клуба. Бай Доре и Яким нищо не разбираха от разни футболни тактики, обаче подкрепиха Мишел и на треньора му увисна носът.

Левака, който поради това, че знаеше да шутира само с левия крак, играеше ляво крило, се ужаси, когато веднъж Мишел настоя да шутира само с десния крак. На тази тренировка Левака беше по-жалък и от Станко.

— Виждаш ли какъв си инвалид — натри му муцуната Бизо. — Ако играеш и с десния както с левия, двойно повече голове ще вкарваш.

Левака скръцна със зъби, погледна с ненавист десния си крак и от яд така ритна вратата с него, че три дни пръстите го боляха и нокътят на палеца му падна.

Той не обичаше подигравките и за да докаже, че не е инвалид, оставаше след тренировките и вдигаше по петдесет корнера с десния крак, а ние тичахме и му връщахме топката. Хитрецьт си беше измислил и тактика. Разстилаше един вестник пред вратата и докато пратената от корнера топка не паднеше поне десет пъти на него, не си отиваше. Отначало Бизо му се смееше, но след седмица и той започна да остава след тренировка. Левака вдигаше корнери, Бизо стоеше върху вестника и вкарваше голове с глава.

И на бековете не им беше лесно. Те искаха да вкарват голове, но само кършеха клоните на тополите и рядко уцелваха вратата.

Всички разбраха, че на мачове винаги са ритали наслука.

Мишел беше пенсионер, нямаше си друга работа и всеки ден измисляше по нещо, което треньорът отначало отричаше и накрая прилагаше.

Обикновено при мачове нападателите си стояха в противниковото поле, оправяха си гащетата, стягаха връзките на обувката си, гледаха как отбраната се мъчи и чакаха топката да им дойде наготово. Обаче Мишел така ги размърда, че дори на Бизо му се втръсна да тича от едната до другата врата.

— Какво стана? Никой вече не може да разбере крило ли е, бек ли е или инсайт — веднъж се оплака той на Вентлер, но треньорът, изглежда, вече се беше сдушил с Мишел и не му обърна внимание.

И ние, по-малките, си изнамирахме разни тактики. Шебека измисли начин да рита и легнал. Тича, тича и щом види, че някой го засече, легне на гръб, ритне топката през главата си и докато вратарят се усети — голчето станало. Той така се увлече в изобретения, че предложи да се измени футболният правилник и се въведе още едно наказание: биене на дузпа с пета и с гръб към вратата. А Коко пък измисли цяла нова игра — футбол с велосипеди. На него му се играеше футбол, а нито за миг не искаше да се раздели с колелото си.

От половин месец той беше вече собственик на велосипед. Трогнат от упоритостта му да се моли за едно кръгче, бай Доре отиде на битпазар и за пет лева му купи една стара ръждясала рамка от „Свивт“. Какво правиха, какво струваха, но след седмица бай Доре и Станко изкалъпиха колелото. Вярно, то не лъщеше, спиците му бяха през една, джантите — малко криви и с много пъти лепени гуми, но Коко вече имаше собствен велосипед и ние му завиждахме.

Отказа се да рита, но докато ние гонехме топката, той по сто пъти обикаляше игрището. Веднъж с будилник засякохме времето му. Вярно то беше далеч по-слабо от световния рекорд, но като се имаше предвид постоянното падане на веригата, провъзгласихме Коко за шампион.

Лошото беше, че той нямаше пари да си плати данъка, караше без номер и постоянно трябваше да се крие от акцизните.

За футболното първенство на страната нашият тим трябваше да се срещне с варненци. В касата нямаше пари, а до Варна трудно можеше да се отиде пеш. Миналата година Мишел купи билетите, но сега заяви, че всичко, каквото е имал, е вложил в киното.

— Защо се чудим, ще пратим момчетата да поработят в тухларните и готово. Нали веднъж така посъбрахме пари... — предложи майстор Доре.

— Не разрешавам! — подскочи Вентлер. — Работиха и ги биха.

— Ех, аз на техните години... — измърмори майсторът, но не настоя да се приеме предложението му.

— Щом няма пари, губим служебно — обясни треньорът.

— Как така служебно? Аз ще вода момчетата! — извика Яким готвачът.

Излъгахме родителите си, че ще се качим на Витоша. Ако кажехме истината — че отиваме при морето, — майките ни щяха да се разпищят, а бащите да ни напердашат. Турихме в раничките по нещо и се отправихме към гарата. Митето нямаше раница и затова си приспособи такава от калъф за възглавница. В двата долни краища на калъфа той тикна по един картоф, пристегна ги с канап и презрамките

на раницата бяха готови. Левака мъкнеше голям куфар, в който се търкаляше само половин хляб. Той смяташе, че при пътуване с влак непременно трябва да се носи куфар.

За да присъствува на мача, Коко реши да отиде до Варна с колелото, дори любезно ни предложи да качи някой на рамката, но никой не се съгласи.

Бай Доре и другите големи смятаха, че Коко се шегува, но той, за да им докаже, че не е случаен колоездач, окачи на кормилото манерка с вода, препаса през гърдите си чифт кърпени вътрешни гуми и два дни преди нас потегли за морето.

Той си взе лък, десетина стрели, ластик и торбичка с обли камъчета и ни заяви, че щял да се храни с дивеч или със сливи, които растели в изобилие край пътя. Чано му подари един кибрит, за да си пали вечер огън и си пече царевица.

Ние го придружихме до подуянския мост и го изпратихме с ура.

— Ще се видим на мача — извика Коко и заподскача по прашното орханийско шосе.

На сборното място до шадравана пред гарата заварихме Вентлер и Яким. За по-голям авторитет готвачът се разхождаше с ловджийската шапка на бай Доре. Той носеше голф на едри карета, бели вълнени чорапи и тиролски обувки с широки като уши на ловджийско куче кожени езици. На врата му висеше бинокъл, а от джобчето на жилетката се подаваше лъскав металически ланец. В ръката си държеше голяма кошница.

— И пред хората да не ме наричат бай Яким, а господин председателю! — предупреди ни той.

С тъмен официален костюм, Вентлер сякаш не отиваше на мач, а на сватба. Изтърканият куфар, в който се носеха екипите на тима, беше лъснат с боя за обувки.

Щом влакът изсвири, и ние се лепнахме на прозорците. Никой от нас не беше виждал море, затова всички се вълнувахме и питахме пътниците за колко часа ще стигнем във Варна. За голям ужас на „господин председателя“ ние не мирувахме, слизахме на всяка гара, пиехме вода или зяпахме по перона.

Когато кондукторът мина, аз и Савата се намирахме под седалките. За нас не стигнаха парите и затова пътувахме гратис. Керкенеца се изхитри, качи се на багажника и там се излегна. Когато се

върнахме от Варна, той навсякъде се хвалеше, че е пътувал в спален вагон.

До края на пътуването Вентлер не събу лачените си обувки, които сигурно го стягаха, защото често поглеждаше към тях. Той смяташе, че ще направи лошо впечатление, ако си съблече самото или си разхлаби връзката.

Митето дежуреше на прозореца и забележеше ли, че влакът приближава към тунел, крещеше: „Тунел! Затвори прозорците!“

„Не па се панше ан деор!^[1]“ — провикваше се Левака, който се гордееше, че знае френски.

Водачът на групата се изтегна на цяла скамейка. Вентлер поглеждаше към изпотените му чорапи, мръщеше нос, но любезно разговаряше с него. Когато наближи обед, Яким се размърда, свали кошницата от багажника и ни събра.

— Ти турчин ли си, бе? Кажу мерси! — възпитаваше ни той и ни подаваше обeда.

Ние казвахме „мерси“ и забивахме зъби в доста посолените, да не се развалят от горещината, кюфтета.

Тате разказваше, че Яким се появил в махалата, когато Шопа наел Бистришкия хан и го превърнал в „Модерен хотел с градина и семейна бирария“. Нарекъл хотела „модерен“, защото заменил наровеите и рогозките на хана с пружинени легла. Разбира се, старите дървеници и в „модерния“ хотел продължаваха да хапят. След пет години Шопа купил хана, а след още пет построил триетажна къща. За това време Яким готвачът нищо не спестил, само притурил върху годинките си още десет. От пържене и готвене дори не успял да се ожени.

Не от охолен живот, а от опитване на ястията напълнял. Знаехме си го дебел, но сякаш не можеше да бъде и друг, защото голямото му сърце не можеше да се побере в по-тесни гърди.

Във Варна стигнахме късно вечерта. Поискахме да видим морето, но Вентлер не ни разреши. Предварително Яким съобщил с писмо на свой роднина, че ще му гостува за един ден с близките си, и ние тръгнахме натам. Когато роднината ни видя, уплаши се и понечи да затвори вратата, но нашият водач се хвърли към него и го задуши в необятните си преградки.

— Само за спане, носим си яденето, не се плаши — в скоропоговорка извика той и прекрачи прага.

Влязохме в чиста, застлана с черги стая. Готвачът ни раздаде още по две кюфтета и ни заповяда да си легнем. От умора заспивахме, едва дъвчехме и поглеждахме към единственото легло. Левака още с пълна уста събу обувките си и се хвърли на него.

— От всички само аз съм със средно образование и затова ми се полага да спя на легло — заяви той и ние се натъркаляхме на пода.

Варненци не очакваха, че тимът, който миналата година остана на опашката в първенството, се е засилил. Подцениха ни и ние спечелихме мача. Грабнахме две точки и си осигурихме по-нататъшни срещи с тимовете на столицата.

Публика почти нямаше, но въпреки задушното време играхме живо и докато варненци се усетят, ние вече водехме с два гола. През втория хафтайм домакините се стреснаха, подмениха няколко играчи и с тези пресни сили успяха да изравнят. Голът се дължеше на Керкенеца. За да покаже красив скок, той се забави, крилото на варненци му отне топката с глава и я прати във вратата.

Нашият водач побесня. Кръвта му се качи в главата и лицето му заприлича на разрязана диня. Но все пак той не загуби надежда, стъпи на пейката и започна да окуражава нашите:

— Хайде, Леваче, златно пътъче! Хайде, батювото!... Шут! Тю, да му се не види и кучкарската игра!... Мите-е-е, не виждаш ли, че зад тебе има копой? Ей, Керкенец, като сляза, само на керкенеци ще ми станеш!... Бизо, Бизенце, славно момченце, чукни им едно голче! Само едничко, братленце! Бизо-о-о, чавка ли ти изпи акъла, бе? На кого подаваш?

И като се умори да крещи, започна с дрезгав глас:

— Цицо, внимавай! Бизо, пази крилцето! Коце, подай на Левака!

Оставаха десетина минути до свършването на мача. Яким се притесни, от диня стана на патладжан и започна тежко да диша.

Вентлер мрачно сновеше зад вратата на Керкенеца и с едно око поглеждаше към прашното игрище, по което в пот, със скърцащи от пясък и сгурия зъби тичаха и падаха играчите. Топката се спуска и докато донесат друга, нашите изпадаха на земята. Някакъв бозаджия изтича към тях, но беше пресрещнат и върнат от унгареца.

— Никой пие! — викна той. — Всички ставай! Аз виждам вие победите!

Играта наново започна. Най-после Бизо можа да се изкопчи от двата бека, излъга центърфоруарда, върна на свободния Левак, който със силен шут вкара гол.

— Го-о-о-л! — нечовешки изрева Яким и понеже нищо повече не можа да каже, хвърли се към някаква плешива глава и я целуна. Главата изпсува, но Яким не се разсърди, размаха ловджийската шапка и с пресипнал глас извика:

— Рефере, времето свърши! Хайде свири!

Реферът сякаш чакаше да му напомнят, погледна часовника си и продължително изсвири. През тела, през пейки, през кошници с пуканки и семки Яким хукна към своите момчета. Той ги зовеше с най-милите имена, а по тлъстото му лице се търкаляха едри капки пот, примесени със сълзи.

Коко ни излъга, не дойде на мача. Домъкна се чак вечерта — без колело, с кръстосани през гърдите гуми и със смачкана манерка в ръка.

— Пристигнах навреме, ама един акцизен ми взе колелото, че нямало номер — отчаяно заподсмърча той.

— А не му ли обясни, че ние имаме мач? — попита го бай Яким.

— Обясних му, но той още повече се озлоби. „Значи така, а! — ревна ми. — Петстотин километра и повече си се возил без данък? Зная ви аз софийските тарикати, все минавате метър, ама сега ми падна да те прецакам...“

Коко го ударил на молба, „изчеткал“ го, че един толкова умен и културен акцизен началник не трябва да се занимава с някакво си вехто колело, което струва по-малко от самия данък. Пояснил му, че докато дойде до Варна, сто петдесет и шест пъти му падала веригата, че двадесет и три пъти лепил гуми, че два дни и две нощи не спал, нито ял, само и само да пристигне навреме за мача, но акцизният бил неумолим.

— Най-после прежалих колелото и побягнах, но оня се развика, едно ченге ме пипна и ме натика в участъка... Затова закъснях, ама нали вие сте победили, нищо... — завърши Коко и се разплака.

И нашите очи ни засърбяха, а когато Яким прегърна и целуна славния колоездач, така се разревахме, че и накачалите по комините чайки се разкряха.

— Трайте бе! — смъмра ни Яким, измъкна портмонето и започна да го пощи. И Вентлер бръкна с два пръста в джобчето на жилетката си.

Когато двамата събраха пари за акциза, нашият водач подръпна краищата на самото си, накриви шапка и строго ни погледна:

— Оттук право на гарата и никакво пресичане на линиите... Аз отивам да взема колелото и да се разправа с оня дивак...

Когато влакът затрака към София и Коко спеше под една седалка като заклан, а колелото му се мъдреше в коридора на вагона, Савата заяви, че отсега нататък винаги ще уважава готвачите.

— Намерил си е майстора — бай Яким цели волове смила на кайма, та тази акцизна мърша ли — обади се Коцето и се наведе през прозореца, за да види за последен път морето.

— Ей, не па се панше ан деор! — смъмри го Левака и отвори куфара си, в който подрънкваха десетина мидени черупки и едно червено, опечено от слънчевите лъчи краче на рак.

[1] Не се навеждай навън! (фр.) ↑

IX ЛЯТО

Пролетта неусетно мина и изведнъж махалата се задави от горещина и прах. Листата на дърветата увиснаха, тревата изсъхна и Перловската рекичка съвсем отъня. Сребърната лента на Боянския водопад се прекъсна и изчезна. Витоша, забулена в мараня, сякаш се топеше в нажежения летен въздух.

Чиновниците излязоха в отпуска, думбазите заминаха за вилите си. На затворените кантори увиснаха съобщения: „Няма да работим до септември“. На големите магазини спуснаха ролетки. Градът опустя.

И семейство Елешки отиде на курорт. Една сутрин натовариха на файтон дюшеци, куфари, бохчи; седнаха върху тях, Елешка обели очи, прекръсти се и файтонджията плясна дръгливото конче:

— Дий, старо, ди-и-й!

Кончето се опита да потегли, подви колена, обърна се и учудено изгледа грамадата, която трябваше да извози до гарата. Ядосан на неговото любопитство, файтонджията завъртя камшик и го шибна през ушите. Кончето опъна врат, повдигна опашка и с всичка сила дръпна файтона.

Мама, скрита зад пердето, наблюдаваше от прозореца. Когато файтонът потегли, тя тръсна ръка и каза:

— Дано нивга не се върнете!

Изглежда, и на нея ѝ се искаше да почива в някой хладен планински кът, цял месец нищо да не прави, безгрижно да се разхожда и вечер да си похапва кебапчета със студена бира.

През лятото мама изпираше чергите, боядисваше стаите и изваждаше на двора дюшеците да ги напече слънце. Тате пък изчистваше мазето, поправяше оградата и изпарваше пружините на креватите с вряла вода. Докато тази семейна акция приключеше, всички спяхме на двора, гледахме звездите и си мечтаехме.

— Онази светла звезда е Венера, а ей там, под Колата, се синее Полярната. По нея моряците се ориентират къде е север — учеше ни

на астрономия тате.

— А къде е Млечният път?

— Точно над нас, широката бяла ивица.

— А защо се нарича Млечен път?

— Защото някога дядо Господ... — започваше мама.

— Глупости! — прекъсваше я тате. — Нарича се Млечен път, защото цветът му е такъв.

— Мамо, кажи ни какво направил дядо Господ? — не се задоволяваха от отговора на тате сестрите ми.

— Хайде спете! Майка ви знае само бабини деветини.

— Какво е това бабини деветини?

— Млък! Утре ще ставам рано!

Все пак мама успяваше тихичко да разкаже на Минка и Тинка как дядо Господ е създал Млечния път.

Аз и Савата не любопитствувахме. Гледахме звездите и се мъчехме да повярваме на вуйчо, че всички ярки, трептящи звезди били слънца, а другите — със спокойната жълта светлина — планети като земята. На слънцата се съгласявахме, но как земята свети, и то нощем, не можехме да си обясним. Мама твърдеше, че падащите звезди са души на праведници.

— Како Елено-о-о, това не са никакви праведни души, а метеори — поучаваше я вуйчо.

— Антихрист! — анатемосваше го мама и след това го убеждаваше, че когато умрял дядо, видяла, че от небето се откъснала една едра звезда и полетяла към гробищата.

Мама беше религиозна, но рядко палеше кандилото, защото за него трябваше олио.

През горещите летни дни ходехме голи, само по едни гащета, и конкурирахме по цвят циганчетата. Бай Доре предоставяше работилницата на Станко и тръгваше на лов за пъдпъдъци. Поради липса на публика вуйчо затвори за два месеца кино „Прогрес“ и заедно с Теменужка замина за Горна Джумая. Някакъв си братовчед на Станко ги вредил да работят в тютюневите складове, но тате не повярва за братовчедата и каза на мама, че брат й щял да направи нещо миризливо...

Лудпетковци помагаха на баща си да докарва от Искъра пясък, а ние отивахме да се къпем в Дървенишката река. Мама ни пускаше,

защото знаеше, че рекичката е плитка — и да искаме, не можем да се удавим в нея.

Веднъж на реката дойде и Мишел. Той събу обувките си и внимателно нагази в нея, след това легна под едно дърво.

— Това е то българската Ривиера — каза с въздишка той.

— Какво значи Ривиера?

— Голям френски курорт. Там се събират всички богаташи на света.

Почувствувах се горд, че и ние си имаме Ривиера. И години след това аз си представях, че Ривиерата е поле, осеяно с тръни, прорязано от кална рекичка, край която тежко дишат овце, а около тях се въртят мухи.

Не беше сезон нито за ашици, нито за топчета, нито за цигарени кори, затова ние се татуирахме и полуголи тръгнахме да обикаляме племенните земи. След като обходихме всички дворове с овощни дръвчета, решихме, че крушата на Марко Елешки вече е узряла, и я обрахме.

Шебека беше в стихията си, той се мятеше от клон на клон, надаваше радостни викове и докато не откъсна и последния плод, не миряса.

— Ей, ако ви види отнякъде Марко Елешки, ще ви откъсне дългите уши! — провикна се през оградата Пешо Поцата, реши, че с това е изпълнил дълга си на съсед, и се прибра.

Не се уплашихме, защото не беряхме неговата круша, а Марковата. После ние имахме право да сторим това, защото вече ни омръзна да я пазим от дългите ръце на курубългарци.

С издути стомаси се упътихме към Станко, който поради липса на работа не излизаше от бараката.

Той ни посрещна сърдечно, изяде няколко круши и ни довери, че е поет, че е написал много интересни стихотворения и че иска да ни ги издекламира.

Станко си беше пуснал рошава коса и очите му гледаха особено. Над леглото му стърчеше пирон, от който висяха разни листчета.

— Станко, какъв е този пилон, бе? — запита Шебека.

— Аз съм Мартин Идън — важно отвърна Станко.

— И аз съм Черния Сокол, но не забивам пирони над леглото си — отвърна му Чано.

— Когато нощем измисля някое стихотворение, присегна се, дръпна листче и веднага го записвам, защото сутрин забравям какво съм измислил — поясни Станко.

— А кой е този Малтин Идън? — продължи да любопитствува Шебека.

— Мартин Идън от Джек Лондон — високомерно каза Станко и презрително го изгледа.

— Лондон е столица на Англия — избърза да поправи невежеството си Шебека, но поетът не му обърна внимание, дръпна едно листче от пирона и започна да декламира:

*Роден съм край матната Струма
в семейство на стар инвалид,
имах си сестрици и брака,
но сите пукнаха от дифтерит.
Я знаем причината, дека
останах сирак на свето,
ке ми паднат тия изедници
и тогаз ке им светим масло.*

Стихотворението много ни хареса, ние похвалихме Станко и му поръчахме да напише нещо и за нас.

— Ке стана пролетарски поет — разпали се той и ние го погледнахме с недоумение.

Вуйчо го учеше на такива трудни думи.

Шебека не посмя да го попита какво означава „пролетарски“, защото навреме разбра, че езикът му ще се върже на фльонга.

— Има много неща за чудене — отдалеч започна Омето. — Например кой може да ми обясни какво значи всяка коза за свой крак?

Пет минути мълчахме и никой не може да отговори.

— Ами какво е това на куково лято? — продължаваше да ни тормози Омето.

— Много плосто, това е лятото на кукувицата — избърза да отговори Шебека.

— Глупчо, кукувиците си нямат собствено лято. Лятото е общо — изсмя му се Чано.

— Стига! — смъмри ни Станко. — Аз ви говоря за велики работи, а вие се захванахте с кози и кукувици...

Пристигнаха Савата, Митето и Коцето. Те изядоха всички круши и ни казаха да си вървим, защото имали да си говорят за нещо важно.

Обидихме се и се зарекохме никога да не им даваме круши. Те, по-големите, мислят, че ние сме тъпи, а аз знаех, че четиримата няма да си говорят нищо важно, а ще четат Мартин Идън и ще си разправят мръсни работи.

Седнахме на парапета на дървеното мостче и започнахме да си клатим краката.

— Тате каза, че в захалната фабрика сто души си клатели клаката, а само десет лаборители.

Престанахме да си клатим краката и се замислихме.

— Знаете ли, че в Перловската река има злато? — обади се Чано.

— Знаем — отвърнахме в хор.

Веднъж Пешо Пощата, бай Доре и тате нарамиха по едно корито и отидоха да промиват пясък за злато, но нищо не донесоха. След това тате прости на и цяла седмица лежа.

— Ония там кой знае за какво си говорят — сети се за изядените круши Коко.

— За глупости — авторитетно каза Чано. — Завчера ги подслушах... Станко разправяше, че нямало дядо Господ и че някога хората били шебеци...

— Ако го чуе баба му, ще му надупчи езика с игла — ужаси се Коко.

— Станко си няма баба, той е кръгъл сирак — напомни Чано, — но бабите са способни да направят това. Моята веднъж реши да ми извади зъб с конец, но нали е кърава, вързала два зъба и много ме боля.

— Моята пък си мисли, че на мачовете ритаме мачки, и все ми повтаря, че когато умра, ще отида в пъкъла, защото съм измъчвал беззащитните животни. Цяла година й обяснявам какво е тъч, фаул, гол и нищо не възприема — оплака се Омето. — Завчера ме пита, като сме си имали врати на игрището, с какво сме ги заключвали? Загубила си катинара от шкафа и хитро ме изпитва да не би да съм го взел...

— Такива са бабите — подкрепи го Коко. — И моята седемдесет години стана и още не може да разбере, че щом вкараме гол, никого не

събличаме. А когато вечер тате се върне, все ме клевети, че сме играели на срамни игри...

— Ех, кога ще започнем пак мачовете? И защо само пролет и есен се рита, а през лятото, когато игрището не е кално, никой не отива на него? — въздъхна Омето.

— Защото през лятото се получават слънчеви удари и топките се пукат от голямата горещина — поясни му Чано.

Много обичахме да седим на моста и да си говорим, а когато ни омръзваше, джапахме по Перловската рекичка, търкахме с пясък и вода татуираните си гърди и се прибирахме в къщи чисти, само с излющени от парещото слънце носове.

В неделя мама рано тръгна за Семинарията да се черкува. Беше се разбрала с тате — в празник тя да отива на черква, а той — в кръчмата. И на двамата им се искаше да си поговорят с хората. На обед те си разменяха мъжки и женски клюки, които ние мигновено попивахме.

Тази неделя мама донесе новина, която ни слиса. Видяла Митето да тика тежка сладоледчийска количка.

— Значи на Петър Шекера изкъсо му дърпа — рече баща ми, подостри кибритена клечка и започна да си човърка зъбите с нея.

— Горкото дете! — прекръсти се мама, за да не се случи и ние да бутаме тежки сладоледчийски колички.

— Няма как, човек трябва да се учи на труд от малък — реши да ни поучи тате, но клечката, сякаш да го накаже, че лъже, се завря в дупката на болния му зъб и той изкриви лице.

Аз и Савата веднага отидохме в бараката при Станко и му съобщихме, че Митето станал сладоледчия. Не го гръмнахме с новината.

— Знам — каза той и продължи да си пише някакво стихотворение.

— Защо не си ми казал? — поиска му обяснение Савата.

Станко смачка стихотворението и го захвърли на земята.

— Защото ме закле да мълча, за да не му се смеете — отвърна той и взе ново листче.

Излязохме на улицата и при перловския мост видяхме Шебека, който се правеше на куц, за да предизвика съжаление и да откачи някоя стотинка от бабичките, които бяха изкарали черковната служба докрай и като патки се клатеха от Семинарията към града.

— Ей, Шебек, вярно ли е, че брат ти е станал сладоледчия — запита го Савата.

— Ти си сладоледчия — извика Шебека и се опита да побегне, но Савата го пипна, притисна до парапета на моста и му изви ръката.

Шебека ни призна, че Митето се е пазарил с един сладкар да му продава сладоледа, и ни каза къде го продавал. Издебнахме кондуктора да не ни види, метнахме се на стърчишката на трамвая и скоро се намерихме при Митето. Той ни видя, посегна да си свали бялата престилка, но разбра, че е безсмислено, и само я пооправи, като тревожно ни следеше дали се подсмиваме.

Ние разгледахме картинките на количката и казахме, че са хубави. Митето ни почерпи с по един малък сладолед и ние видяхме, че гюмът му е пълен. От сутринта беше продал само пет фунийки, а вече ледът в количката се топеше. Той знаел къде може да продаде целия сладолед, но дотам било далече и стръмно.

Дружно се хванахме за количката и започнахме да я бутаме. След час бяхме на равното място до дановистите, където всеки празник се събираха войници и слугини, за да играят хоро. Търговията потръгна. Аз виках: „Сладолед, сладолед!“, Митето пълнеше фунийките, а Савата събираше парите. Когато гюмът се изпразни, отидохме в гората да си починем и да го оближем.

От Митето научихме, че за един гюм със сладолед сладкарят давал на продавача 10 лева.

— Значи, ако продадеш 10 гюма, ще спечелиш 100 лева, нали? — запитах аз.

— Ама как? — изви глава Митето и ми показва подутите си от бутането на количката ръце.

Савата се замисли и не проговори до махалата, но щом се разделихме с Митето, веднага се отправи към Коко.

Отначало Коко се дърпал, не искал да се раздели с любимото си колело, но после се размислил и след една седмица майсторене в работилницата на бай Доре откритието на Савата бе готово. Новата

количка на Митето бе двойно по-лека, търкаляше се на велосипедни колела и не се буташе, а се караше с педалите.

Благодарение на тази количка Митето започна да продава по пет гюма на ден напук на всички сладоледчии, които, въпреки че пъхтяха из целия град, не можеха да продадат със своите таратайки и по два гюма.

За няколко месеца Митето забогатя, купи на майка си басма за рокля, на Шебека — гащи, разглоби количката, върна на Коко колелата ѝ и реши да замине за Америка, където се печелят много пари. Някакъв сериозен човек го бе вредил да замине с първия параход.

Тази тайна Митето повери само на Савата и на мене, защото не му се присмяхме, че е сладоледчия, и защото Савата му измисли количката.

— И всичките ли пари си даде? — запита го Савата.

— Всичките. Пътят до Америка е скъп — отвърна Митето.

— А ако този човек те излъже?

— Как ще ме излъже! — учуди се Митето. — Той ми даде разписка.

Прегледахме разписката, видяхме, че има подпис и се успокоихме.

Изпратихме Митето на гарата и му пожелахме да не го хваща морската болест, а той ни предаде писмо, с което обясняваше на родителите си защо заминава за Америка.

Когато влакът изсвири за тръгване, Митето се разплака. Разплакахме се и ние.

Не посмяхме да предадем писмото лично на Петър Шекера, а го бутнахме под вратата му, за да си го намери сам.

Х НА СЕЛО

Откакто Марко Елешки замина с фойтон на курорт Кардинал Ришелъо се присламчи към нас и стана приятел със сестрите ми. Те го хранеха и чешеха зад ушите, а той от признателност се оставяше да си играят с него и дори да го къпят, за да се удавят бълхите му. Като всеки почетен котарак и Кардинал Ришелъо мразеше водата, но Минка и Тинка бяха упорити и след много драматични сцени го приучиха на хигиена. Въпреки че Кардиналът грееше от чистота, тате го набеди, че той е пренесъл шарката, и го изгони от кухнята с ритници.

Шарката е полезна през зимата, защото от нея ти става топло и не ходиш на училище, но хване ли те през лятото, когато е горещо и си във ваканция — много е вредна за здравето.

Понеже Савата не се беше шарил, щом Тинка и Минка се изприщиха и заприличаха на шарени яйца, тате го изпрати при вуйчо в Горна Джумая, а аз по цял ден си скитах по улиците.

Един ден, когато врабците дремеха с отворени човки и от суша чешмите спряха да текат, тате каза на мама:

— Елено, след болестта момичетата не ми харесват, а и малкият е замязал на чироз. Я ги заведи на село да се поугоят. Ще пратя телеграма на брата да ви посрещне на моста.

— А аз си мислех, че тази година ще ни пратиш в Швейцария — рече му мама.

— И на село е хубаво — отвърна ѝ тате.

— Хубаво е да отидеш там в понеделник и в сряда да се върнеш — злобно се изсмя мама и застыга бохчите.

В ранни зори кацнахме в Подуяне, откъдето се тръгваше за село. Шофьорът на рейса се казваше Дянко, той познаваше тате и затова мама бе настанена отпред, за да не се друска, а ние с кошниците и бохчите се разположихме на последните места до една дебелана, която се хвалеше, че ѝ сложили порцеланови ченета. Тя държеше в скута си леген, защото при пътуването ѝ се повдигало.

След няколко часа, когато рейсът се напълни, Дянко му метна сто грама сливова, ритна всяка гума поотделно, натисна два пъти тромбата и помощникът му започна да върти манивелата. След половин час моторът забръмча, Дянко му метна още сто грама, мама се прекръсти и колата потегли за Арабаконашкия проход.

Селото на тате отстоеше от София на стотина километра, но тези километри бяха осеяни с такива дупки, че само шофьор като Дянко можеше да ги лапне за един ден.

Първото премеждие ни се случи сред нивите: изведнъж заваля, затреця и докато опънем гюрука на колата, заприличахме на мокри кокошки. Само оная, с новите ченета, остана суха, защото си беше нахлупила легена върху главата. Когато гюрукът беше опънат, дъждът внезапно спря и в рейса стана ад. Докато сваляха гюрука, аз изтичах да разузная близката гора и набрах красиви гъби.

— У-у-у, какви отровни мухоморки е набрало това момче — извика дебеланата и мама ме накара да ги изхвърля.

Преди Арабаконак Дянко си нахлупи каскета и даде пълен газ. Колата зафуча, заподскача и се друсна в една дупка с трясък. Ченетата на дебеланата изхвъркнаха, паднаха в легена и се счупиха.

— Божичко, зъбите ми! — извика дебеланата, но никой не ѝ обърна внимание, защото се бе спукала гума.

После три пъти пукахме гуми и веднаж ни изкараха от един хендек с биволи, но ние напредвахме смело и спряхме в Орхание, за да хапнем шкембе-чорба.

— Пийни си за наше здраве, защото не е лесно да се мине през Арабаконак, без да се обърне колата — казваха пътниците и тупаха Дянко по гърба.

Дянко се съгласяваше, че не е лесно да се мине Арабаконак, без да се обърне колата, и обръщаше чашка след чашка, докато пропя:

*„Карай, Дянко, карай колата,
че тебе те чака твойта мила Лила...“*

Привечер рейсът ни стовари до мостчето — от него тръгваше изкорубеното пътче за селото на тате — и продължи с останалите пътници, които ни махаха с ръце за сбогом.

Въпреки телеграмата чичо не ни посрещна и отчаяната мама седна на бохчите.

— Не се надвесвайте от моста! — с последни сили ни заръча тя, защото много се страхуваше от мостове и реки.

Най-после по пътчето се зададе биволска кола и мама позна, че това е чичо Христо.

— А, добре дошли! Оня пияница ей сегичка ми донесе телеграмата и докато изчакам душманчетата да се върнат от паша, докато ги издоя, докато ги запрегна... — рече чичо и настани бохчите и нас върху сеното на колата.

Той говореше сладко и докато говореше, пръстите му шареха по главите ни, от което ни ставаше приятно. Приятно ни беше да дишаме вечерната хладина и да усещаме миризмата на катраника, който се полюшваше под стърчишката на колата.

На село ни посрещна баба Лала — майката на тате, стрина Василка — жената на чичо, и двете ни братовчедки. За добре дошли баба ни почерпи с по една бучка захар. Две миризми — на пилешка чорба и на топла баница, разтваряха ноздрите ни и пълнеха устата ни със слюнка. Затова баба нареди да се сложи софрата незабавно.

Мама не е права. На село си в хубаво, само дето селянчетата не знаят да играят на индианци, нито на ашици, нито да ритат футбол. Като вожд на червенокожи аз реших да създам ново племе и футболен тим. Но от това не излезе нищо и създадох хайдушка чета. Хайдутите не се татуират, те носят хайдушки мустаци, берат диви круши и ги ядат край хайдушките кладенчета...

Беше започнала вършитбата и във всеки двор бе направен харман с побит в средата кол, около който тичаха коне. Чичо пък си вършееше с диканя, на която аз и сестрите ми се возехме, като мушкахме биволите с остен и им подвиквахме: „Ръ-ръ! Бря-бря!...“

Когато ми омръзна да се возя на диканята и да държа лопата под опашките на биволите, за да не се чишат в житото, отидох да вършея с коне. Вечерта изкарахме конете да пасат, а ние се покатерихме на една копа сено, за да играем на звездобройци. Тукашните звезди носят селски имена — Квачка, Кола, Кумова слама... Гледах ги, слушах щурците и упоен от дъха на сеното, си мислех за най-хубави работи и преди всичко за Цури... Събуди ни утринната роса, метнахме се на конете и препуснахме към село. Моето конче бе кротко, късокрако и с

увиснал корем, но на мене ми се струваше, че съм обзидил най-дивия мустанг и с него летя из прериите на Тексас. И за да докажа, че наистина съм яздил кон, аз се изрисувах като индианец на мустанг и се пратих на Шебека да ме покаже на всички.

Стрина се зарадва, когато майка ѝ каза, че иска да готви за всички. И докато в другите къщи ядяха хляб и таратор без мляко, от чичовата къща се разнасяха такива угоителни миризми, че хората се питаха дали някой луд не е решил да вдига сватба сред лято.

Понякога мама и стрина оставяха работата и сядаха да одумват свекървата си.

— Ей, булки, по-тихо гълчете, защото още видя и чувам — провикваше се отнякъде баба Лала и снахите ѝ се захващаха за работа.

Привечер, когато чардите се прибираха от паша, всички бабички сядаха на праговете на вратите си, за да им направят преглед.

— Добър вечер! — поздравяваха ги овчарите и говедарите.

— Дал бог добро — отвърщаха им бабичките.

— Дал, дал — казваше само баба Лала, защото не знаеше кой дава доброто на хората.

Докато бабичките седяха на праговете на портите и чакаха да ги поздравят, мъжете отиваха в кръчмата на Дявола, надигаха тънкогърли юзчета, разглеждаха закачения на стената „Световен папагал“ и бистреха политиката. Най-силен по бистренето беше чичо, защото беше участвувал в някакви събития и от тях се бе завърнал с две счупени ребра.

Стрина му се караше да не бистри политиката и му се заканваше, че втори път няма да го увива в одрани кожи, за да му зарастват ребрата, а той ѝ казваше, че при другите събития той ще чупи ребра и след това ще кметува.

— И преди тъй ме залъгваше, а после поихме и хранихме дофторите. Ама този път май ще се облажи и попът...

— Ще му оскубя брадата! — закани се чичо и отиде в собата, за да си гледа едни мустакати портрети, които тайно си беше закачил.

— Ей, одъртя и още не мирясва — продължи да се оплаква стрина, подхвана си престилката и си избърса сълзите.

— И моят е такъв, но какво да го правя — реши да я утеши мама. Стрина обаче беше неутешима.

— Нивичките ни заложил, за да пои циганята — да го избере депутат. Залисваше ме, че като дойдел на власт, в тантели щял да ме облече, на пайтон да ме вози... А какво стана?!... Няма тантели, няма пайтони, Балеолу ни лапна нивичките, а ние останахме да лапаме мухите...

— Слушай, Васильо, ако не ти понася синът ми — парясвай го — обади се баба Лала.

— Е, пък ти, мале, толкоз години заедно живеем как веднаж не дойде на моята страна. Как с една думичка не ме похвали — сопна й се стрина.

— Ако бях кучка, щях да ти завъртя куйрук, ама не съм кучка и нямам куйрук — многозначително рече баба Лала и важно се отдалечи.

Баба Лала беше строга. Като ни беше на гости, тя и мама кореше, че щяла да разори тате, дето му харчела паричките за разни бурени, защото не можеше да си представи, че някой може да пръска пари за спанак, за коприва или за марули...

Тя кореше мама и за осветлението и ме караше да го загася — тя не смееше да пипне ключа, за да не я хване ток. Попът я беше уплашил, че токът е дяволска работа, и затова, щом видеше трамвайна линия, се кръстеше, повдигаше поли и я прескачаше.

Вярно е, че у нас си светим вечер до късно. Мама плете, кърпи, тате зоби вестника и щом стигне до интересно място, ни го прочита; Тинка и Минка си приспиват куклите, а аз и бате си учим уроците. Поне така смятат мама и тате, защото още не са се досетили, че с корицата на учебника по география сме подвързали „Потайностите на Париж“, а с корицата на ботаниката — „Мъртвите сибирски полета“.

На село е друго. Щом слънцето залезе и селото започва да се прозява, а като мръкне — веднага заспива, за да не харчи газ. Още като пристигнахме, мама купи от кооперацията цяла тенекия и напълни всички лампи, като каза на стрина и на чичо да си светят, колкото си искат. Но въпреки че имаха цяла тенекия газ, щом слънцето залезе, чичо и стрина пак започнаха да се прозяват, а като мръкна, търкулнаха се на одъра и захъркаха при пълно осветление.

На следващата вечер баба издаде заповед да не се палят повече лампите, защото „не се женел хаджи Калчо“.

Хората упрекват кокошките, че си лягали рано, но не казват какво правят кокошките, след като се приберат в кокошарника си. Ако

човек не го боли стомах от зелени сливи, като си легне, чак на изгрева става, а кокошките и да не са яли зелени сливи, цяла нощ си будуват и петлите им пеят. И овцете, и козите, и другите животни си говорят през нощта, но по „глухонемски“, за да не ги разбират хората. Една нощ надникнах в обора: биволите така се бяха разприказвали, че пяна капеше от устата им. Мама ми обясни, че не си приказвали, а преживят, затова се наричат преживни животни, но мама е слаба по обясненията и затова реших, като се върна, да попитам вуйчо Павел защо животните са преживни, а хората не са преживни.

Сутрин ни събужда козарят. Той вика: „Ме-е-ме-ме-е-е...“ и козите се строят зад него. После минава говедарят, който вика: „Ла-ла-ла-ла-а-а...“ и кравите блъскат с рога портите. Кравите пасат на източния баир, а биволиците — на северния, защото биковете им се ревнуват и щом се видят, започват да се мушкат с рогата си.

Сутрин и патките се отправят в индийска нишка към реката и от бързане въртят опашките си.

Най-късно от село излизат овцете и кучетата. На кучетата не им се разкарва из баирите, за да гледат как овцете пасат, а за тях да няма кокали, клякат да си пощят бълхите и изостават, но на овчарите не минават техните номера.

Сигурно животните имат разширени стомаси, защото по цял ден пасат и като се върнат, пак искат да ядат... Само козите си разнообразяват живота, като понякога се кюскаат.

Селяните вършееха и се молеха да няма дъжд, а щом прибраха сламата в плевните, започнаха да мърморят, че по небето не се виждало къораво облаче. Докато вършееха, земята се напука и мамулите клюмнаха.

„А без мамули накъде? Колко ни е житцето! За нас не стига, а какво да дъвчат през зимата домашните животни? Тях да му се не види и животът, и орисията!...“

Попадията се уплаши, че на задушница няма да яде кълки от кокошки, чиреци от агнета и резньовете от погачи, събуди попа, нахлузи му патрахила, мушна му кръста в ръката и го натири да прави молебен за дъжд. На попа не му се искаше да прави молебен, защото беше горещо, а и до баира с каменния кръст се точеха два стръмни километра, затова рече, че утре ще се помоли в черковата за дъжд, но попадията пипна кобилищата и той се намери на улицата.

Общинският бикар удари барабана и селото се потътри към баира с каменния кръст.

Попът направи молебен и селото зачака да дойде дъждът, но той кой знае накъде се бе запилял, та не идваше.

— Тия молебени са мижи да те лажем — рече презрително баба Лала и заяви, че докато не поиграе пеперуда, никакъв дъжд няма да дойде.

— Да си ми жива и здрава, мале, дето ни подсети за пеперудата — зарадва се стрина и отиде да насече бъз.

След малко аз, братовчедките и сестрите ми така бяхме окичени с бъз, че никой не можеше да ни познае. Стрина ми праметна през рамената две козиняви торби и ни отправи да ходим по къщите.

Сестрите ми и аз подскачахме, а братовчедките пееха:

*„Пеперуда летяла, летяла
и на бога се молила:
«Дай, боже, дъжд
да се роди ръж...»“*

Селяните ни поливаха с вода и пускаха в едната торба по шепа царевично брашно, а в другата — по едно яйце. Когато торбите се напълниха и аз вече не можех да подскачам, към мене се приближи попадията, провери какво съм събрал в торбите и нещо измърмори по адрес на попа.

Щом се завърнахме в къщи, стрина свари качамак и опържи яйцата, а баба Лала изми софрата с пепел, защото качамакът не се слагал в паници, а направо върху софрата и се ядял с пръсти.

Така сладко се нагълтах с качамак и пържени яйца, че реших на другия ден пак да се превърна на пеперуда, но ми се размина, защото на утрото завая дъжд.

— Рекох ли ви, че само пеперудата ще ни оправи? — хвалеше се баба Лала и се подсмиваше под мустак. Въпреки че беше жена, тя си имаше мустаци.

А вечерта, когато дъждът напои мамулите и спря да вали, баба Лала седна пред портата, за да я поздрави селото.

— Добър вечер! — поздравяваше я селото.

— Дал, дал... — отвърщаше му баба Лала.

По случай дъжда всички отидоха на мегдана, за да играят хоро. Там пицяха две гайди и думкаше тъпан. Те караха едно и също, но веднъж бавно, а друг път бързо, за да играе хорото бавно или бързо.

— Ех, защо баща ви не е тука, та да му падне сърце на място — каза мама, която не знаеше да играе хоро, а само да валсува.

И аз не знаех да играя хоро, макар че даскалицата ни бе показала стъпките на „Елено моме, Елено“, но на село играят с по-други стъпки. Всяка мома и момък скрито един от друг си ги репетираха, като си съскаха през зъби вместо музика, и сега показваха на мегдана какво бяха научили...

Когато хорото беше в най-голямата си сила, пристигна пощальонът, слезе от магарето и ми подаде голям плик, целия облепен с марки. Музиката спря, хорото се пръсна и всички ме заобиколиха.

— Я го виж какъв е запъртък, а вече получава писма! — чуха се гласове.

— Сто години живея, а още толкова чудо не са ми донасяли — обади се един старец.

Пощальонът извади тефтер и ми показва къде да се разпиша, защото писмото било няколко пъти препоръчано.

— Когато ме мобилизираха за войната, така ме накараха да се подпиша — рече един и всички се умърлушиха, защото се уплашиха да не би да се е обявила война.

Над мене надничаха любопитни глави.

— Я гледай! Пликът е облепен не само с обикновени марки, а и с гербови — учуди се кръчмарят и зацъка с език.

Хукнах с писмото в къщи и разкъсах плика.

Писмото беше от Шебека. Той ми съобщаваше, че е получил портрета ми на кон и че всички го харесали и че Митето се върнал от Америка, защото човекът, който уреждал пътешествието му, не дошъл на уреченото място, въпреки че Митето го чакал цял месец, най-после на Митето му омръзнало да чака, зарил се в кюмюра на един вагон и си дошъл в София по-чер от арап, защото тунелите го опушили.

Шебека не обичаше да употребява препинателни знаци, но слагаше точка, щом се свършеше страницата.

От втората страница узнах за страшната битка между Кардинал Ришельо и д'Артанян, в която Кардиналът излязъл победител, а

д'Артанян останал без едно око и заприличал на пирата от „Острова на съкровищата“.

Третата страница най-много ме развълнува. Шебека ме показал на Цури, която ме откраднала заедно с мустанга за вечен спомен. Тя му казала да ми пише, че вече се е върнала, и му дала много марки, за да дойде писмото по-бързо при мене.

За да не остане четвъртата страница празна, на нея Шебека си бе изрисувал ръката.

Не ми стана ясно за какво е изрисувал ръката си, но бях щастлив, че Цури ме е откраднала заедно с мустанга.

Вечерта казах на мама, че ми е омръзнало да седя на село, и понеже и на нея също ѝ бе омръзнало, веднага реши да си тръгнем.

Чичо ни закара с колата до моста и след час се появи рейсът на Дянко, който ни видя и спря до бохчите.

Този път не валя дъжд и само два пъти спухаме гуми, сякаш Дянко и рейсът знаеха, че бързам да се върна в махалата.

И вуйчо Павел се беше върнал от печалбарство преждевременно заедно със Савата и Теменужка. Прогонили го „комитите“, които колели и бесели из оня край. Те носели ямурлуци, чифте пищови и си пускали бради като облаци, за да плашат населението.

Вуйчо се сдружил с работниците от тютюневите складове и тихичко си приказвал с тях, но това не харесало на комитите-облаци и двама го сгащили из горноджумайските сокаци.

— Ти аресва нашиот град? — запитал го единият облак.

— Кога ке си одиш? — подпрял го с пищова си вторият облак.

На вуйчо му станало ясно какво искат да му кажат облаците и веднага купил билети за влака.

— Казах ли, че брат ти ще размирише? — щом научи за облаците, провикна се тате.

— Само това ни липсва — да ни пъхнат в черните си списъци и да ни гръмнат с ловна пушка...

— Ако и по мравките започнат да стрелят... — опита се да му отвърне мама, но не се доизказа и отиде да пере.

Тате се страхуваше от софийските комити, които бяха братовчеди на облаците и мъчно се разпознаваха, защото не носеха ямурлуци и не си пускаха бради. Те се бяха разделили на два клуба, но не спортуваха,

а се убиваха по улиците и принуждаваха минувачите да залягат с новите си дрехи в праха.

Вуйчо казваше, че комитите се трепели от слободия, и не го беше страх от тях, а от стражарите и затова отиде на Витоша да се замъгли.

Когато се завърна, той донесе едно агне. Купил го от каракачаните за 5 лева, а му продаде кожата за 6 лева и за тази сделка тате го поздрави.

— Браво, Павле! Така те харесвам — потупа го той по рамото, след като изядохме агнето.

Мама беше щастлива, че хвалят брат й, и целуна тате пред всички.

XI

СЪБОР

Изглежда, и на слънцето му омръзна да пече, та дните позахладяха. Заедно с настъпващата есен пристигаха мачовете и нашата многоочаквана радост — съборът.

Едва се развидели и на улицата започнаха да се събират туристи. Мама обу дебели вълнени чорапи и гумени галоши. За да предпази лицето си от слънце, тя помъкна кубелия чадър на червени рози. Тате напъха стария си райе-панталон във войнишки ботуши, но си взе гарсонетата и си сложи връзка. Туристическият му тоалет се допълваше от дебел бастун с шип.

Отивахме на събор в Драгалевския манастир.

Сборното място беше мостът на Перловската река. Когато слънцето помилва билото на Витоша, групите се размърдаха. Първи тръгнаха взетите под наем магарета. Този път вместо млекарски гюмове от дървените им самари висяха бохчи, черги и кошници. След магаретата дрънкаха настланите със сено каруци, в които бяха настанени старците и пеленачетата. Край тях бодро подскачахме ние, а зад нас тържествено крачеха нашите родители.

Всички пеехме: „Балкани, вдигайте се в небесата...“

И на конете им стана весело: с наострени уши пръхтяха, мятаха сплетени опашки със синци, по юларите им подскачаха червени пискюли.

По пътя ни настигнаха окъсани и шумливи цигани. Те мъкнеха дайрета, кърпени тъпани и счупени кларнета, бинтовани с парцали. Махленците пък носеха китари, мандолини и любимите си тарамбуки — продълговати гърнета с опънати кожени дъна. Тези донесени преди векове от древния Изток инструменти, нашарени с наивни рисунки, висяха на рамената на кожени каишки. Ючбунарци се славеха със своите тарамбуки, от които с пръчици и пръсти изтръгваха такива звуци, че танцовачите изпадаха в див екстаз — вдигаха ръце към

небето, огъваха се и трептяха, влачеха се по колена, въртяха очи, сякаш просеха милост от някакъв вече забравен варварски бог.

Вентлер не забрави да вземе топка. Той искаше да използва случая и да направи тренировка.

По-големите момчета носеха Шегите на Амура.

Аз, Великият вожд на алигенци, още от вчера организирах червенокожите. За нас пътят към Драгалевци бе „пътека на войната“, затова се въоръжихме с копия, ластици и лъкове. Като истински индианци носехме и по парче сурово месо, предназначено да бъде опечено върху лагерния огън.

По шосето се зададе файтон. Ресорите му се огъваха от семейството на Марко Елешки. На капрата до файтонджията дребно шопкинче — слугинята, внимателно крепеше на слабите си коленца кошница с тенджери и бутилки.

Голямата мечка властно поглеждаше към потока от хора и от време на време удостояваше някого с поздрава си. Общинският съветник, с колосана яка и бастун между колената, сочеше планината с пръст и обясняваше на сина си кой е Черни връх.

— Ей, Хърбосон! — извика някой от хлапетата.

Две момчета се втурнаха след файтона, за да се повозят, но ръцете им попаднаха на бодливия тел, предварително омотан от предвидливия файтонджия по оста на задните колела.

— Надута пуйка — рече майка ми, когато файтонът мина край нас.

— И те ще пукнат — примирително каза тате.

— Дано по-скоро!... — допълни мама.

Тате не искаше да си разваля разходката с мисли за Марко. Той разхлаби яката на ризата, погледна полето, после — планината и с тънкия си глас запя „Мила родино“. Останалите групи подеха песента и всички бодро закрачиха към Драгалевци.

След два часа кучетата на селото ни посрещнаха с бесен лай. Наежени срещу дебелия тояги и бастуни, те тичаха зад каменните дувари и злобно завираха зъбести муцуни под кривите дворни врати. От чардаците на неугледните къщурки с безучастен поглед ни следяха старци с бели беневреци и рошави кожуси.

Мама не обичаше драгалевчани, защото в млякото слагаха вода, а в топките масло често намираше по някоя ряпа или картоф.

На каменливия мегдан, ограден със схлупени кръчми, мълчаливо се препичаха на слънцето селяни и с малките си сини очички присмехулно поглеждаха към зачервените ни и запотени майки. Тях не ги интересуваше съборът, нито празникът на манастира, нито идващата от него миризма на печени карначета.

Напуснахме селото и тръгнахме между полусрутени караджейки със зеления дървени улеи, с изтрити воденични камъни и натежали от прах паяжини. След това каменливата пътека се мушна в букова гора и изведнъж стана мека и приятна за ходене. Почувствувахме и хладния дъх на планината. В гората видяхме кос, той подскочаше и с жълтия си клюн нервно отхвърляше изгнили листа.

Манастирът разтвори врати само на по-известните граждани, а хилядното множество от гости се пръсна по близките полянки. Подрали софиянци вече влачеха сухи клони и палеха огньове. Намерихме бай Доре с „цундапа“ и петте си дъщери. Той дялаше от леска дълги шишове, на които щеше да наниже отлежалия в лук, пипер и чушки кебап. Край него студената вода на планинския поток къпеше две дамаджани с вино. В наша чест майсторът надигна една от тях.

— Тодоре-е-е, отрано я започваш — подвикна му тате.

— Не е рано. Не-е-е. Курубагларци вече пеят...

Поляните се заеха по махали. Около майстор Доре се настаняха алигенци, над тях в гората шумяха дразмахленци, долу, до рекичката — ючбунарци, а до самия манастир — курубагларци.

Старите седнаха да си починат. Тинка и Минка с крясъци изтичаха към дъщерите на бай Доре, постлаха вечната черга, измъкнаха парцалените кукли и веднага започнаха да играят „на къщи“. Унгарецът забрави тренировката, примъкна се край огъня и до вечерта не стана от мястото си.

— Ей, Вентлер, няма ли да ритаме? — подхвърляше му бай Доре.

— На бабата трънката! Ти мен нема учиш кога риташ — ядосваше се унгарецът и всички се смееха.

Ние трябваше да оползотворим окъселия есенен ден. Хукнахме към лещака и скоро стигнахме Паша бунар. В студената вода на извора се топеха шишета с мастика, домати и гърнета с кисело мляко. Стар шегаджия показваше часовник и обещаващо, че ще го даде на онзи, който подържи ръката си пет минути в ледения извор.

— Златен часовник срещу един лев! — мамеше той и около него се трупаха любопитни.

Някакъв наивник запретна ръкав и потопаи ръка във водата, но още не мина минута и я извади смъртно бледа. Чу се ругатня, последвана от дружен смях.

Тръгнахме между дърветата в индианска нишка. От един храст изскочи заек и бързо запремята бялото си пухче.

— Огън! — изкомандувах аз и опънах лъка си.

Започна обстрелване със стрели, камъни и копия. След малко потърсихме убития дивеч, но нищо не намерихме.

— Сигурно е ланен и се клие! — каза Шебека.

В гората беше интересно. По клоните на боровете подскачаха катерици, по полянките растяха разноцветни гъби, боровинки и малини. По сухите стебла тичаха кълвачи, те се подпираха на опашки, замахваха със зелените си глави и ядосано чукаха по кората. Една пъстропера сойка ни видя, разкрещя се и отиде да предупреди останалите птици, че в гората се движат червенокожи.

— Дали във Витоша живеят мечки? — попита Коко.

— Има, но те не закачат хората.

— А вълци?

— Разбира се... Нали миналата година изядоха магарето на Рангел млекаря.

Все по-навътре навлизахме. Стана глухо и тъмно. Индианската нишка се скъса и ние продължихме в група.

— А ако дойдат вълците, какво ще правим?

— Как какво ще правим? Прашките и готово...

Ослушахме се. Вече от манастира не се чуваха гласове.

— Да се връщаме! В гората няма врагове — рече с плачевен глас Зарко, братчето на Чано.

— Все пак ние трябва да направим укрепен лагер. Също да си напалим огън. Дивите зверове бягат от огъня. Шебек, качи се на това дърво и наблюдавай дали не идва противник!

И момчетата от други махали играеха на индианци и можехме да имаме неприятна среща с тях.

Само след минутка Шебека висеше на най-високия клон на дървото.

— Има ли нещо-о?

— Има-а-а... Апахите са построили лагер на тли изстлела от нас. Виждам шатлите и пушеците им...

— Добре! Продължавай да наблюдаваш и за всичко ни докладвай!

Събрахме сухи клони и запалихме огън.

— Виждам главата на апахите Луд Петко. Той пие огнена вода — съобщи Шебека.

Заповядах да се отиде на лов. Момчетата се пръснаха и след малко се върнаха със задигнатите от къщи парчета месо.

Коко свали от копието си свинска пържола.

— Убих антилопа — заяви той.

— Аз — маймуна — похвали се Зарко, но му направих забележка, че там, където живеят червенокожи, няма маймуни.

— Това е било кенгуру — засрами се малкият.

— Глупчо, дай да видя какво си убил? — смъмрих го аз, взех мръвката и я помирисах.

— Ти си убил пекари...

— Пекари! — възкликнаха момчетата, които за пръв път чуваха името на такова животно.

— Да, точно пекари... Познах го по кожата. Това млекопитаещо действително малко прилича на маймуна и на кенгуру, но е американско прасе.

Омето донесе набодена на пръчка наденица.

— Застрелях бизон — гордо заяви той.

— Браво! Бизонското месо е много крехко...

Клоните изгоряха и ние нахвърляхме парчетата месо направо върху жарта. Приятен аромат на печено достигна до носа на Шебека, който избърза да съобщи, че вече не се виждат никакви апахи.

Насядахме около огъня, извадих лулата на мира, напълних я със сухи листа и ѝ пуснах въгленче. Момчетата се разкихаха, обаче сериозно пушеха и одобрително поклащаха глави.

Решихме, че нашият лов вече е опечен, и нетърпеливо присегнахме към него. След малко с раздражен апетит се втурнахме по обратния път към шишовете на бай Доре.

Вечерта манастирските поляни се озариха от пламъци на огньовете. Най-висока клада издигнаха лудпетковци. Седнал върху черга с кръстосани по турски крака, Луд Петко пиеше вино от шарена

паница. Когато край огъня се събраха доста хора, той закрепил върху главата си паницата, а един от синовете му заудря тарамбука. Каруцарят бавно се издигна и под ризата изскочи твърдият му топчест корем. Пияният бавно заразмахва ръце, пръстите му процракваха, но тялото му оставаше неподвижно и виното в паницата — спокойно. Изведнъж очите му светнаха, коремът му така залудува, сякаш искаше да се откъсне и хвъркне. Около танцъора се появиха човечета с бели вълнени чорапи, с блестящи очи и червени лица. Те се впуснаха в див танц: смешно кършеха рамене, надаваха пискливи звуци и подрънкваха с малки пиринчени зилове.

Неочаквано пред Луд Петко застана Вентлер. С разширени зеници и разчорлени коси унгарецът странно се усмихваше. Той се опъна, удари с ръка врата си, потрепера и заситни чардаш. От тъмнината изскочи циганка с дайре. Тя предизвикателно изглежда танцуващите с големите си очи, скърши голи рамене, тупна дайретото и завъртя бедра.

— Хайде да си вървим! — рече мама на тате.

— Чакай де! Сега става интересно...

— Ще ти кажа едно интересно!

Бай Доре извади десетачка и я лепна върху челото на циганката. Тя присви очи, плавно се завъртя и майсторът засука мустак.

Вентлер се отказа от своя чардаш, тръшна се на тревата и с прегракнал глас запя на своя неразбираем роден език.

Луд Петко продължаваше да играе и не поглеждаше към нас. Циганката отметна глава и с протегнати ръце се заувива пред него. Каруцарят тръгна към нея, но тя счупи снага, чукна го с дайретото и преди да я досегне, отскочи.

Братът на Коцето удряше тарамбука, ближеше устни и не отделяше поглед от красивата танцорка.

Най-после Луд Петко започна да се снишава, бавно повдигна ръце, пое паницата с вино и до дъно я изпи.

Циганката наново изчезна в тъмнината.

Сутринта, преди още слънцето да изгрее, край нас затопуркаха боси крака. Циганите мълчаливо бягаха към София. Те вярваха в преданието, че като си отидат преди изгрев, ще оставят на Богородица немотията, мъките и болестите си. На другата година те не се сърдеха на светицата, че не е изпълнила молбите им, и пак боси, окъсани и със

счупени кларнета безгрижно подскачаха по каменливата пътека към манастира.

Следобед, когато в кошниците не остана нищо и дамаджаните се търкаляха празни, нашите се приготвиха за път. Празникът свърши и те мързеливо се заточиха по прашното шосе. И слънцето не грееше както през лятото, и то уморено креташе по билото на планината. Вече се чувствуваше и хладният дъх на зимата. А за нея трябваша дърва, дебели дрехи и обувки...

Мама и тате мълчаливо тътреха крака и може би мислеха за зимата.

XII

ЖЕНАТА НА ЧАРДАФОН ВЕЛИКИ

Севернякът обрули листата, смете ги край дуварите и дърветата останаха голи. Тук-там по клоните се мяркаха раздърпани гнезда на отлетели в топлите страни птички. Изоставените врабци, настръхнали в очакване на нещо по-лошо, нервно чистеха дебелите си клюнчета по почернелите вейки. Небето потъмня, облаците слязоха над самия град и скриха хубавото слънце. Мама извади от гардероба вълнените дрехи и започна да ги кърпи. Кардинал Ришелъо се оживи. Той често слизаше в мазетата да пресреща изгладнелите полски мишки.

Дъждът размекна улиците и по тях не можеше да се играе. На празното място срещу нашата къща отседнаха селяни с волски каруци. Те докараха за пазаря зеле, чушки, тикви и праз. Накладоха огън и загънати в шарени ямурлуци, наклеяха край него. Също като индианците малко говореха и пушеха с глинени лули. Край тях миришеше на кожи и катран.

Изпрегнатите волове лежаха до своите хомоти и мързеливо дърпаха изсъхнали царевични стебла. Понякога спираха да преживят, повдигаха черни муцуни към облаците, заслушваха се в крякането на дивите патици и сякаш се замисляха за нещо. Огънят проблясваше в техните влажни очи и те ставаха тъжни и изразителни.

В двора под чешмата се киснеха кацата за зеле и качето за туршия. Край оградата стърчаха подрязаните опашки на снопчета праз, а във варосаното мазе се търкаляха жълти тикви за варене и бели кестенки за печене. Скоро щяха да затракат каруците на самоковци, пълни с едри картофи и чували радуилски боб.

Тръгнахме на училище. До пролетта ашиците, стъклените топчета и парцалените топки щяха да почиват в сандъчетата ни. Дотогава аз, Савата, Минка и Тинка трябваше да мърморим над учебниците, гърнето с боб също щеше да мърмори, а и мама... когато забележеше, че вместо да учим, играем на морската и си потопяваме корабите.

Аз, Коко, Омето и Цури учехме в едно и също отделение. Нашата учителка се казваше Чардафонова, защото била жена на Чардафон Велики. Никой не знаеше защо Чардафон е бил велик, но ние се досещахме: той е станал велик, след като се оженил за нашата учителка.

Всяка сутрин жената на Чардафон Велики ни караше да си показваме ръцете и носните кърпички, които специално за нея носехме в пликчета, за да не се цапат. Тя не обичаше момчетата да имат коси и затова бе снабдила училищния байчо с машинка за стригане нула номер. Байчото умееше само да маже дъските на училищните стаи с подово масло и да бие звънеца, затова, щом бивахме предадени в неговите ръце за стригане, той правеше с машинката по главата ни една стъпаловидна пътека и ни изпращаше на истински бръснар да довърши останалата работа. Нашата учителка се успокояваше едва когато главите ни се превърнеха на картофи с щръкнали уши. Обаче към момчетата беше милостива — не ги караше да се стрижат нула номер и даже им разрешаваше да носят кукуригу с кордела. Ние много обичахме да дърпаме момчетата за кукуригуто и да си чистим писците в корделите им, заради което те така пищяха, че ги чуваше главният учител. Главният учител беше освен главен, но и юнак. По празниците се обличаше с юнашка униформа, нахлупваше юнашки калпак и юнашки ни дърпаше ушите. А в делник, когато ходеше с обикновени дрехи, той почукваше главите ни с коравия си пръст, сякаш искаше да разбере дали са узрели, и често ни викаше в канцеларията си, която наричахме „шамарена фабрика“.

От „шамарената фабрика“ ние излизахме възпитани и със зачервени бузи.

Веднъж нашата учителка ни доведе един млад човек с черен перчем на челото. Каза ни, че той е написал книжката „Ръж“ и че ще стане голям писател.

— Четете приказките му и се учете на чист български език — посъветва ни тя.

Писателят ни прочете една приказка, за което учителката го похвали, а нас ни накара да я преразкажем със свои думи. Много пъти я преразкавахме, докато най-после успяхме да я преведем от шопски на чист български.

Нашата учителка ни водеше и други млади писатели, които ни четяха разни неща, но не ни караше да ги преразказваме. Когато си отидеха, дори и мърмореше, че не ги било срам да четат такива неща в присъствието на Иван Вазов, който си стоеше закачен на стената зад катедрата.

Кой знае защо, един път на Чардафонова ѝ скимна да ни рови из чантите и в моята намери листовете, на които бях нарисувал нея с показалка в ръка, главния учител в момента, когато дърпа ухото на Коко, и байчото със звънеца. Тя разгледа рисунките, позна се и ми каза да доведе родителите си... Втресе ме.

— Аз никога не държа в чантата си неприлични работи — каза ми Коко в междучасието, но от неговия съвет не ми стана по-топло.

— А мене кога ще нарисуваш? — заглези се подигравателно Цури.

— Искаш ли да останеш без кукуриру и да си избърша патъците с бялата ти кордела? — запитах я аз и тя си показа езика.

— Цури те е изпортила на даскалицата — сбута ме Омето, който беше момичемразец.

— Ами, Цури не е портаджийка — защити я Коко и аз разбрах, че я обича.

— Всички момичета са плачли, глезли и портаджийки — настояваше на своето Омето и ближеше цариградско на клечка, което байчото със звънеца скрито правеше от кисели ябълки, потопени в горена захар, а друг му го продаваше.

В училищния двор влезе Сивчо. Когато бяхме в клас, той продаваше тантели, секретни копчета и макари с конци, а по време на голямото междучасие идваше в училището с една голяма кутия, в която имаше най-различни картинки, които се гледаха през нещо като бинокъл.

— Нови картинки! Елате да ги видите в кутията на чудесата! — с тънкия си глас се провикна Сивчо и всички се спуснаха към инсталираната на триножник кутия.

Не ми се гледаха картинки, но чувах гласа му, който провлечено занарежда: „Вулканът Везувий изригва лава... Китайци ядат ориз...“

Сивчо си знаеше картините под ред, въртеше ръчката да ги обръща и гледаше към небето, за да не го види и изгони от двора

байчото, който искаше всичките си стотинки да даваме само за неговото цариградско на клечка.

Голямото междучасие свърши и през останалите два часа събирах кураж, за да кажа на нашите да дойдат в училището. От страх на обед не хапнах нищичко, вечерта — също и мама се досети, че съм направил беля. Веднъж, когато бях залял една портаджийка с мастило, учителката пак беше повикала нашите. Тогава я излъгах, че са болни от скарлатина, и сега нямаше как, всичко си признах и си получих полагаемото.

На сутринта мама се премени, а баща ми си удари две контри и заедно тръгнахме към училището. Преди да излезем на улицата, тате ме сгащи в люляка.

— Значи ще се подиграваш с учителката си, а? Значи ще се подиграваш с главния си учител, а? — питаше ме той и след всяко „а“ вместо въпросителна слагаше по пет пръста на бузата ми. От опит си знаех, че тате не бие силно и дълго на открито, затова си кротувах, с цел да го омилостивя за финалния бой.

За голямо разочарование на сестрите ми вечерта мина без пердах. На другия ден мама сложи в пазарската си чанта всички мои рисунки, глинени и пластелинени човечета и тръгна да ги изхвърли в Перловската река.

Проследих я и видях, че не отива на Перловската река, а при дядо Боже. Така наричахме в махалата скулптура с голямата брада и дългите коси, който по цял ден дялаше разни хора от камък, а веднъж дори изчука и един голям лъв, който трябвало да представлява незнаен воин. Кметът не разреши лъвът да представлява незнайния воин, защото не приличал на нашенски лъв, а на котка. И наистина нашият лъв се плези и си подскача на задните крака, а лъвът на дядо Боже си лежеше със затворена уста.

В ателието на дядо Боже винаги можеше да се влезе скрито и скрито да се подслушва, спотаен зад някой камък или статуя. Така и направих. Дядо Боже не ме видя и със засукани ръкави си почукваше един камък.

— Добър ден! — каза му мама.

— Добър ден! — отвърна й дядо Боже, без да се обръща.

— Как е Пека? — запита мама.

Пека беше жената на дядо Боже, но тя не се занимаваше с камъни, ами рисуваше картинки.

— А, ти ли си, Елено? — остави длетото скулпторът, стана и си изтръска камъчетата от брадата. — Какво те води насам?

Мама му разправи как учителката Чардафонова я повикала заедно с тате и как ги посъветвала да обърнат внимание на моите рисувателни способности.

Дядо Боже разгледа рисунките ми, поподръпна брадата си, пак ги разгледа и каза на мама да ги скъса.

— Знаех си аз, че нищо не струват — въздъхна мама.

— Нищо не знаеш — сопна ѝ се дядо Боже. — Лошото е, че твоят хлапак има дарба, и ако овреме не я притъпите, ще има да гладува... По-добре е да го изучите за някакъв чиновник, та да се курдиса на държавната софра, а не като мене да чука камъни и никой да не ги купува...

Мама каза, че всичко ѝ е ясно, и си отиде.

От този ден мама и тате ме дебнеха като детективи да не би скрито да рисувам и всички рисунки, пластелини и цветни моливи отидоха в печката.

Щом е така, хайде с бате на игрището — рекох си аз и напук на нашите скрито се измъкнахме и отидохме на тренировка. Чано ни бе съобщил, че след тренировката ще има горещ чай.

Студената циментова съблекалня била отоплена. Мишел дал печката си, а Яким — въглища и дърва.

Този път момчетата дойдоха до едно и Вентлер остана много доволен.

XIII

ТАКА ИМ СЕ ПАДА

Студеният вятър и разкаляното игрище не можаха да победят волята на играчите да покажат всичко, което могат, и да отправят стотици опасни удари в двете врати.

Десният крак на Левака доказа, че може да шутира също така добре както левият, а главата на Бизо вкарваше всяка вдигната топка във вратата.

Когато Левака стигаше ъгъла за корнер, Бизо заставаше на мястото, където някога разстилаха вестник, и голчето беше осигурено.

След тренировката Мишел пред всички заяви, че Бизо, Левака, Коцето и Митето са най-добрите нападатели в града.

Наистина по-бърз от Коцето и по-добър техник от Митето нямаше в цялата страна. Да не говорим за Бизо и Левака, за които наскоро във вестника беше писано, че трябвало вече да се предвиждат в националния тим.

Похвалата на Мишел подобри настроението. Никой не чувствуваше умора. В съблекалнята беше уютно, облепените с вестници счупени прозорци задържаха топлината на малката печка, върху която весело вреше чай в алуминиев чайник. Имаше само две чаши и затова играчите пиха по старшинство: Първо Левака, след него — Бизо, Цицко, Бази и останалите. Най-последно чашата дойде и при Савата. Двамата задухахме, засърбахме и завъздишахме, сякаш не пиехме чай, а някакво непознато вълшебно питие.

Но блаженството ни бе нарушено от писъци за помощ. Първ от съблекалнята изскочи бате, огледа се за миг и хукна презглава към езерото, сякаш беше видял, че топката ни ще падне в него. Този път не топката, а човек бе цопнал във водата. Обезумяла от ужас жена тичаше по брега, скубеше косите си и пицеше като заклана.

Без много да му мисли, че е с дрехи, Савата се хвърли в замръзналата, станала на каша вода и щом пристигнахме, той вече мъкнеше за крака малък удавник. Бизо легна по корем, грабна детето,

обърна го с главата надолу и започна да го тръска, а Коцето и другите измъкнаха бате, който гледаше страшно, гълташе на пресекулки въздух и нищо не можеше да каже.

— В съблекалнята! На топло! — изкомандува Мишел и всички се юрнахме натам, гонени от нещастната майка.

Когато нахлухме във вече изстиналата стая, Мишел клекна пред печката и наново започна да я разпалва.

— Ти стига друсал дете, мож откъснеш негов глава! — скара се унгарецът на Бизо, постави безжизненото тяло на пейката и започна да му прави изкуствено дишане.

В това време Митето и Коцето се бореха с побеснялата да прегръща удавеното си дете майка.

Едва когато то глътна въздух и изплака, се сетихме за Савата, който зъзнеше до вратата.

— Ела до печката и се съблечи! — дръпна го Бизо и бързо свали панталоните и чорапите си.

— Срам ме е, има жена — тракаше зъби Савата, но след като се увери, че жената не поглежда към него, а целува детето си, смъкна замръзналите си дрехи и се пъкна в панталона на Бизо.

След половин час печката весело бумтеше, бате и удавникът пиеха горещ чай, а ние ги гледахме през парата, която пускаха прострениите да съхнат дрехи.

Майката стискаше детето си, сякаш някой искаше да ѝ го открадне, но от време на време лепваше и по една целувка на Савата, който от срам не знаеше къде да се дене.

— Как стана това и аз не разбрах... Изпусна си топката, уж изтича да я спре и падна във водата... Ох, ако се удавеше, Иван щеше да ме заколи... — хем плачеше, хем се смееше жената и всички я успокоявахме, че мъжът ѝ вече няма защо да я коли, и предричахме, че когато малкият немирник порасне, ще стане футболист.

— Каквото иска, нека става, само да ми е живо — отвърщаше майката и пъкаше пет лева в ръцете на Савата, като му се извиняваше, че нямала повече.

Тя бе дребничка, скромно облечена женица и бате не пожела да ѝ вземе петте лева.

(След този подвиг Савата цяла седмица кихаше и гърлото го болеше, но редовно отиваше на училище, за да не си помисли тате, че

се е простудил на игрището. Обаче и Мишел не го пускаше на игрището, тъпчеше го с разни аспирина и караше бай Доре да му духа нишадър с цев в гърлото. На бате му излизаха искри от очите, от устата му капеше пяна като на бясно куче, но си мълчеше, за да оздравее и рита.

На другия ден в клуба влезе скулест мъж с чанта в ръка и попита кой е Савата. Бизо се надигна, изгледа подозрително непознатия и строго го попита за какво му е притрябвал Савата.

— Вчера моята патка се заплеснала и детето щяло да се удави. Десет години го чакахме, а тя... — рече скулестият, внимателно постави чантата на пейката и я разтвори. — Ако беше станало нещо, щях да ѝ отрежа главата — застрашително допълни той, извади шише с вино, завита във вестник сланина и пълна кесия с карамели.

Щом разбрахме, че човекът не идва за лошо, ние му показахме Савата и той го прегърна, след което големите изпиха виното, а ние си поделихме карамелите, които бяха обвити в книжки със знаменити картинки.

Оказа се, че бащата на спасеното дете е обуцар. За благодарност той подари на Савата сандали и пред всички обеща, че докато е жив, безплатно ще кърпи топките и обувките на нашия тим.

Вентлер много се зарадва на това обещание и развеселен от виното, дълго се здрависва с обуцаря.)

Докато дрехите изсъхнат, стана късно и ние със свити от лошо предчувствие сърца се завърнахме в къщи. Когато влязохме в кухнята, никой не ни погледна, нито отвърна на поздравите ни. Свити на столовете, Минка и Тинка не смееха да повдигнат глави. Мама шумно тракаше чиниите, а тате с намръщено чело разтриваше в чорбата люта чушка.

Аз и Савата започнахме да се мием, но все пак миенето трябваше да свърши и да седнем на масата. Тихичко, на пръсти се промъкнахме към местата си, вързахме около вратовете си кърпите и зачакахме тате да хване лъжицата. А той не я хващаше и челото му ставаше ту набръчкано, ту гладко. По едно време той погледна Савата и опря юмруци на масата.

— Остави ги да се нахранят! После!... — изхленчи мама.

— Какво ви казах? — изведнъж избухна тате и чиниите подскочиха. — В къщата си не ща ритнитопкаджии...

Сърцата ни спряха.

— Няма повече да храня нехранимайковци! Вън!

Избягахме в спалнята. Мислехме, че ще ни се размине, но след малко при нас влезе тате, набързо се развъртя и ни прати с раирани бузи в леглото.

„Колко е несправедлив — мислех си аз. — Днес Савата пази световно и цяло дете спаси... Вентлер, чуждият човек, заяви, че се гордее с него, а тате?...“

Късно през нощта мама ни разбуди. Седнахме на кревата и мълчаливо започнахме да ядем. Преглъщахме и хълцахме. Мама ни гледаше с тъжните си очи и нищо не ни проговори.

На сутринта разбрахме, че тате не е сърдит само на нас, а и на вуйчо Павел. Киното не вървяло, защото салонът бил студен. Тате му разрешил да вземе от склада въглища, обаче Марко Елешки усетил...

Нашият баща нямаше пари, светът му изглеждаше крив и понеже не можеше да го оправи, надяваше се това да стори Савата.

Една нощ се събудих и чух, че той и мама си говорят за него:

— Представяш ли си, ако стане доктор? — шепнеше мама. — Какъвто е красавец, да сложи едни златни очила, да грабне чантата и чук-чук — рецептичка и хоп пет-десет лева в джобчето...

Мама страдаше от много болести и се надяваше Савата да ѝ ги излекува.

— Глупости! — не се съгласяваше баща ми. — Савата се е метнал на мене. Върви му математиката и трябва да завърши инженерство. Инженерът е нещо друго, построи голяма къща и изведнъж трак-трак хилядарките...

Мама въздъхна. Изглежда, че се съгласи Савата да бъде инженер. Тате отвори вратата на печката, взе въгленче и си запали цигара.

Дълго двамата мечтаеха. Савата мина през различни професии: стана банков чиновник, лекар, инженер и дори очите на моите родители го видяха и министър.

— Не, министерската работа не е професия — поколеба се тате. — По-добре е Савата да стане професор и да не се занимава с политика.

Наново заспах и сънувах, че Савата е професор със златни очила и голяма брада. Той играе вратар в професорския тим. Разни лекари и

инженери му бият дузпи, а той се хвърля, спасява опасни топки и брадата му бодро се развява.

Ние всички знаехме, че след като завърши гимназия, бате ще стане писар в склада на Марко Елешки.

Но кой знае? Напоследък той много се сприятели с Коцето и Митето, те често се събираха в бараката на Станко, печеха си картофи и четяха книгите, които вуйчо криеше под керемидите.

Бате се фукаше, че нямало да става писар, а щял да избяга с някаква лодка надалеч, за да си търси щастието.

Той ме закле на никого да не казвам решението му и ми обеща, ако мълча, да ми изпрати кънки и истинска футболна топка с двадесет и четири парчета.

— Майка и баща, ако кажа нещо — заклех се аз. — А на Минка и Тинка какво ще изпратиш?

— Ще си помисля... Може би кукли, които спят и казват „мамо“...

— Бате бе, хайде по-скоро заминавай! — замолих го аз.

— Не бързай! Има време. Хубавите работи не стават току-така... Нека завърша, пък тогава...

Разочаровах се. Кой ще ти чака две години, докато завърши.

Изглежда, бате видя увисналия ми нос и ми издаде, че Коцето скрито от баща си прекарвал въглища с колата и събирал пари за лодката. Митето щял да намери компас, а Станко — примус, за да си готвят на него, докато пътуват.

— Да не отивате в Америка — подпитах Савата аз.

— Не, няма какво да правим там — сериозно отвърна той. — Ще отида в страна, където няма да бъда писар, а инженер.

— Разбрах, разбрах — заподскачах аз. — Сигурно вуйчо Павел ти е...

— Шът! — пипна ми ухото Савата.

Аз на никого не казах за лодката, но колкото и да подкачах бате да си говорим за нея, той все се мръщеше и ме питаше дали съм си научил урока за утре. Реших да разбера нещо от Станко, но откакто започнахме училище, рядко се виждах с него. Веднъж той се качи в стаичката на вуйчо, аз изтичах по стълбите и почуках.

— Какво искаш? — троснато ме попита вуйчо.

— Да видя Станко.

— Какво ще му гледаш?

Стори ми се, че вуйчо Павел е отслабнал и ръцете му треперят. Станко седеше до печката и мълчеше.

— Хайде, нагледа ли му се? — грубо ме попита вуйчо и хвана дръжката на вратата.

Доплака ми се. Напоследък Станко не ме търсеше, а когато го срещнех, говореше с мене не като с приятел, а като с дете. Веднъж го видях, че кара мотоциклета на бай Доре, но той се престори, че не ме позна. Дали не се сърдеше на мене, че вуйчо не може да му плаща? Въпреки че Теменужка започна да танцува, в салона пак нямаше посетители. Жените от махалата разправяха, че кино „Прогрес“ се е превърнало в шантан, и не даваха на мъжете си да го посещават. Мама казваше, че там се въртели нехранимайковци, които пускали по адрес на Теменужка разни неприлични думи.

Мама беше права. Изглежда, малкото зрители не си вземаха билети за остарелите, изпокъсани филми, а за танците. Вуйчо свиреше на хармоничката валсове и казачоци, а каква Теменужка, облечена в къса балеринска рокличка, с бели терлички, танцуваше преди започването на филма.

Чудно, тя не пееше, нито декламираше, а само от погледа, от трепкането на ръцете, от стъпките на тънките ѝ крака, които или лудо се въртяха, или бързо-бързо стрижеха като ножички, ние всичко разбирахме, каквото искаше да ни представи. Щом стъпеше на пръсти, каква Теменужка се превръщаше на вълшебница, грабваше ни и ни пренасяше в друг свят. Ние се люлеехме на сините дунавски вълни, лудувахме по зелените поляни на Тирол, летяхме с триконни шейни по безкрайни заснежени степи.

Докато Теменужка играеше, мосю Мишел не кашляше, сякаш болестта му забравяше да го разяжда и заедно с него се възхищаваше от чудните танци. Той изглеждаше здрав, очите му щастливо сияеха и сухите му пръсти весело барабаняха по черното му кораво бомбе.

И тази вечер на представлението не отсъствуваше Мишел, а заедно с него и ние, момчетата с „вечните билети“.

— Хващам се на бас, че ако Мишел оздравее, ще се включи в нашия тим — каза Чано.

— Разбира се, той е още млад — съгласи се Омето.

— Само една годинка да играе и първото ни място е вързано в кърпа. Той щом е вкарвал голове на Замората, та на Бекона ли...

— Глупости! — срязва ни Митето. — Не виждате ли, че мосю Мишел е влюбен?

— Влюбен?! — недоверчиво го изгледахме ние. — В коя?

Митето кимна към сцената.

— В Теменужка!?

— Да.

— Лъжеш. Нали Теменужка е жена на вуйчо Павел?

Все пак думите на Митето не ми даваха спокойствие и аз изпитателно погледнах букета, който държах. Мишел ме накара да го купя от пазара и след свършването на танца да го дам на Теменужка. Не искам да го поднесе лично, защото щял да зарази цветята. Започнах по-внимателно да наблюдавам този Мишел. А той безсрамно продължаваше да гледа как Теменужка и устните му мърдаха, сякаш искаха да ѝ кажат нещо. Когато вуйчо спря да свири и балерината изтича до края на дървената сцена да се поклони на полупразния салон, аз ѝ подхвърлих димитровчетата. Тя ги пое и изпрати въздушна целувка към мястото, където седеше Мишел. Той продължаваше да я гледа, забрави да ѝ ръкопляска, но изведнъж се смути, поруменя и запелтечи: „Брр-аво! Б-б-браво!“

Аз и Чано се погледнахме. Митето се обърна и многозначително ни намигна.

Зад мене редовете буйно заръкопляскаха и тропаха по пода.

— Ех, че баджак! — извика някой.

— Гамени! Невъзпитани мамини синове! — подскочи Мишел.

— Я си гледай сухата муцуна! — обади се един пъпчив дебелак.

— Джек, убий го, ние ще го погребем! — ревнаха няколко тарикати, но разбраха, че балерината няма да се появи, и заскандираха: — Бис! Бис! Бис!

Ние добре познавахме тези хубостници. Те всички членуваха в „Буря“ и живееха в центъра на града. От известно време редовно се мъкнеха в нашето кино, вдигаха шум и подхвърляха на Теменужка шоколади, в които пъхаха някакви бележки. Веднъж тя даде на вуйчо такава бележка, той я прочете, почервеня от яд, сви юмруци, но след малко с въздишка ги отпусна.

— Искаме румба! Искаме румба! — наново закрещяха буровците, но Теменужка не се показа.

Лампите угаснаха, на екрана се появи надпис: „Моля тишина! Филмът започва“.

— Не ни трябва филм! Дайте ни момичето! — чуха се няколко гласа и последва страшно топуркане.

На естрадата вместо Теменужка се появи вуйчо.

— Господа — обърна се той към публиката. — Балерината се умори. Следва прожекция на филма.

— Виж го ти? — избоботи пъпчивият дебелак. — Ако се е уморила, ще ѝ вземем файтон. Няма да ѝ бъде лошо...

— Разберете, че по програмата следва филм — с разтреперан глас повтори вуйчо.

— Я не се занасяй! Плащаме — нека играе! Не сме се заврели в тази кочина да гледаме овехтелият ти филм.

— Ха! Ха! Ха! — разсмяха се редиците. — Ако не излезе гаджето, ще видиш какво ще стане...

— Какво ще стане? — наежи се Мишел, но се закашля, не можа веднага да намери книжките си, задави се и с измъчено лице побягна към изхода, преследван от злия смях на буровци.

Наново лампите угаснаха и на екрана с разкривени букви се появи надпис: „Думбазки кучета, ако одма не офейкате, сите ке ви изтепам!“

Изненадан от дръзките думи, салонът млъкна и извъртя поглед към кабината на оператора.

— Значи има и така, а? — разнесе се заканителният глас на пъпчивия дебелак. — Ще видим ние тази работа! Хайде, момчета, вземете си обратно парите и да плюем на този свинарник.

И те си тръгнаха, като ругаеха и се присмиваха на нашето кино. Но те бяха забравили, че не се намират в центъра на града.

Когато шумно излязоха на улицата, пред тях заподскача Шебека. Той разперя пред носа си длан, размърда пръсти и започна да им се подиграва:

— Дебело пласе тлева пасе. Дебело пласе тлева пасе.

С два скока пъпчивият се намери до дръзкия малчуган.

— Олеле, убиха ме! — преди още да бъде достигнат, запищя Шебека.

— Ей, шишко, защо биеш брат ми? — изтича Митето и перна шапката на пъпчивия.

В ръката на дебелака лъсна стоманен бокс.

— Сега ще те науча, мръсно... — той замахна, Митето се наведе, пъпчивият загуби равновесие и политна. В това време Шебека го дръпна за панталона и той се стовари на земята.

Приятелите на пъпчивия се спуснаха към Митето, но до него вече стояха Савата и Станко. Аз, Коко, Омето и Чано бързо се покатерихме на една тараба и опънахме ластици. Няколко шапки хвъркнаха.

Шебека грабна пясък и го хвърли в лицата на буровците. Пъпчивият скочи и наново замахна, но коравият юмрук на Станко го прати обратно на земята; той му изви ръката и измъкна бокса, но в същия миг извика и от главата му потече кръв.

— Удляйте бе, буловците ланиха Станко — развика се Шебека и затърси по улицата камък.

Ние смело се нахвърлихме.

— Долу „Буря“! Долу бледоликите хърбосони!

Този път ние не се боричкахме с босите курубугларци, дошли да оберат някоя махленска овошка, а се биехме с омразните ни богаташчета, които обиждаха махалата ни.

— Помощ! Полиция! — ревяха из едно гърло притиснатите до тарабите, а ние продължавахме да ги удряме и ритаме.

Но изведнъж светна и се разнесе изстрел. Пъпчивият гръмна във въздуха и насочи малък пистолет към нас.

— А, разбойник, искаш, так кажат... — чух познат глас и пистолетът издрънча на калдъръма.

С удвоени сили размахаме юмруци, защото забелязахме, че ни наблюдават възрастни махленци. Кой по жилетка, кой по риза, със засукани ръкави на жилести ръце те мълчаливо наблюдаваха битката и не се опитваха да ни разтърват, както обикновено правеха при спречкването ни с курубугларци.

Победихме. Скоро всички бледолики нашественици се търкаляха по улицата и ако не бяха стражарските свирки и бичове...

XIV ОКТОМВРИ

Изведнъж киното потръгна. Една вечер вуйчо слезе при нас и ни донесе салам, бял хляб и бутилка вино, а на Тинка и Минка — шоколад. Той заяви, че Теменужка повече няма да играе, защото киносалонът се пълнел и без нея.

Мама беше много доволна. Вуйчо ѝ подари вълнена жилетка и тя се похвали на тате, че брат ѝ е станал вече човек.

Но вуйчо не знаеше, че Мишел обича така Теменужка, и аз реших, че не бива да крия това от него. Издебнах го насаме и му съобщих тайната. Мислех, че ще ми се разсърди, дори се страхувах да не набие Теменужка, но останах потресен, когато той не се учуди и дори ми призна, че му била известна тази любов.

— Значи всичко знаеш? — разочарован от неговото примирение, възкликнах аз.

— Да, Мишел обича Теменужка. Възхищава се, когато тя танцува.

— А защо Мирчо касапинът наби жена си, като научи, че обича бакалина?

Вуйчо се засмя.

— О, това е, так сказат, друга любов... Мишел е болен, той си отива, нека да не го огорчаваме...

Повече нямаше какво да кажа и само помолих вуйчо да не издава на така Теменужка нашия разговор.

Той не удържа думата си. Още вечерта тя ме намери и ми подари ножче.

Смутих се. Аз я бях наклеветил, а тя ми подаряваше ножче? И защо? Нямах нито имен, нито рожден ден?...

— Радваш ли се?

— Мно... много.

— И мосю Мишел се радва, когато му се усмихвам — призна си Теменужка. — Може би моята усмивка ще продължи живота му... А

нали и ти искаш той да живее?

— Нека си живее... — заподсмърчах аз и ми се прииска да потъна в земята от срам, както мама казва...

Наистина вече нямаше нужда да молим съмахленците да идват на кино. Без да ги каним, те сами си купуваха билети и дори се съгласяваха да гледат филмите правостоящи, защото салонът винаги се пълнеше с хора от други махали. Повечето от тях бяха работници и приличаха на Митковия баща; имаха мазолести, с изпочупени нокти ръце и носеха нахлупени до намръщените си вежди каскети. Въпреки че гледаха страшно, те смирено си купуваха билети, сякаш се срамуваха да погледнат хубавата касиерка, и преди да влязат в салона, почистваха обувките си от калта, също като че ли идват на гости. Когато филмът свършваше, не бързаха да излязат на улицата, отиваха уж за нещо зад киното и до късно приказваха с Мишел и вуйчо.

Въобще работите на вуйчо потръгнаха добре и той започна да прожектира по две представления на ден: едно следобедно и едно вечерно. На вечерното имаше и музика. Разбира се, вуйчо още нямаше пари да си купи грамофон с високоговорител, нито пък да плаща на оркестър, както правеха собствениците на големите кина, но затова пък пускаше да свири един латернаджия. Той беше италианец и от незапомнени времена влачеше овехтялата си латерна с бял папагал, който умееше да вади късмети за моми и ергени, за дами и господата, за млади и стари.

Латернаджията се движеше по едно и също време, по едни и същи улици, по разписание и служеше за часовник на махалата.

По нашата улица той минаваше всеки ден към 12, спираше до кръчмата на Шопа, пъхаше под латерната дървен крак и без да я откача от ремъка, започваше да свири валса, наричан „Травиата“.

— Олеле, Травиатата! Ей сега баща ви ще тропне, а аз още не съм запържила фасула! — щом чуеше валса, започваше да се тюхка мама.

Докато италианецът нагласяваше латерната на дървения ѝ крак, папагалът недоволно крякаше, пляскаше с крила да не падне, но скоро се успокояваше и замислено гледаше верижката на крака си. Този папагал се хранеше със семки от слънчоглед, но казваха, че пиел повече вино от господаря си. Сигурно защото клонът му беше по-червен от носа на италианеца.

Папагалът е умна птица, тя винаги знае за кого какво късметче да извади. За ергени изтегляше зелено листче, за мома — бяло, за булка — червено. Само се колебаеше, когато го подканяха да дръпне късмет за някой солиден господин. Може би защото твърде рядко се случваше солиден господин да се изправи пред латерната, но италианецът никога не оставяше папагала да се изложи, поднасяше до човката му края на кутията, където се намираха стари, пожълтели късмети.

Понеже никой от нашата улица не пожелаваше за 20 стотинки да научи бъдещето си, италианецът подхвърляше латерната на рамо и влизаше в кръчмата на Шопа.

Когато нямаше какво да правим, ние се спирахме пред латерната и слушахме „Травиата“. Папагалът и господарят му ни гледаха с безразличие, но ние се заяждахме.

— Как се казваш? — питахме папагала.

— Ката, Ката — въртеше дебел език птицата.

— А на колко си години?

— Сто. Сто. Сто — крещеше, сякаш бяхме глухи.

Един час преди да започне вечерната прожекция, италианецът се изправяше пред вратата на киното и започваше безкрайната си „Травиата“. Удареше ли вторият звънец, влизаше в салона, настаняваше се до платното и през цялата първа част на филма въртеше някаква непозната тъжна песен. Щом настанеше големият антракт, той се оживяваше, сваляше скъсаната си зелена шапка и бодро започваше да свири „Марсилезата“.

Още при първите звуци папагалът разперваше крила и започваше да крещи: „Аванти! Марсилезо! Аванти! Марсилезо!“

Беше 7 ноември, преди Димитровден — имения ден на тате. Както винаги на този ден и сега у нас имаше тревога. Тате отиде при Марко Елешки да откопчи малко пари, след това изпрати Савата с дамаджана чак при Вайсовата воденица за чисто, домашно вино, а аз прескочих до бакалина да купя хамсия, която цяла нощ трябваше да кисне във вода и оцет. Савата донесе дамаджаната, мама я грабна и докато не направи виното от пет на десет литра, не се успокои.

— Шопа с това кръщаване цял палат построи — започна да се извинява тя, когато тате я хвана на местопрестъплението до чешмата.

— Гостите не идват при тебе да се напият, а да те почетат — допълни тя и припомни на тате, че утре само на кума нямало да стигнат пет кила.

— Е, щом пред кум вода не се газии, нека пък си пийне от нея — съгласи се тате и отиде да си чака ред в бръснарницата.

Поради празничното си настроение той ни разреши да гледаме вечерното кино. От седмици насам се говореше, че отнякъде вуйчо напипал един съветски преглед, заснет от някой си Дзирга.

Никога пред киното не е имало толкова голяма навалица. Освен това не Теменужка, а самият вуйчо Павел продаваше билети. Хората се тълпяха, викаха, блъскаха се с лакти, присягаха към касата, но поради малкото места вуйчо даваше билет на когото си искаше. Щастливецът го грабваше и угриженото му лице светваше от радост.

Но имаше и недоволни.

— Защо на едни даваш, а други лъжеш, че билетите са се свършили? — заяждаше се Беконата.

— Бяха ангажирани — отговори вуйчо.

— Знам аз кой ги ангажира — закани се Беконата, но към него бавно се приближиха няколко каскета и той предпочете да излезе.

— Имате ли билетчета? Повечко билетчета? Двойно плащам... — от всички страни се чуваха умолителни гласове.

Мишел, издокаран, подстриган, гордо се разхождаше с червено копринено шалче и бомбе.

— Спокойно! Спокойно, другари! — тихо шепнеше той на блъскащите се около вратата хора и в неговия шепот се долавяше нещо твърдо, същевременно ласкаво, нещо, нетърпящо противоречие.

Много отрано в салона влязоха бай Доре и Яким готвачът. Дватамата се свиха в един тъмен ъгъл и въпреки че не беше студено, нахлупиха шапки и вдигнаха яките на шубите си до ушите.

Разбира се, ние, момчетата с „вечен билет“, дойдохме в пълен състав, освен Шебека, който даде своя гратис на баща си.

Аз, Савата, Чано и другите се гордеехме, че ще гледаме филма, и за да изпитаме още по-голямо удоволствие, ту влизахме, ту излизахме от салона и високо говорехме, че имаме гратиси.

— Ей, момченце! Ела да ти кажа нещо! — дръпна ме една подстригана по мъжки жена и ме поведе към бозаджийницата. Когато се спряхме пред светналата витрина, по която бяха наредени тави с

баклава, тахан халва, сусамени ромбчета и навити сакъзени бонбони, жената ласкаво ми показва всички тези лакомства и ми предложи да си избира каквото пожелае, но срещу моя гратис.

„Дали нямаше да се излъжа?“

— Хайде де, какво се чудиш? Филмът не е за деца... Я си хапни две баклавички!...

„Две баклавички“ — зарадвах се в себе си аз и се облизах.

— И две сусамчета, а може и една голяма боза.

Бях слисан от щедростта на тази бедно облечена жена.

— При това ще ти заплатя и билета — нетърпеливо каза тя и протегна в очакване ръката си.

Но в този миг аз проявих вродения си инат. Сякаш някой ми извика: „Ще се излъжеш. Не си давай билетчето за някакви си баклави и сусами! Тази вечер не е като другите вечери... Тя е особена“.

Побягнах към киното и задъхан седнах на първия ред до Савата и останалите. Все още не можех да си дам сметка, дали съм се излъгал или не. В този момент в салона влезе латернаджията и зае своето място до екрана. Стори ми се, че тази вечер е променен. Очите му светеха, гладко избръснатото му лице приветливо се усмихваше. Обърнах се и забелязах, че всички в салона бяха обръснати и спретнато облечени. Техните очакващи погледи се събираха в един нетърпелив огнен поглед, който сякаш искаше да опожари бялото платно на екрана.

— Какво правите тука? Сега ли намерихте да дойдете? — стресна ни гласът на вуйчо.

Понадигнахме се от столовете, но веднага се отпуснахме на тях.

„Ние имаме право. Та няма вуйчо се отрича от обещанието си?“

— Хайде, да ви няма! Право по къщите си! И ако още се въртите около киното, аз, так сказат...

Не го доизслушахме. Обидени и дълбоко разочаровани, скочихме и напуснахме салона.

— Киното може да е негово и може да ни изгони оттам, но улицата е на всички и ако си пожелаем, до утре сутринта ще се разхождаме по нея — извика възмутен Чано.

Видях непознатата жена, която ми искаше билета. Тя оживено говореше с някакъв мъж и от очите ѝ капеха сълзи.

— Продавам билет — провикнах се аз.

Жената хлъцна от радост, но здраво ме пипна да не избягам. Докато търсех билета си, чувствувах нейната гореща, трепереща от вълнение ръка. Когато го грабна, тя се наведе, пъхна ми в джоба пет лева, целуна ме и побягна.

Попипах страната си, гореше, сякаш я беше парнало въгленче.

Обидени от постъпката на вуйчо, останалите също продадоха „вечните си билети“ и от мъка, че вече няма да можем да ходим на кино, влязохме в бозаджийницата да ядем баклави. Там до печката седяха трима мъже и Бекона. По едно време към тях се приближи стражар, той чевръсто изкозирува и посочи с пръст зад рамото си. Надникнахме през витрината и забелязахме още десетина стражари.

Показахме на бозаджията, че имаме левчета, и си поръчахме баклави. Навън започна да бръска сняг, при нас беше топло и ние решихме да поостанем и си поговорим. Нали нашите знаеха, че сме на кино, и нямаше да ни се карат за закъснението?

— Винаги съм предпочитал да хапна баклава пред някакво си кино — гласно се утеши Чано.

— Разбира се, че е по-полезно да се ядат баклави, отколкото да се гледат филми — допълни Коко.

Савата мълчеше и недоверчиво поглеждаше към масата на Бекона.

— Много стражари! — забеляза той.

— Утре е Димитровден — каза Чано.

— Какво общо има Димитровден със стражарите? — попита Коко.

— На този празник хората пият, чупят джамове и драскат по стените сърпове и чукове.

Наистина миналата година през нощта срещу Димитровден по тарабата на Марко Елешки имаше нарисувани с червена блажна боя сърп и чук и с големи букви пишеше: „Долу думбазите!“

— Ще падне някой лев — сбутах бате.

Тогавя Марко купи цяла кофа боя и срещу два лева ни накара да пребойдисаме тарабата му, но предварително да изчегъртаме надписа с нож, защото всеки знаеше, че колкото и да замазваш червената боя, тя рано или късно пак ще се появи.

От баклавите ни стана сладко и след кратко съвещание решихме да си поръчаме по една боза.

— Сигурно първата част е минала — с въздишка се обади Чано.

— Ако имам такъв вуйчо, ще се срамувам да казвам, че съм му племенник — заяде се с мене Коко.

— Пази боже сляпо да прогледне — като дърт рече Омето.

— Няма благодарност на този свят — откри Чано.

— Тъй е, щом човек забогатее и стане думбаз — злъчно подхвърли Коко.

— Кой е думбаз, бе? — наежи се бате.

— Чакай бе, Сава, нали салонът вече се пълни?

— Пълни се, но вуйчо не е думбазин — скръцна със зъби Савата. Наежихме се и стиснахме дебелите чаши за боза.

— Думбазин!

— Ти си...

Не се стигна до бой, защото в бозаджийницата нахълта запъхтян мъж с лисича муцуна. Бекона скочи и заедно с другите заобиколиха влезлия. Оставихме чашите и наострихме уши. Лисичата муцуна се огледа, увери се, че освен нас в бозаджийницата няма друг, и докладва, че по време на филма някой извикал: „Да живее Октомврийската революция“, а друг засвирил с устна хармоника „Интернационала“.

— С хармоника?

— Да, с устна...

— И после?

— Ш-ш-ш-т! — сложи пръст на устните си лисичата муцуна. — Чувате ли?

И ние се послушахме. Наистина откъм киното се чуваше песен.

— Да се арестуват! Всички до един! — истерично изкряска Бекона и мушна ръка в издутия си джоб.

Савата скочи, прекатури стола и изфуча край полицаите.

— Дръжте го! Не си плати — изпищя албанецът.

— Чакай, бе! Имаме пари — извика Чано, но бозаджията го хвана за палтото.

— Помощ! Искат да ни бият! — развикахме се всички.

От любопитство няколко махленци се втурнаха към вратата на бозаджийницата, но цивилните ченгета се сблъскаха с тях и се опитаха да ги отстранят. Разгневените мъже налетяха с юмруци и стана суматоха.

Предупредените от Савата зрители започнаха да излизат от салона, но продължиха да пеят „Интернационала“. Десетина стражари се спуснаха да затворят вратите на киното. Няколко влажни топки от първия сняг полетяха към главите им. Чуха се изстрели.

— Разбойници! Убийци! — крещеше вуйчо.

— По-полека бе, хора. Ще ме смачкате! — проплака някой.

„На крак, о парии презрени!“ — кънтяха мъжки и женски гласове.

— Счупете лампите! — познах дрезгавия глас на Мишел и след миг улицата потъна в мрак.

Най-после стражарите успяха да затворят вратите, но останалите в салона минаха през кабината на Станко, наскочаха в двора и сенките им се запремятаха през оградите.

Когато зачаткаха копитата на стражарските коне, никой не се мяркаше из махалата. Алигенци отвориха вратите си за преследваните и ги тръшнаха пред носовете на преследвачите им.

Рано сутринта ме събуди някакво топуркане, надигнах се и погледнах през прозореца. Навсякъде искреше дебел сняг. Протегнах се да събудя бате заедно да се радваме на пристигналата зима, но ръката ми замръзна. На двора ставаше нещо. Лепнах нос на стъклото и видях, че Бекона влиза в бараката на Станко.

И в кухнята ставаше нещо.

Савата и сестрите ми се разбудиха от писъците на мама. Оттатък вратата се чува тежки стъпки и смутеният глас на тате:

— Чакайте бе, хора! Аз съм честен гражданин... Гласувал съм за правителството... Попитайте за мене общинския съветник Марко Елешки...

— Павле, братленце, къде те водят? Ох, тая Теменуга те затри... — извиваше като на умряло мама.

Савата ритна завивката, грабна машата и се втурна към кухнята.

— Децата! — изпищя мама, когато ни видя на вратата, но мустакат стражар й прегради пътя.

Друг цивилен полицаи сновеше из кухнята и със злоба подритваше дрехи и съдове. По пода се търкаляха учебници, тетрадки, кукли и ашици. Изправен до стената, бос, по долна риза тате трепереше и даваше знаци на мама да мълчи.

Ченгетата не си отидоха, докато не завряха муцуни във всяко ъгълче, докато не обърнаха къщата наопаки.

Вуйчо, Теменужка и Станко бяха арестувани. Мишел — също, но на другия ден го пуснаха, защото в участъка повърнал кръв. След десетина дни освободиха Станко и Теменужка. Не се върна само вуйчо.

Запечатаха кино „Прогрес“, а вуйчо Павел обвиниха, че по време на прожекциите не слагал надписи, отнасящи се за филма, а бунтувал народа с комунистически лозунги.

Уж мама мразеше каква Теменужка, а когато се завърна от участъка, прегърна я, помилва косите ѝ и я покани да живее при нас. Тя беше отслабнала, посърнала и не искаше да се храни. В ранни зори излизаше да търси работа и всяка вечер се връщаше разплакана. Найсетне щастieto ѝ се усмихна. Марко Елешки я взе за слугиня.

XV

ЧАНО КЪНКЬОРЪТ И ПАЛАЧИНКИТЕ

Първият сняг не се задържа. Земята беше още топла и бързо го стопи. Но след два дни духна северен вятър, стегна калта, в нея останаха дупки от конски копита и колотовози. Локвичките замръзнаха и когато стъпвахме по тях, тихичко скимтяха. Блатото до реката също замръзна и ние се пързалихме върху него.

Аз имах една кънка и я привързах с канап за обувката си. Чано също имаше една кънка, а Бебо — две, и при това снегорочки. Бебо стана много важен, той не учеше с нас, а ходеше в чуждестранно училище. На всяка втора дума казваше „тенкю“.

— Бебо, дай да се попързаям с истински кънки! — молеше го Чано.

Бебо въртеше осморки и се правеше на глух.

— У, това ми било приятел! И ти ще поискаш нещо, ама...

— Остави го, бе! Не го ли виждаш какъв нос е вирнал? — намеси се Коко.

— Дай поне едната!

Най-после Бебо се смили.

— Ще ти дам за половин час и двете, но ще ме научиш да се пързаям като тебе.

— Дадено бе. Ех, ако сме на истинско езеро, ще ви покажа какво мога — похвали се Чано.

— А пари? — попита Коко.

— Хм, няма да им изтъркаме леда. Скрито ще се вмъкнем на пързалката.

Никой не можеше да се мери с Чано по пързаяне. Славата му се носеше из двете махали.

Казваха, че майка му го родила в шейната, когато я водели при акушерката. Вилнеел страшен сибирски студ, а Чано весело подритвал, сякаш се намирал в корито с топла вода.

Издебнахме пазача, скочихме върху леда и бързо се шмугнахме между хората. Наистина тук, макар и с по една кънка, можехме истински да се пързалиме. Имаше и музика. Един грамофон непрекъснато въртеше плоча с Дунавския валс. Няколко двойки се опитваха да танцуват, други кънкьори правеха осморки, трети се надбягваха по края на пързалката, но вниманието на всички привличаше млад чужденец, който се засилваше и прескачаше един стол. Насъбралата се около пързалката публика му ръкопляскаше и той надменно се покланяше.

Най-много му ръкопляскаха две префърцунени госпожици, те така въртяха очи и му се подмазваха, че ми се искаше отнякъде да ги видят бащите им и да ги назебрат.

Поразузнахме и научихме, че непознатият кънкьор работел в някаква си легация.

— Голяма работа! — каза Чано. — И аз мога да прескачам столове.

— Ей, хлапе, какво се въвираш в краката на дипломата! — изхока го някакъв мъж.

— Дипломат! Такъв стол аз ще прескоча с една кънка.

— Я го вижте, педя човек, а се перчи! — бодро се изсмяха няколко студенти.

В това време дипломатът пак се засили и се насочи към стола. Чано се спусна след него. Чужденецът подскочи и Чано — след него. Чужденецът го видя и смръщи вежди. Чано направи няколко кръга, хвана в движение друг стол и го постави до първия. Засили се и леко прескочи и двата.

— А, сега да те видим, дейчо! — чуха се окуражителни гласове.

Разбрахме, че чужденецът е германец, и се развикахме:

— Хайде, дейчо! Хайде, дейчо!

Германецът се видя в чудо, обаче наново се засили, направи силен скок, но всички забелязаха, че едната му кънка закачи седалката. Чано донесе още един стол и публиката замря. Дори грамофонът спря да свири. Чано прелетя над трите стола и гръм от ръкопляскания и викове „браво“ го възнагради.

— Хайде, дейчо! — развикахме се наново ние, като видяхме, че дипломатът се отправя към изхода.

За да обърне внимание върху себе си, една от префърцунените госпожици свали от главата си копринен шал и заяви, че ще го подари на победителя. Разбира се, тя продължаваше да се подмазва на дипломата и хич не си помисляше за Чано.

Услужливи хора подредиха четвърти стол. Чано май се поуплаши, но ние го окуражихме.

— България! България! — заскандираха студентите.

Чужденецът се обърна, дръпна нервно краищата на ръкавиците си и с всички сила се спусна към столовете. Миг след това той се пързаяше по корем и по лакти. От носа му течеше кръв. Префърцунените изпищяха и пляснаха с ръце. Няколко души се спуснаха към него, вдигнаха го, но той грубо ги отблъсна и наново се насочи към препятствието, но в последния миг направи остър завой и се отказа да скача.

— У-у-у-у-у! — развикаха се всички.

Чано се отдалечи, за да си вземе инерция. Той се засили, присви колена, подскочи, но в това време едната му кънка се откачи и тропна върху столовете.

Последва едно „а-у!“, което изведнъж се превърна в тържествен вик „Ура!“. Чано, макар и с една кънка, продължаваше да се пързая, без да губи равновесие.

Докато кънкьорите прегръщаха и поздравяваха смелото момче, чужденецът се изпари.

На другия ден майката на Чано обиколи всички съседки, пребрадена със скъпия копринен шал, а синът ѝ наляво и надясно се хвалеше, че е вече дипломат. Той смяташе, че дипломат на немски означава кънкьор, който е майстор в прескачане на препятствия...

А Бебо дрънкаше навсякъде, че ако не били неговите кънки, Чано нямало да победи дипломата, и за да се прочуе и той, разгласи, че имал рожден ден, и ни покани на палачинки.

Никой от нас не знаеше какво е това палачинки, но понеже усетихме, че Бебо иска да ни се изфука, решихме, че палачинките са нещо необикновено.

— А бе, палачинките да не са като онова, дето лапнеш нещо, пък глътнеш нищо? — запита ме Шебека, защото веднъж у Бебови бяхме яли снежни топки, които не са никакви снежни топки, а разбити белтъци.

— Снежните топки са си снежни топки, а палачинките са си палачинки — отвърнах неопределено аз, понеже и на мене не ми беше ясно на какво ни кани Бебо.

За да може повече да яде, Шебека нито закуси, нито обядва и непрекъснато питаше минувачите за часа, тъй като Бебо ни беше поканил да му отидем на рождения ден в 5.

Въпреки че беше коледната ваканция, ние си лъснахме обувките, изрязяхме си ноктите и си измихме със сапун муцуните и в 4 часа се събрахме на ъгъла пред къщата на Марко, за да изчакаме да стане 5.

Студът гъделичкаше носовете ни, ние кихахме, но и не помисляхме да бръкнем за носните си кърпички, понеже майките ни бяха наредили да си избършем устата с тях, когато изядем палачинките.

— Ей, каква голяма къща има Марко — за да каже нещо, обади се Коко и я заразглежда от мазето до комините, сякаш за пръв път я виждаше.

— Войната му я направила — каза Омето и ние удължихме лица.

— Лъжеш! Войната не прави къщи — усъмни се Коко.

— Прави, прави — заклати глава Омето. — Тате каза, че докато той киснел в окопите и хващал ревматизми, Марко си плетял кошницата на топло и я пълнел с парички...

— Марко може да си има къща и парички, но тате пък си има орден за храброст — похвали се Чано.

— И моят си има орден за храброст, но Марко му протестира полиците...

Омето мълчи, мълчи, пък току изтърси някоя непозната дума.

— Чичо, колко е часа, бе? — запита Шебека един човек, който се направи на глух. Решихме, че вече е пет, и тръгнахме, но от двора на Марко излезе Чардафонова.

— Къде отивате в този студ? — запита ни строго тя.

— Канени сме от Бебо на рождения му ден — поясни й Коко.

— Ще ядем палачинки — допълни Шебека.

Учителката ни щипна по замръзналите бузи, въздъхна и си отиде.

— Мъчно й е за Чардафон Велики — откри Америка Чано.

— Мъчно й е, защото Чалдафон Велики е умлял — обади се втори откривател.

Бяхме подранили и затова Голямата Мечка ни покани да разгледаме подаръците на Бебо, докато станат палачинките.

Цури ни се похвали, че на гости им е била госпожа Чардафонова.

— Какъв подарък донесе на Бебо? — запитахме ние.

— Ами, тя даже не знае, че ми е рожден ден... Дошла да проси кюмюр от папа, защото училищната пляка се свършила и байчо нямало с какво да пали печките... Всяка година проси, ама догодина Цури като влезе в „Санта Мария“, на Чардафонката ще ѝ посинее носът от студ — каза Бебо и ни обясни, че в чуждестранните училища стаите се отоплявали с парно.

— Бебо, кой е този папа? — запита Шебека, който беше много любопитен, но никой не му отвърна и той се засрами.

На Бебо му бяха подарили истински часовник за ръка и една голяма томбола, която ни слиса. Томболата беше голяма колкото половин маса и имаше цифри, обградени с пирончета, към които се пращаше стъкло топча чрез бутало с пружинка. Ние трептахме над играта, само Чано не ѝ обръщаше внимание. Той беше набарал кърпите на Бебо и им се любуваше.

— Е, Чано, ако не бяха тия хубави кърпки, щеше ли да победиш германеца? — запита го Голямата мечка.

Чано помисли, че тя ще му ги подари, и веднага се съгласи, че ако не са били кърпите на Бебо, нямало е да победи германеца, но щом Голямата мечка ги прибра, на славния кърпкър му се приплака.

В стаята беше топло, носовете ни се размразиха и започнаха да капят. Пръв Омето се престраши и си извади кърпичката.

Ние също си извадихме кърпичките и си избърсахме носовете.

— А след палачинките с какво ще си избълшем устата? — запита Шебека, но аз го ритнах да мълчи.

— Бебо, ти имаш кърпки, а Чано победи дипломата... — каза Омето.

— А мосю Мишел обеща да му купи специални кърпки за скачане — излъга Коко.

— Деца, не бива да се заяждате — поучи ни Голямата мечка и ни напомни да поздравим сина ѝ за рождения му ден.

След като поздравихме Бебо за рождения му ден, седнахме на масата и Цури донесе една чиния.

Шебека се надигна и погледна в нея.

— Я, та това ли са палачинки! — извика той.

Бяхме поразени и немеехме. Не предполагахме, че тиганиците, които често ядем у дома, у Бебови се наричат палачинки.

— Ама това ли са палачинките? — продължаваше тревожно да пита Шебека.

— А ти да не мислиш, че на Бебовия рожден ден ще ти дадат пуйка със зеле — съвзе се Омето и силно си изсекна носа.

— Заповядайте, заповядайте! — разцвърча се Цури и сложи пред всеки по една палачинка.

Ние седяхме като вдървени.

— Хапнете си палачинките, докато са топли — разбрала, че нещо не е в ред, намеси се Голямата Мечка.

— Аз не ям палачинки — каза Омето и удари Шебека по ръката, за да не присяга.

— И аз не обичам палачинки — каза Чано.

— И аз...

Голямата мечка започна да хвали палачинките и каза, че са пълни с шипков мармелад.

— Не обичаме шипков мармелад — от името на всички се обади Омето.

— И снежни топки не обичаме — допълни Коко, да не би на Голямата Мечка да ѝ хрумне да ни даде от лапнеш нещо, глътнеш нищо.

— Тогава да си поиграем на томболата — предложи Бебо, но Омето си подаде ръката за сбогом.

Ние също си подадохме ръцете за сбогом, но Бебо не искаше да си подаде своята, защото било още рано и трябвало да си поиграем на рождения му ден.

Когато излязохме на улицата, Чано запита дали е вярно, че мосю Мишел е обещал да му купи кънки, и на Коко му стана тясно.

— Не е обещал, но щом му кажем, че си победил дипломата, сигурно ще ти купи — измъкнах го от тясното аз.

Шебека изчезна, а ние тръгнахме към езерото, за да погледаме как големите валсuvat. След малко се появи и Шебека. Около нас имаше много хора, но той нито един не запита колко е часа, защото ръфаше един голям резен хляб, поръсен с чубрица...

XVI

НОВАТА ТАКТИКА НА МОСЮ МИШЕЛ

След като запечатаха киното и прибраха вуйчо, Мишел рядко се мяркаше из махалата, затвори се в стаичката си и оттам даваше наставления на Вентлер. Говореше се, че пишел нов правилник, който щял да разбие на пух и прах досегашния футбол. Бай Яким ни каза, че някакви важни птици го посетили и поискали да прочетат правилника, но Мишел ги изгонил. Сигурно затова на нашето игрище започнаха да се мъкнат разни буровци с бомбета и жълти бамбукови бастуни. Те пушеха с лули, мръзнаха по пейките и нещо си записваха.

Мишел беше наредил да се тренира и в сняг. Отначало момчетата мърмореха, цупеха се, че им е студено, че топката не можела да се рита, ставала на кокал, и тренираха със зимни дрехи, но после, изглежда, свикнаха и започнаха да се разсъбличат като през лятото.

На нас много ни харесваха тези тренировки, защото имаше замеряне със снежни топки, тичане през гората, а когато дойдеше ред да се плъзнем с единствените ски, тогава се чувствувахме на седмото небе.

Обикновено тренировката завършваше с кратък мач, а след това момчетата се събличаха и един друг се разтриваха със сняг за голям ужас на минаващите по шосето шопкини, които се кръстеха и шумно пустосваха.

Веднъж на игрището цъфнаха две ченгета. Те мрачно изгледаха разголените на студа играчи, влязоха в съблекалнята и претърсиха дрехите за позиви и оръжие.

Бай Доре не се съгласяваше с тия зимни тренировки. Той смяташе, че момчетата ще свикнат със студа и когато слънцето пекне и започне футболното първенство, ще им бъде горещо и няма да могат да тичат.

Яким се колебаеше, но бай Доре го попита дали някога е чувал ескимоси да участвуват в световно първенство и готвачът млъкна.

Изпратиха ме да повикам Мишел, за да обясни защо ескимосите не участвуват в световното първенство.

Стаята на Мишел изглеждаше празна. В нея имаше само едно легло, малка масичка, етажерка с книги и залепени по стените изрязани от списания снимки на футболисти. Лекарят препоръчал на Мишел да спи на твърдо легло без възглавница и на отворен прозорец, затова никак не му завиждах. Намерих го легнал със зачервен от студа нос да пише нещо в една тетрадка.

— Ще дойда — рече той и спусна тънки крака от леглото. — Иди помоли хазайката да ти даде топла вода да се избърсна.

Докато се бърснеше, той леко покашляше и издуваше с език ту едната, ту другата си буза.

Попитах го защо си издува бузата с език.

— Иначе не мога да се обърсна. Не виждаш ли какъв съм сух и грозен.

— Не си грозен...

— Още си малък и не се опитвай да лъжеш.

— А кога ще мога да лъжа?

— Никога... Хората не трябва да лъжат, за да бъдат щастливи.

— Говориш като вуйчо Павел.

Мишел стана, окачи за дръжката на прозореца един каиш и започна бързо-бързо да точи бърснача си.

Когато наново седна пред огледалото, той ме запитва какво правят нашите.

— Тате не дава на Савата да тренира, а той не го слуша. Мама постоянно си взима валериан, а каква Теменужка се оплаква, че Марко Елешки ѝ казвал: „Гълъбче, ако се съгласиш, ще ти купя къщичка в Модерното предградие...“ Ама нека неговият Бебо да ми падне, така ще го...

Не можах да се изкажа, защото от устата на мосю Мишел бликна кръв.

— Не се плаши, поряхах се — успокой ме той, взе кърпа и с разтреперана ръка попи кръвта.

Мислех да го запитам къде държи пушката, но се отказах, защото той стана много нервен, а, изглежда, нямаше валериан.

Чак в работилницата се поуспокои и когато бай Доре и Яким го попитаха за ескимосите, дори се усмихна.

— Значи трябва да се тренира и зиме, и лете, и в мраз, и в пек, а?
— подкачи го Яким.

— Да.

— А сигурно ще кажеш и през нощта? — иронично се изсмя бай Доре.

— Защо пък не — не се смути Мишел.

— А ако няма луна, с джобно фенерче ли ще търсят топката?

— На автомобилни фарове или прожектори — извади готов отговор мосю Мишел.

— Хм, прожектори — недоверчиво поклати глава майсторът. — Посегнеш ли към тях, военните бият през пръстите...

— Ще бият, ще бият, пък ще дойде време и те да ядат лобут...

— Това е друг въпрос — прекъсна го майсторът и започна без нужда да пили някакво желязо.

Станко никога не говореше пред майстора си, но сега се обади и каза, че въпросът не е само до футбола, а и до други неща.

— Като ти издърпам магарешките уши, ще ти кажа какви са тези други неща — озъби му се бай Доре и Станко си сви опашката.

— Бай Доре, мама разправя, че чешмата, дето вчера ѝ я поправи, най-последно си намерила майстора. Сега водата течала като армеяна чорба, а по-рано пицеше като свирката на Арсенала — подмазах се аз, да не би да се ядоса на Станко и да му забрани да ни обкове с желязо кормилачката.

Бай Доре обичаше да хвалят майсторлъка му и доволно изръмжа. Станко ми намигна, дръпна се в един ъгъл и с отворена уста залапа всяка дума на мосю Мишел, но Яким промени темата на разговора и той стана безинтересен. Готвачът намери Мишел отслабнал и му препоръча да яде повече кебапчета.

— На село имаше един турчин, който лекуваше всякакви болести — впусна се в миналото той. — Та от този турчин научих, че церът на охтиката е печеното месо. А през лятото — дините, ама да ги срежеш още на корен, по роса...

— Зная, зная — размята тънки пръсти Мишел и Яким млъкна.

В работилницата влязоха Савата, Митето и Коцето. Те любезно поздравиха и седнаха на земята върху ученическите си чанти, за да не им се изцапат панталоните.

— Е, как е учението? — запита ги Мишел.

— Върви — едновременно отвърнаха тримата.

— Така трябва и да бъде. Добър спортист — добър ученик.

Тримата заклатиха нагоре-надолу глави в знак, че са съгласни, и попитаха кога ще тренират.

— Като си възпитате носовете — злобно рече Яким. — Завчера Цицо и Бази се разкихали и бащите им се оплакали в участъка, че посред зима сме ги карали да се разсъбличат.

— Така ли? — оживи се Мишел. — А ти какво им отговори?

— Припомних им за опълченците на Шипка, дето са седели заровени в преспи сняг и пак не са пуснали турчалята да минат прохода.

— Това е хубаво, а те?

— Те ми отговориха, че България вече била освободена и че нямало нужда да браним прохода...

— Така ли? — зачервиха се бузите на Мишел. — Този път няма да я освобождаваме от турци, а от тях...

След думите на Мишел ушите на Станко пламнаха от удоволствие, той скрито ни посочи юмрук и многозначително поклати глава.

Бай Доре отвори вратата и погледна нагоре-надолу да не би някой да подслушва.

— Хайде, стана обед! — рече той и обърса с парцал измаслените си ръце.

— Чакай бе, бай Доре, още е рано — примоли се Митето.

— Рано ли? Ще ви кажа аз едно рано — закани се майсторът. — Киното запечатаха, нямам намерение да ми затворят и работилницата.

Митето, Савата и Коцето станаха и продължително започнаха да си тупат панталоните, като че ли кой знае колко се бяха изпрашили. Станко откачи от пирона шубата на майстора и му държа да се облече. Готвачът задърпа Мишел към кръчмата на Шопа.

— Остави, бай Якиме, не ми се яде, не ми се пие...

— Ще разпаля скарата, ще ти опека едни кебапчета — пръстите да си оближеш. Нали ти казах за оня турчин, който...

Готвачът хвана Мишел под ръка и го помъкна към кръчмата.

Преди Нова година Теменужка ме повика да купим на Цури и Бебо елха. Дръвчетата се продаваха на площад „Св. Неделя“. Там се въртяха момчета, които отнасяха закупените елхи до домовете. Срегнахме Митето, който влачеше цял бор. Една изконтена жена го заплашваше, че нищо няма да му даде, ако скърши някое клонче.

Гирлянди от разноцветни крушки осветяваха многобройните сергии, оградили площада. В едни от тях се виждаха портокали, мандарини, банани и други плодове, други грееха от стъклени украшения за елхи и ангелски коси, а трети бяха препълнени от най-различни играчки. Продавачите се надвикваха да хвалят стоката си и грубо блъскаха зяпачите, когато към сергията им се отправяше някой тузар.

Кака Теменужка ме стискаше за ръката, сякаш се страхуваше да не ме изгуби в шумната тълпа. Тя гледаше сергиите, хей така, защото трябваше да ги разгледа, но не беше весела. А как се радваше миналата година, когато обикаляхме пазара заедно с вуйчо!...

— Темяно, темяно, белио, милизливо, пушливио-о — ревеше с цяло гърло Шебека и завираше в носа на минувачите пликчета с темян.

— Бенгало, бенгало-о-о — мъчеше се да го надвика едно циганче и ръсеше искри от бенгалски огън.

— Ей, Шебек, върви ли търговията? — провикнах се аз.

— Вълви, ама бенгалскио повече вълви — отвърна той и погледна със завист към циганчето.

Кака Теменужка купи десет пликчета темян и Шебека подскочи от радост.

— Нека да се опушат добре, та да им изскочат дяволите — със зла усмивка пошепна тя и още по-силно ме стисна.

Искаше ми се повечко да позяпам сергиите, но каква Теменужка набързо напазарува, купи елхата и двамата я помъкнахме към Бебови.

Откъм пазара продължаваше да се чува гласът на Шебека:

— Темяно, темяно, белио, милизливо, от божи глоб донесенио-о-о...

Когато си легнахме, Савата ми каза, че и той пренасял елхи, и ми показа цяла шепа с левчета и няколко стъклени украшения.

— Бате, хайде и ние да си направим елха! Знаеш ли как ще се радват Минка и Тинка?...

Бате замълча, но, изглежда, и на него му се искаше Минка и Тинка да се зарадват, затова внезапно ритна юргана и стъпи на пода.

— Ами дръвче? — запита той.

— Нали имаш левчета...

— Тези левчета са запечатани. Решихме да поработим за нова топка. С пипоните, които имаме, не можем да уцелим вратата — рече ми той.

Помълчахме и изведнъж Савата започна да се облича.

— Хайде и тихо нашите да не усетят — пошепна той и аз мигновено влязох в дрехите си.

Измъкнахме се на пръсти, взехме брадвата и тръгнахме...

Сутринта ни събудиха радостните писъци на сестрите ни. Те се спуснаха към нас и започнаха да ни целуват. Мама изправи Савата да отговаря откъде е взел дръвчето, но той с чисто сърце излъга, че ръководството на клуба подарило на всички играчи по едно дръвче за Нова година.

На обед тате донесе новината, че през нощта някакви цигани са отсекли борчето на Марко Елешки, което миналата година той бе засадил до беседката си на двора. Мама пребледня, а ние изтръпнахме. Спасиха ни Минка и Тинка. Те се хвърлиха на врата на тате и го поведоха да им види окичената с памуци елха.

Седнахме на масата с мисълта, че сме престъпници, но тате нищо не ни каза, само разтриваше лютивичушки в бобената чорба, сякаш искаше да се отрови.

На другия ден измъкнахме подкованата от Станко с жезла кормилачка и се упътихме към Семинарията, откъдето започваше люшът. Митето и Савата бяха вече големи, затова тази зима аз, Коко, Чано и Шебека с нашата кормилачка „Поразяващата стрела“ щяхме да се преборим с „Вихър“ на курубагларци, с „Граф Бодуен“ на подуянчани, с ючбунарската „Бяла мечка“ и дразмахленската „Свобода“.

Състезанието щеше да започне в десет часа, но преди това за утъпкване на пистата ние се спуснахме по два пъти. Най-последно реферът изсвири и вдигна червено байраче. Другият рефер на моста при финала на люша погледна часовника си. Първа стартира „Граф Бодуен“. След нея се спусна „Бялата мечка“. Трети — курубагларци. Те бързо набраха енергия, но на кръстопътя мина някакво куче,

кормчията изпусна кормилото и шейната се прекатури, като остави дълбока яма в снега. Дойде и нашият ред. Шебека забута „Поразяващата стрела“ и когато шейната се засили, скочи и седна зад мене. Струваше ми се, че никое превозно средство не може да развива такава скорост. Ние не се плъзгахме, а летяхме. В ушите ни свиреше вятър, а зад нас се издигаха облаци от сняг.

„Завоят!“ — извика Коко и всички се наведохме наляво. Завоят бе взет великолепно, но изведнъж шейната подскочи, полетя във въздуха и наново продължи да се пързала. Налетяхме на ямата, изровена от курубугларци.

Изведнъж почувствувах, че вятърът ме шибва в гърба. Зад мене нямаше никой.

Състезанието спечелиха ючбунарци. Шебека ни провали.

С падането си той направи шейната по-лека и по-бавноходна. Въпреки че загубихме, ние се наредихме пред курубугларци. А това беше много важно. С далечната махала Ючбунар няхаме никакви връзки.

— Сванти! — подвикна Чано, когато минахме край курубугларците.

— Благодарете на кучето — озъби се един.

— Не куче, а котка ви мина път.

— Дръж си езика зад зъбите, защото знаеш ли, като ти дойда — спря се кормчията. Той се чувствуваше виновен за загубата на своята махала и искаше по някакъв начин да се прояви и замаже грешката си.

— Посинели сте от изтърсването и пак се перчите!

— Война! — извика кормчията.

И без да имаше тези заяждания ние всяка зима воювахме със снежни топки.

Още същия ден мобилизирах момчетата, за да направим снежна крепост. И курубугларци дойдоха на бъдещото полесражение. За късо време от двете страни се издигнаха дебели стени с бойници, с амбразури и ниши за снежните топки. Построихме крепостта в каре и когато се стъмни, я заляхме с вода, за да стане по-здрава, но рано сутринта нашите противници я бяха съборили. Наложих се първи да предприемем нападение, защото не можехме да поправим разрушението. Аз разпределих войската, както следва: двама хвърлячи напред, други двама да им подават топки; трима да останат за отбрана

в полуразрушената крепост и трима да направят обход и се явят в тил на противника.

След малко войната започна. Една слаба топка удари Чано по главата и курубагларци нададоха бойни викове. Набързо направихме валяк от сняг и прикрити зад него, го затъркаляхме към противника. Уплашени от нашата военна хитрост, курубагларци изскочиха от своята крепост и започнаха да ни обстрелват. В това време тримата скрито ги обходиха и когато извиках „В атака!“, от всички страни започнаха да се сипят топки по главите им. След половин час курубагларци позорно напуснаха крепостта и избягаха оттатък реката.

— Победа! Победа! — развикахме се ние и радостно заподскачахме.

В това време към нас се приближи Пешо Пощата. Той ни изгледа свирепо и ни накара да мълчим.

— Не ви е срам! В махалата е умрял човек, а вие сте се разкрякали!

— Кой е умрял? — със страх попитахме ние.

— Кой? Михаил Иванов...

— Михаил Иванов!? — учудено пошепнахме ние.

В първия миг не можахме да се сетим, че мосю Мишел е починалият Михаил Иванов.

Този ден Яким отказа да готви, бай Доре затвори работилницата, а Савата и Митето избягаха от училище. Къщата, в която живееше Мишел, стана център на махалата. Покойният нямаше роднини, но стотици хора отидоха да се простят с него.

Узнахме, че Мишел поддържал застраховка, и преди да умре, направил завещание.

Ето и неговия пълн текст:

„Аз, Михаил Иванов, на 27 години, роден в София, още жив и в пълно съзнание разпределям сумата, която ще се получи от застраховката след смъртта ми, както следва:

1. За нови екипи на махленския футболен тим — 2000 лева.

2. На Теменужка, вдовицата на Павел — 5000 лева.
3. На момчетата, помагали при строежа на кино «Прогрес» (следваха десет имена) — на всеки по 100 лева.

ЗАБЕЛЕЖКА. Същите пари да се използват от момчетата, както пожелаят, и майките им да не ги принуждават да купуват свещи за успокоение на душата ми.

4. Пушката да се дезинфекцира и предаде на Веско.
 5. Цялата ми покъщнина и дрехите също след дезинфекция да се продадат на вехтошарите и с получените пари да се купят рокли на бай Доревите дъщери.
 6. Часовника и мемоарите ми да наследя Яким готвачът.
 7. С пенсията за месец януари да се закупи ковчег и се посрещнат разноските по погребението.
 8. Да бъда погребан с една футболна топка.
- На всички добри хора от махалата, с които се разделям, пожелавам щастлив и дълголетен живот“.

Следваха дата и подписът на мосю Мишел.

Никой не можеше да оспори завещанието, обаче аз се съмнявах, че покойният в бил в пълно съзнание, когато го е писал. Кака Теменужка не беше вдовица. Та нали вуйчо Павел се намираше в затвора?

Когато предадох парите на Теменужка, мама изпищя и я прегърна. Тате изхлипа и захапа ноктите си.

— Бягай при Шопа за половин гроздова! — с кръвясал поглед ми крясна той.

След малко се върнах с ракията. Тате навири шишето и го изпи до капка.

Вечерта мама не се сети да ни даде вечеря. Легнахме си гладни. От кухнята се чуваше гласът на баща ни. Той ту се смееше, ту плачеше, ту ругаеше.

XVII

ТОПЛОТО

Тази година скорците дойдоха рано. Още валеше сняг, когато кацнаха на тополите и тъничко заподсвиркаха. Омърлушените врабци се оживиха и наново започнаха да се карат. Гугутките почистиха измърсените си от сажди крила, издуха гушки и загугукаха.

Налетите със сокове дървета напъпиха и чакаха южняка, за да ги разлисти. Коко изпроси от Станко велосипед, защото неговият нямаше гуми, и ни донесе кукуряк. Аз подарих на мама няколко стръкчета и тя ги затопи във ваза.

Денят се увеличи, но сякаш заедно с него и училищните часове се удължиха и ние с нетърпение чакахме междучасието, за да изскочим на двора и начешем крастата си с парцалената топка, а когато главният учител я прибереше, замествахме я с бърсалката от черната дъска. Свантите играеха на прескочи магаре и кисело, а момичетата подскачаха на въже и дама.

Когато беше кално, байчо не ни пускаше на двора, за да не цапаме стаите, тогава ние се блъскахме в коридорите и цвърчахме като сто немирни врабци.

Друго беше в гимназията. Там си имаха специални часове по гимнастика със специални учители.

Учителят на бате се казваше Топлото, защото в най-студените дни ходеше гологлав и без балтон. Той стъпваше по войнишки, имаше орден за храброст и една свирка, с която командуваше учениците. Много обичаше да строява по четири, да говори патриотични думи и след това да кара нещастниците да маршируват и да му пеят „Велик е нашият войник“.

За разлика от другите учители по гимнастика Топлото пишеше двойки и оставяше на поправителен онези, които не можеха да направят коремното на лоста. Когато напролет ги изпитваше да си поправят бележките, на зрелището се събираха момчета от всички училища. Топлото бодеше с игла тежките задници, за да се повдигнат и

преметнат през лоста, а собствениците им с надути от кръв глави и облещени очи висяха като свински дробове.

Без да иска, Шебека удвояваше мъките на злополучните гимнастици, защото само с една ръка правеше коремното, колкото пъти си иска.

— Браво! — хвалеше го Топлото. — Ти ще преуспееш в живота. — И строг, се обръщаше към своите двойкаджии: — Виждате ли, дангалаци с дангалаци. Едно дете ви посрами...

Разбира се, заради своята нескромност детето бе преследвано от дангалаците, но винаги успяваше да се откопчи и от безопасно място да ги обстреля с подигравки.

Шебека беше спечелил симпатиите на Топлото и той го пускаше без пари в ученическото кино, където даваха филми за животни или за сирачета, които всъщност не бяха сирачета, защото на края на филма винаги откриваха родителите си.

В киното имаше пианистка с очила. Тя и при тъжните, и при смешните филми свиреше менуета на Падаревски.

Топлото непрекъснато шареше из махалата, за да хваща кои пушат и кои си носят куртките без колан и разкопчани, а в четвъртък късаше контролите на билетите в ученическото кино и не пускаше никой да влезе, ако не е остриган нула номер и ако ноктите му не са изрязани до месо. Освен това, преди да влезем в киното, той ни караше да оберем по двора и улицата всички люспи от семки и книжки от карамели, а на най-интересното място на филма запалваше лампите, за да види дали някое момче не е седнало в редиците на момичетата. Той имаше слабост към момичетата, никога не им теглеше ушите, пускаше ги първи да влязат в киното, за да си изберат най-хубавите места, и не ги караше да обират разни боклуци.

В качеството си на женски баща бай Доре много уважаваше Топлото и навсякъде разправяше, че ако има десетина учители като него да си гледат даскалъка, работите в държавата щели да потръгнат по-иначе...

Не можехме да разберем защо работите ще потръгнат по-иначе, като Топлото не дава на бате, Бизо и другите да играят футбол. Освен коремно и леви-десни той нищо друго не знаеше и затова носът му увисна, щом дойде заповед в часовете по гимнастика да се играе хазена и волейбол. Ние и без заповеди си играехме хазена и волейбол,

но когато от министерството наредиха да се правят и състезания между училищата и на победителите да се връчва купа, Топлото съвсем изгасна и започна да взима частни уроци от бате и Бизо.

Купата все си стоеше в американския колеж, защото там си играеха волейбол от паметивека и си имаха треньор-американец. Той не ходеше като Топлото изпъчен и вдървен, сякаш е глътнал бастун, а когато вървеше, мислехме, че всеки миг ще се разглоби, макар Бебо да ни лъжеше, че именно това било истинската спортна походка.

Този разглобен американец всяка неделя киснеше на червения дипломатически корт, учеше разни фукли на тенис, а към обед лягаше на люлеещ се стол, пиеше нещо със сламка и жвакаше дъвка.

Топлото смяташе, че американецът не е никакъв спортист, защото нямал истински войнишки строеж, и когато вървял, се кълчел.

Тази пролет батевата гимназия би другите училища по волейбол и остана да се пребори с американския колеж. Ако Левака не беше взел матура, по-друго щеше да бъде, защото той умееше да вози, но сега не можеше да играе, защото не беше ученик, а трудовак. Топлото единствено разчиташе на Коцето, Савата и Бизо, но на сервис те трябваше да се въртят и пред мрежите да застанат останалите мърши.

Ние си играехме волейбол, където си искахме — и на калдъръм, но американците не играеха където и да е, затова издействуваха игрището на буровци, за да бъде мачът според всички правила.

Топлото заведе своите момчета два часа по-рано, за да направят тренировка на истинско игрище, и им държа реч. В речта си им разкри как е получил ордена за храброст и как за сила и ловкост след войната е бил назначен за учител по гимнастика в най-старата и най-прочутата софийска гимназия и накрая заяви, че ще бъде срам и позор неговите ученици да бъдат победени от някакви си разглобени, жвакащи дъвки американци.

След дълго чакане противникът се появи. До игрището спря голям омнибус и изсипа разни американци и американки, между които се пъчеше и нашият Бебо.

— Ей, Хърбосон, зъбките ти! — поздрави го Чано, но Бебо се направи, че не го познава.

— Пъчи се, сякаш той ще играе — подметна Коко.

— Предател — отсеке Омето и се изплю.

Шебека обиколи игрището на ръце, но никой не му обърна внимание и той посрамен се върна при нас.

— Не заслужават да им показваме какво можем — утеши го Чано и се изплези на американците.

Разглобеният треньор изгледа с презрение нашите играчи, вдигна ръка, премери височината на мрежата и по американски каза да я повдигнат и опънат. Когато тръгна към игрището, Топлото помисли, че идва да го поздрави, и си подаде ръката, но щом разбра, че американецът няма това намерение, погледна си дланта и после я изтри в панталона, уж нещо се е изцапала.

Колежаните свалиха халатите си и останаха по копринени гащета и жълти фланелки. Те бяха обути в гумени кецове, имаха наколенки, а капитанът им — и бинтове на глезените си. Нашите момчета събуха сандалите и за да бъдат в еднаква униформа, съблякоха ризите и останаха до кръста голи. Американците свалиха ръчните си часовници, подадоха ги на момичетата да ги пазят и започнаха да забиват топки в нашето поле.

Дойде и реферът. Той свирна три пъти, стъпи на един стол и напомни по-важните правила от играта: също предупреди, че е забранено да се псува и да се хвърля пясък в очите на противника.

Нашите си глътнаха езиците, а Топлото стоеше изправен като трета греда на игрището.

Двата тима се подредиха, капитаните излязоха две крачки напред и си стиснаха ръцете. Капитанът на американците, една двуметрова върлина, измъкна триъгълно флагче и го подаде на Бизо, а той, понеже не знаеше какво да му върне, погледна въпросително Топлото.

— Хайде, стига сте се поздравявали! Щом сме си забравили флагчето, няма да си дадем шапките я — изръмжа учителят и шесторките се пръснаха по игрището.

Първия гейм ни биха. Омръзна ни реферът да свири на нашите, че бъркат над мрежата, че правят двойни и че задържат. Загубихме с 2 на 15. Двете точки ги направи Бизо, но те струваха колкото сто, защото така насади един американец, че от носа му бликна кръв.

И втория гейм загубихме, но с разлика 5 точки. Нашите се окопитиха, но вече беше късно и когато се отправиха към сандалите си, реферът ги върна и съобщи, че на истински състезания се играели 5 гейма.

Топлото викна момчетата, събра им главите и наново им дръпна реч. В това време Чано успя да ритне Бебо, който изрева, и американците ни нарекоха невъзпитани гамени. Ние се озлобихме и започнахме да викаме: „Долу Америка!“, „Да живее България!“ и Савата само от сервис направи три точки. Нашите влязоха във форма, разбраха кои са противниковите дупки и все при тях пускаха топките. Разглобеният треньор се разтревожи и поиска почивка.

— У-у-у! — запротестирахме ние.

— Бате Бизо, убий ги бе! — молеше се Шебека.

При подновяване на играта Бизо наистина се озлоби и така шибаше топката, че американците не смееха да я докоснат. Веднъж върлината се опита да прави стена, но ръцете му се извиха и топката се заби зад него.

— Ха-ха-ха, вижте човека с гумените пръсти! — подигравахме се ние.

Разбрахме, че трябва да ядосаме противника, и измисляхме какви ли не обидни неща, за да го шашардисаме.

Третия гейм спечелиха нашите. През почивката разглобеният даде на своите да ядат шоколад и лимони, поръсени със захар, а нашите ги гледаха и си облизваха засъхналите устни.

Четвъртия гейм Савата знаменито вдигаше топката, точно на педя от мрежата, и Бизо със зверски удар я пращаше в противниковото поле. Коцето няколко пъти извози „дупките“ и ние му изръкопляскахме. Американците се объркаха.

Топлото ликуваше. Той заяви, че такава бомбардировка не е имало и при Одрин.

Тия, дето свиреха в училищната музика, усетиха приближаващата се победа, изтичаха и донесоха инструментите си. В последния гейм те така надуваха тръбите и биеха тъпана, че ни заболяха тъпанчетата.

Нашите победиха, юрнаха се към Топлото, вдигнаха го и започнаха да го подхвърлят във въздуха, а той само викаше: „Благодаря ви, лъвовете-титани...“

— Язык за копринените гацета и кецовете — викаше Омето на американците, а Коцето им препоръча да удавят разглобения си треньор.

Американките не бързаха да си отиват и се въртяха около победителите.

— Нали вие сте известният футболист?... — без да произнесе името му, се обърна една засукана към Бизо и Коцето намигна на Савата.

— Да, моля — галантно се поклони той и се чудеше къде да скрие измърсените си боси крака.

— Вие сте и отличен волейболист. Просто се възхищавах на силните ви удари — продължаваше да го пръска с одеколон американката, а Бизо ѝ каза „мерси“ на френски.

— Жалко, че не учите в нашия колеж... — въздъхна момичето, изви дяволито очи и изтича към омнибуса.

— Ех, на дяда-а-а! — подвижна след нея Коцето, но Топлото го пипна за ухото и го накара да си затвори устата.

В четири редици начело с музиката тръгнахме да поздравим директора на гимназията с победата. Не го намерихме в къщи и затова се упътихме към „Куцото куче“. Когато го зърнахме в кръчмата, ние нахълтахме заедно с музиката, извикахме „ура“ и му връчихме купата. Директорът много се зарадва и ни поръча кило вино, но се сети, че на учениците е забранено да пият алкохол, и ни каза, че е много доволен, дето сме били американците.

Обаче момчетата не бяха доволни от отговора му, затова го измъкнаха на улицата, започнаха да го подхвърлят и докато не им разреши на другия ден да не отиват на училище, не го пуснаха да стъпи на земята.

Ние се разотидохме, а Топлото и директорът останаха в „Куцото куче“ да се черпят по случай купата.

Вестниците писаха за победата над американския колеж и съобщиха, че тимът-победител е бил трениран от Топлото. След това някакъв си спортен журналист написа статия, в която подробно разгледа предимствата на българската система за игра на волейбол пред американската. Топлото още повече се прочу и го викаха по опреснителните курсове за учители по гимнастика да им разяснява своята система, а на Кирил и Методий носеше флагчето и спечелената купа пред знамето на гимназията и всички граждани му ръкопляскаха.

XVIII ДУЕЛ

На 1 март нашата учителка ни закачи мартенички, които сама беше изработила от бели и червени конци, та да сме били винаги бели и със зачервени бузи, а ние обрахме съседските градини и ѝ поднесохме голям букет с цветя. За награда, че сме били послушни, тя ни пусна два часа по-рано от училище и ние отидохме да си ритаме, а Коко отпраши към Драгалевци, за да набере кукуряк. Когато се върна, на Цури ѝ скимна да я учи да кара колело, та и тя да си отива до Драгалевци, за да си бере кукуряк, и Коко умря от радост. Два дни той я учи на улицата, а на третия ден я сложи на рамката на колелото, за да я разходи.

— Затова мразя момичетата — рече Омето и многозначително ме изгледа, защото, докато Коко учеше Цури да кара колело, аз бях станал много нервен и си бях изгризал ноктите.

Ако Коко само я учеше на улицата, нищо нямаше да му кажа, но след като я сложи на рамката, за да я разхожда, реших да му обявя дуел и си избрах за секундант Омето.

По филмите обикновено се дуелираха с пищови или с шпаги, но аз няхах нито пищов, нито шпага, затова казах на Омето, че ще се дуелираме с прашки.

— Никой не се дуелира с прашки — възрази той.

— Тогава — с ластици.

— И с ластици не се дуелира, но понеже ти и Коко сте червенокожи, може да се дуелирате с лъкове.

Докато мъдрувахме с какви лъкове и с какви стрели да се дуелираме, от моста се зададе велосипедът с Коко и Цури. От ревност аз грабнах камък, за да ги замеря, но след като Омето ми напомни, че при обявяване на дуел не се хвърля камък, а ръкавица, изтичах до къщи, взех ръкавицата, с която мама чисти саждите от кюнците, отидох при Коко и му я хвърлих.

Коко взе ръкавицата и я разгледа, сякаш не беше виждал стара ръкавица, с която се чистят сажди от кюнци.

— Защо ме удари с тази ръкавица? — запита ме той, но аз стоях сърдит и чаках секундантът ми да му обясни.

— Малката пантера ти обявява дуел — тържествено произнесе Омето и посочи Цури с пръст, която се зачерви от удоволствие и за да не разберем радостта ѝ, че ще се дуелираме заради нея, избяга.

— С две чадърени стрели от десет метра.

— Съгласен — отвърна Коко и на свой ред ме удари със скъсаната ръкавица.

— В един без пет вашият секундант да дойде в обора на Син Парцал, за да уточним подробностите — рече Омето и кой знае защо се здрависа с Коко.

Дуелът щеше да се състои същия ден в градината до езерото с червените рибки, където рядко минават хора. В уречения час аз и Омето пристигнахме до езерото с червените рибки и след малко откъм гората се зададоха Коко, неговият секундант Чано и Шебека, който бе определен да бъде лекар. Той водеше и д'Артанян. Беше го провъзгласил за санбернарско куче и му бе прикачил към гърба кутия с парцали и шише йод.

Аз и Коко седяхме до езерото и не се поглеждахме, а Омето и Чано избираха лобното ни място и нещо си говореха. Когато ни показаха кой къде да застане, Омето извади два листа и ни заповяда да си напишем завещанията. Той носеше само един молив и докато Коко си пишеше завещанието, аз го чаках и нервно се разхождах. В моето завещание написах, че умирам заради Цури и че след моята смърт тя трябва да наследи всички мои имуществва.

Омето прибра завещанията, не знам защо ги закопа под един бор, заповяда да си заемем местата и да сложим по една стрела в лъковете.

— Внимавайте да не си извадите очите — предупреди ни Шебека.

— Дуел! — извика Омето и ние вдигнахме лъковете.

Стрелата на Коко профуча край ухото ми, а моята се заби в рамото му.

— Той го уби! — извика Шебека и всички се втурнахме към Коко, който лежеше на тревата.

Шебека дръпна стрелата и върху ризата на Коко се появи кръв.

— Коко, нали нищо ти няма? Нали нищо ти няма? — виках аз и се мъчех да му отворя очите, но Коко си стоеше убит и не помръдваше.

Докато се чудехме какво да правим, появи се пазачът на червените рибки и ние побягнахме, а след нас — и убитият Коко. Спряхме се на игрището, където Шебека намаза раната на Коко с йод, и той, убитият, така изрева, че д'Артанян се уплаши и изчезна.

— Затова мразя момичетата — каза Омето и ми предложи да се помирят с Коко.

Аз и без него бях решил да се помирят, боцнах си ръката със стрелата и си смесих кръвта с кръвта на Коко, което значеше вечно побратимяване според индианските закони.

Омето предложи да се напише писмо до Цури, в което да ѝ се обясни, че нито Коко, нито аз я обичаме и че ако срещнем брат ѝ — Хърбосона, ще му избием зъбките.

Чано написа писмото, ние намазахме палците си с кръв, лепнахме ги на листа вместо подписи и изпратихме Шебека да го занесе на Цури.

На другия ден видях писмото в ръката на мама.

— Ако кажа на баща ти, такъв дуел ще ти дръпне, че цял месец ще се почесваш отзад — каза ми тя и развя писмото като байрак.

Беше повече любопитна, отколкото сърдита и аз ѝ признах, че съм обичал Цури, но вече не я обичам.

— Глупчо, когато ти дойде времето да се жениш, твоята Цури ще има по-големи деца от тебе...

— Брей! — извиках аз, дръпнах писмото и излетях, за да намеря Шебека и да го попитам защо е занесъл писмото на мама, а не на Цури.

Знаех си, че Шебека е тъп като галош, защото на изпита по история беше отговорил, че българската азбука е измислена от патриарх и Евтими, но не предполагах, че е толкова тъп, та да смеси мама с Цури.

Шебека ми се закле, че не е дал никакво писмо на мама, и подробно ми обясни как отишъл у Марко Елешки, как го поканили в кухнята, където вечеряли чай със сирене, и как тържествено връчил писмото на Цури, която, след като го прочела, се разплакала.

— А разказа ли им за дуела?

— Лазбила се...

Не се доизказа, защото така го ударих по шебекската муцуна, че два пъти се преметна на земята.

Когато стана, той ми обяви дуел, но аз го ритнах и той отиде да се оплаква на брат си.

Най-последно дългоочакваното пролетно слънце дойде, а с него — и великденската ваканция. Коко, Чано и аз си седяхме на „цундапа“, топлехме се на припека и си говорехме. След малко пристигна и Шебека с количката, в която спяха двете близначета.

— Плачат ли? — попита го Чано.

— Когато са гладни, плачат. Като се налапат, спят — отвърна Шебека.

— И нашата е такава. Все иска нещо да смуче — продължи Чано. — Вчера мама ме остави да я пазя, а тя реве ли реве. Много капризно хлапе. Само млъква, като ме хване за носа. Веднъж цял час ми дърпа носа и когато мама дойде, каза, че се е напишала.

— Нашият Иван е страшен ревльо — оплака се и Коко. — Утихва едва когато го метна на гърба си. Види ли ме, вика: „Дий!“

— Сигурно ще стане кавалерист.

Попитахме Шебека какво прави Митето.

— Лаботи... Научил се е да пуши и мама му се кала...

— А баща ти?

— След като му отлязаха цялата лъка, вече не пъшка.

Преди два месеца машина откъсна пръстите на Митковия баща, след което ръката му се инфектира и трябваше да я отрежат до лакътя. Директорът на фабриката се уплаши, че ще го съдят, и затова назначи Митето на мястото на баща му.

— Значи пуши, а? — зацъка с устни Коко.

— Пуши и пие — въздъхна Шебека.

Малките се разбудиха и ревноха в един глас.

— Ще станат певици — рече Чано.

— Мама ще ги учи за шивачки. Нали са близначета, не бива да се делят. Едната ще плобва локли, другата ще ги шије...

Шебека пипна количката и затича с нея. Децата млъкнаха. Сигурно се уплашиха, че ще ги изтърси.

Откакто Митето напусна училището, рядко идваше на тренировка. Бившият вожд на червенокожите ходеше мрачен и сякаш беше сърдит на света. Само у нас се отбиваше вечер и питаше Савата какви уроци са взели. Смяташе да се яви на изпитите като частен ученик. Щял да му помага Левака, който нямаше пари да се откупи от военните и стана трудовак, но нали си е хитър, подреди се за куриер и често се въртеше в къщи.

От време на време мама оставяше Митето за вечеря и тате не протестираше, а когато си тръгнеш, тя го настигаше по стълбите и му пъхаше нещо в ръката или му казваше да си напълни от мазето кофа с въглища.

От „Граф Игнатиев“ се зададе Станко. Някой му беше дал примус за поправка. И той сякаш се сърдеше. Вече не ме викаше в работилницата да разглобяваме мотоциклета и никога не се смееше. Напоследък израсна, ръцете му станаха жилави и под носа му се чернееше гъст мъх.

На вратата по синя риза със запретнати ръкави се появи бай Доре. Той взе от Станко примуса, поогледа го, натисна няколко пъти помпичката му и нещо измърмори.

По улицата се зададоха Бебо и Цури. Те бяха облечени празнично, с нови дрехи и обувки.

— Бай Доре, дай два велосипеда! — изфука се Бебо и извади двадесет лева.

Майсторът смъкна от куките мъжкото и дамското колело и ги подаде.

— Тенкю! — рече Бебо.

— Станал е много важен, ама нали купата вече не е у тях? — подхвърли Шебека.

— По-рано се молеше да играе с нас, а сега хич не ни и поглежда — констатира Коко.

— Тъпчо! — мръдна рамена Шебека. — До миналата година идваше пли бате да му лешава задачи, а сега учи в колеж...

— Трябва да му честитим великденския костюм... — предложи Чано.

Близначетата пак се разплакаха и Шебека наново направи няколко кръга с количката. Зашеметените деца се умълчаха.

Пролетното слънце вливаше отмала в телата ни. Бяхме се отпуснали и не ни се играеше нито на ашици, нито на топчета, нито на кори.

— Я вижте щъркел! — премрежи очи Чано.

— Плилича на аелоплан.

— Хайде, бе! — възрази Чано. — Аеропланът бръмчи и се движи бързо.

— Ако иска и щълкелът ще лети бълзо.

— Стига, бе! Щъркелът да не е лястовица?... Лястовицата винаги може да надбяга един аероплан, но щъркелът не може.

— А орелът? — попита Коко.

— За него не знам, но за лястовиците съм сигурен. Те само за едно денонощие отиват в топлите страни.

Замълчахме и се замислихме за топлите страни. Там, където няма никога зима и е пълно с маймуни, кокосови орехи, портокали и мандарини.

— Ония идат — наежи се Чано.

Наистина от края на улицата се зададоха Бебо и Цури.

Бай Доре излезе, погледна часовника и прибра колелата.

Бебо започна да чисти направените си маншети, а Цури се наведе да си оправи чорапа. Тя не ни и поглеждаше.

— Ей, сванто, докъде стигнахте? — попита Чано.

Бебо се направи, че не го чува.

— Сигурно до Зоологическата градина, за да види леля си — мечката — подигра се Коко.

— Ако съм момиче, никога няма да се лазхождам с такъв хълбосон — проточи глас Шебека и ме бутна с лакът.

Цури попита какво означава хърбосон.

Бебо се изчерви и започна да мънка.

— Хърбосон ли? — провикна се Чано. — Това е хърба плюс сванта, а най-много страхливец.

— Нещо като палачинка — допълни Шебека.

Бебо сви юмруци.

— Млъкнете или...

— Или ще се оплача на папа да ни изпапа — с подигравателен тон продължи Чано.

— Ако не бяхте четирима, щяхте да видите!...

— О, о! — надигна се Чано и пъхна палци в колана си.

— Голтак! — извика Бебо и се обърна, но само след секунда се търкаляше в праха.

Цури се разплака и като плачеше, пак беше хубава. Жал ми стана за нея, но не се издадох, защото след дуела обещах на Коко да я мразя.

Тя си тръгна, но когато се отдалечи от нас, вдигна юмруче и с всичка сила извика: „Простаци! Простаци!...“

Не се обидихме, защото тя видя позора на брат си.

XIX ЦИРКЪТ

Следобед оттатък моста, между дървенишкото шосе и нашето игрище, пристигнаха непознати хора и заоглеждаха празното място. Те говореха на някакъв чужд език. По-късно от „Граф Игнатиев“ се зададоха слонове. Те бутаха с челата си фургони. На фургоните с яркочервена боя пишеше: „Цирк Амар“. Конете с дебели космати крака теглеха тежки платформи, натоварени с железни клетки, в които се виждаха лъвове, тигри и мечки.

— Вижте, лъвът се прозява! — забеляза Коко.

— Уморил се е от пътуването — отвърна Чано.

От фургоните висяха вмирисани говежди бутове, ребра и плешки. За няколко минути всички мухи на махалата се полепиха по тях.

— Никога няма да хапна от такова смрадливо месо — запуши си носа Омето.

От прозорчето на един фургон се показва китаец и се изплю.

Шебека погледна плюнката.

— Жълта ли е? — попита Чано.

— Не, плилича на дядовата хлачка.

Движението спря. Улицата се задръсти от стари и млади. Децата на всички махали се надпреварваха да видят пристигащия цирк.

— Кой е по-силен: лъвът или слонът?

— Разбира се, слонът.

— Тогава защо лъвът е цар на животните?

— Защото го поставят по парите — обясни Чано.

С помощта на слоновете до вечерта на празното място се издигна грамадна брезентова шатра. Край нея спряха конски платформи и разтовариха разни дъски, изрисувани платнища, дървени кончета и лодки.

— Ще има и въртележка — забеляза Коко.

— И стрелбище — допълни Омето. — Не може цирк без стрелбище.

Между работниците се вреше и една маймуна, облечена в моряшки дрехи.

— Шебек, виж брат си!

— Повече плилича на тебе.

Шебека се почеса. Маймуната го видя и също се почеса.

— Вижте, шебеците се разбраха — изсмя се Коко.

Две малки кончета и възрастен мъж привлякоха вниманието ни. Маймуната подскочи и се метна на едно от кончетата.

— Чичо, тази маймуна шебек ли е? — попита Омето.

Старият нещо дъвчеше и не отговори.

— Не знае български — констатира Чано.

Мъжът напои кончетата на чешмата, мина край нас и се изплю. Плюнката му беше жълта. Изненадахме се: китаецът плюеше бяло, а белият — жълто!

— Сигурно е факир — заключи Чано.

Не допускахме, че тютюнът, освен да се пуши може и да се дъвче.

При чешмата дойдоха двама негри. Лицата им лъщяха също като нашата печка, когато мама я лъсне за Великден. Негрите започнаха да се мият и колкото повече се търкаха със сапун, толкова ставаха по-черни. След това се избърсаха и пешкирите им останаха бели. Единият ни забеляза и се усмихна, той се протегна и щипна Чано по бузата. Неволно Чано си изтри страната и негрът пак се засмя.

— Смяят се като нас! — учуди се Омето.

От наредените в каре фургони спуснаха стълбички. По тях слязоха жени с примуси. Сложиха върху примусите тенджери и започнаха да готвят. Ние наблюдавахме дали ще сготвят вонящото месо, но повечето от тях варяха макарони. Много ни интересуваше как ще се хранят китайците и затова се приближихме към фургона, където живееха те. От кутията на Сивчо знаехме, че китайците ядат ориз с помощта на клечки. Веднъж и аз се опитах да ям сутляш с клечки, но нищо не излезе... Разочаровахме се. Китайците си хапнаха по български.

Някой подхвърли, че в цирка се намирали и индианци. Колкото и нахално да се завирахме между артистите, никъде не видяхме

червенокожи.

— Те са горди и не искат да се показват — поясни Чано.

Този път Чано се излъга. На другия ден, когато без билети се мушнахме под брезента на шатрата, видяхме стария мъж с двете кончета, облечен в индиански дрехи. На главата му стърчеше диадема от орлови пера, а от пояса му висеше томагавка. Облеклото му бе ушито от разноцветни кожички, по които блестяха зъби от диви животни.

„Ето един горд представител на апахите — обясняваше на публиката мустакат мъж с камшик и цилиндър. — Той е единственият оживял син на последния главатар на индианците, нарича се Големия Облак и е притежател на сто скалпа“.

Бяхме потресени. Че така ли изглежда един индиански вожд? И защо не е червенолик? И защо плюе жълто?

Вързаха руса девойка за средната греда и индианецът започна да я замерва с брадвички. Ръката му трепереше и момичето го гледаше с ужасени очи. Често брадвичките не се забиваха в дървото, падаха и вождът на апахите наново с трепереца ръка ги хвърляше към примрялата от страх нещастница.

— Не са наточени — пошепна Чано.

Той не можеше да допусне, че един индиански вожд може да се изложи.

Когато на арената излизаха лъвовете, пазачът ме хвана за ухото. След малко от цирка изхвърлиха Чано и Коко. Задоволихме се да погледаме стрелбището и пианката. Знаехме ги от панаирите. Най-голямата награда на пианката — половинметровият локум, го помнехме от лани. Той никога не се падаше. Въртележката с изпочупени кончета и олющени дървени файтончета привличаше само малките. Тя дори не се въртеше с мотор, а от двама босоноги цигани. И кацналият на латерната папагал също ни беше познат. При това лъжеше. Миналата година го питахме на колко е години, той ни отговаряше, че е на сто. И сега пак твърдеше, че е на сто.

— И аз ще направя цирк — закани се Чано, когато не ни пуснаха да видим без пари менажерията.

След два дни Чано откри цирка. Арената вместо под шатра се намираще между четири добре опънати черги. На една от тях се вееше афиш:

ЦИРК „ЧАНО И СИЕ“ ПРЕДСТАВЯ:
Менажерия от диви зверове.
Негри, индианци и китайци.
Човек, който скача бос върху стъкла.
Отрязана глава говори.
Вход само 20 стотинки.

Всеки се съгласи да гледа тази интересна програма за 20 стотинки. В цирк „Амар“ входните билети струваха 20 лева. Събра се много публика.

Първо Чано им показа менажерията, състояща се от кучето д'Артанян, котарака Ришелъ, един заек и нашия гълъб.

— У-у-у-у! Та това са домашни животни — взмути се публиката.

— Да, но аз съм ги държал цяла седмица гладни и те са станали свирепи като диви зверове — възрази Чано.

Коко изхаби цяла кутия вакса, докато добие истински негърски цвят на кожата си. Всички го познаха, че не е негър, но той упорито мълчеше, когато нещо го запитваха. Омето носеше диадема от кокоши пера и размахваше брадва. Никой от присъстващите не се съгласи да застане на сливата и да бъде замерван с брадва. Аз бях уж китаец, но много страдах, защото мухи и оси ожесточено налитаха на намазаното ми с мармелад лице. Вместо плитка от коса от шапката ми се спускаше сплитка от чесън.

Чано показа отрязана глава, която говори. Той предварително пъкна Тота в един сандък, от който се показваше само главата ѝ. Около врата ѝ уви пешкир, напръскан с червена боя. Главата на Тота, нацапана със сажди, се въртеше и жално стенеше: „Спасете ме! О-о-о! Много боли!“

— Това не е никаква отрязана глава, а е Тота — провикна се някой и Чано бързо спусна чаршафа-завеса. След малко между посетителите с билетче в ръка се появи Тота, измита и усмихната.

— Я, наистина главата не е била Тота! — възкликна публиката.

Следваше номерът на човека, който скача бос върху стъкла. Шебека скочи три пъти в сандък със счупени стъкла, без да се пореже. Изкараха го на бис и той скочи още два пъти.

Настъпи най-важният номер: дресировка на диви зверове. Поставихме Кардинал Ришелю върху д'Артанян, но тъй като котаракът не желаше да стои на гърба на своя вечен враг, принудихме се да го вържем. По същия начин върху котарака завързахме заека, а върху него — нашия гълъб.

— Сега ще видите чудо небивало, връх на дресьорското изкуство — извика Чано и размахна камшик.

Негърът Коко и индианецът Омето домъкнаха д'Артанян. Изплашеното до смърт куче квичеше, котаракът фучеше, заекът риташе и гълъбът пляскаше с крила. Възхитената публика изръкопляска. Д'Артанян още повече се изплаши, изскубна се и побягна. Гълъбът хвъркна, заекът падна. Само котаракът, здраво вкопчен в козината на кучето, с извит гръб, гледаше страшно.

След свършване на представлението човекът, който скача бос върху стъкла, си поряза крака в някакво скрило се в праха счупено лимонадено шише. Смелият цирков артист закуца към къщи, оставяйки след себе си кървави следи. Не се минаха пет минути и махалата се огласи от неговия рев. Майка му го мажеше с йод и вместо упойка му удряше шамари.

Привечер лъвовете от цирка също се разреваха.

— Сигурно ги мажат с йод — каза Шебека и жално погледна бинтования си с парцали крак.

— Нищо подобно! Хванала ги е магарешката кашлица! — възрази авторитетно Чано.

Седяхме върху парапета на моста и гледахме залеза.

С печалбата от цирка си купихме фуния със сладолед, която бавно минаваше от ръка на ръка.

Една нощ циркът си отиде. Там, където се издигаше шатрата, останаха само контроли от билети, смачкани вестници и остра миризма на животни. От струпаните на грамада части на въртележката се подаваха излющените глави на дървените кончета. Не се виждаха пианкаджиите, продавачите на захарен памук и семки. Не се чуваха напевните гласове на бозаджиите и ширупчиите. Нашарените с пейзажи колички за сладолед наново се пръснаха по махалите.

Просяците, които цяла седмица се караха за хубавите места на моста, сякаш потънаха в реката. Мяркаха се само махленските просяци: сакатият Кирчо и старата Мата с шарените кръпки. Тази Мата винаги миришеше на ракия, посрещаше минувачите с благословии и ако не пуснеха нещо в медната ѝ паничка, изпращаше ги с псувни.

Кирчо беше възпитан просяк; когато някой му даваше милостиня, учтиво сваляше шапка. Той мразеше старата Мата и въпреки че седеше на десетина метра от нея, никога не се унижаваше да ѝ проговори. Смяташе, че тя е недостойна да проси в махала като нашата.

Заедно със заминаването на цирка изчезна и Теменужка. Тя бе оставила писмо, но мама и тате не ни даваха да го прочетем. Досетих се, че Теменужка е отишла при вуйчо Павел. Нали Марко Елешки каза на тате под секрет, че уж избягал от затвора?

Не беше така. Савата подслушал разговор между мама и тате и от него разбрал, че Теменужка не е отишла при вуйчо, а тайно заминала с цирка.

— Такива са жените — взмути се бате. — Ние трябва да намерим неверницата и да я докараме обратно в къщи. Какво ще си каже вуйчо, когато се върне?

Отидохме да се посъветваме със Станко. Той сбърчи вежди, позамисли се и веднага се съгласи с нас: на всяка цена да намерим и доведем Теменужка!

Нямаше време за губене.

— Пали мотора! — каза Станко.

— А бай Доре?

— Няма значение. Пали!

Станко седна на мотоциклета и ние с бутане го запалихме. Когато стигнахме до Львов мост, сетихме се, че не сме се въоръжили, и се върнахме. Аз взех завещаната ми от Мишел пушка, а Савата грабна от мазето брадвата. За разузнавач взехме д'Артанян, когото настанихме в коша до краката ми.

На гарата научихме, че композицията с цирка е отпътувала за Пловдив. Единодушно взехме решение да догоним влака.

Минахме Орлов мост и край нас се заточиха сивите дувари на артилерийските казарми. Вуйчо казваше, че някога е служил в тях.

— Не си отваряйте устата, за да не си прехапете езика! — предупреди ни Станко, стисна зъби, нахлупи каскета и завъртя докрай ръчката за газ. Стариият „цюндап“ заигра по осеяното с дупки шосе.

Срещнахме селяни с каруци и магарета. Два овчарски песа напуснаха стадо с овце и с бесен лай се впуснаха да се надбягват с нас. Д'Артанян настръхна, но при свирепия вид на озъбените си братовчеди предпочете да не се обажда.

Пътувахме с шеметната бързина от 40 километра. Тази скорост се оказа неприятна за стомасите ни и те започнаха да се вълнуват, но въпреки това ние твърдо решихме да настигнем и си поговорим с невярната Теменужка.

Шосето навлезе в поле, по което крачеха щъркели.

— Поляни само за мач! — възхити се Савата.

— Това не са поляни, а ниви — с обиден глас отвърна Станко.

Най-послед стигнахме Вакарел. Станко заповяда да слезем, за да не тежим на мотора. Машината запълзя по стръмнината, астматично пъшкаше, кихаше и когато изкачи върха, моторът ѝ толкова много се бе награл, че подпали панталоните на мотоциклетиста.

След още три часа, раздрусани и отчаяни, стигнахме гара Б. Но за голямо наше утешение пътуването ни свършваше тук. В една глуха линия ние видяхме ешелона с цирка. Някакъв здравеняк дереше умрял кон и зверовете от клетките го гледаха и ръмжеха. Всеки от слоновете се разполагаше в отделен вагон. От време на време някой от тях протягаше хобот и късаше клонки от дърветата край линията.

Скрихме мотоциклета в едни шубраци, грабнахме оръжието и запълзахме по насипа към влака. От глад лъвовете зареваха. Д'Артанян се уплаши, подви опашка и побягна.

Сложих патрон в пушката. Савата грабна брадвата, а Станко напълни джобовете си с камъни.

Изкачихме се на линията и започнахме разузнаването. Видяхме китайците, вожда на апахите, негрите, но никъде не открихме невярната жена.

— Сигурно се е скрила в някой фургон — каза Савата.

— А ако е излъгала, че заминава с цирка? — усъмни се Станко.

— Уверен съм, че е тука. В писмото ясно пише... — обиди се Савата.

— Нали не си чел писмото?

— Не съм го чел, но чух, когато мама го повтаряше на татко.

— Тогава да започнем! Първо в зеления фургон!

— Как? Ще ги нападаме ли? — поуплаших се аз.

— Разбира се. Щом се отнася до честта на вуйчо Павел.

Метнахме се на вагона. Станко подложи гръб. Савата се качи и погледна през прозорчето на зеления фургон.

— Какво виждаш?

— Една дебела змия яде овен — с разтреперана челюст пошепна Савата.

Бате не лъжеше. След малко аз, пък и Станко видяхме това зрелище. Голямата змия беше налпала овена до половина, а той въртеше глава и жално блееше. До змията седеше брадат мъж и спокойно ядеше консерва.

Любопитствувахме да узнаем дали голямата змия ще нагълта и рогата на овена, но няколко ритника ни прекратиха интересното зрелище.

Бяхме оградени от петима мъже и на нас не ни оставаше нищо друго, освен да се предадем. Ако разбирахме от техния език, сигурно ритниците им нямаше да бъдат толкова силни. Нали щяхме да им обясним, че не сме дошли да крадем змията, обаче...

Пристигнаха още мъже и жени. Между тях забелязахме „Отрязаната глава говори“, няколко палячовци и вожда на апахите, който така крещеше, че си развалихме мнението за него.

— Дайте ни Теменужка! — викаше между ритниците Станко, но никой не му обръщаше внимание.

Един мъжага изтръгна брадвата от ръцете на Савата.

„Ще има допълнителен бой от тате“ — помислих си аз, но изведнъж някой дръпна пушката ми.

Станко се опита да ухапе вожда на апахите, но получи плесник и се успокои.

След като циркаджиите се наситиха да ни ритат, поведоха ни към клетките на животните.

— Не сме крадци — развикахме се ние, уплашени, че ще ни дадат на лъвовете.

Минахме лъвовете, минахме слоновете и когато приближихме белите мечки, изведнъж към нас се спусна една китайка. Тя заговори на български.

— Сава, Веско, какво търсите тука?

Мъжете се спряха и когато китайката се хвърли да ни прегръща, чак тогава разбрахме, че това е Теменужка. Тя имаше дълга сплетена коса, продълговати очи, широк нос и жълти панталони. Чужденците ни върнаха брадвата и пушката.

— Защо сте дошли? — попита ни Теменужка, когато останахме сами.

— Да те отведем обратно в къщи.

— Защо?

— Защото си жена на вуйчо Павел, а вуйчо Павел те обича. Ти си изменница...

Теменужка нищо не отвърна, но от тесните ѝ китайски очи се затъркаляха сълзи, които размиха жълтата боя по лицето ѝ.

— Ти се преструваш, че си китайка, но и като негърка да се вапцаш, пак ще те познаем — сърдито ѝ каза Станко.

— Милите деца!... — изхълца подлата жена, но нашите сърца останаха студени. С никакви хълцукания и сълзи не можеше да ни подкупи.

— Хайде с нас! — решително я подкани Савата. — Ще те качим на „цюндапа“... И какво ли ще си каже вуйчо, ако те види с гащи?

— Горките мили деца!... — продължаваше да хитрува неверницата, но ние не бяхме пропътували толкова километри, за да се лигавим.

— Тръгвай! — заповяда ѝ Савата.

Теменужка се опита да го погали по косата, но той се дръпна възмутен. От яд Станко си ухапа юмрука и след това го удари в коляното.

— Не ми се сърдете! — започна да се моли фалшивата китайка. — В тази страна няма място за мене.

— В тази страна живее твоят мъж и мой вуйчо — с патос ѝ отвърна Савата.

Отново от очите на Теменужка закапаха сълзи.

„Как хубаво се преструва!“ — помислих си аз.

— В моята родина няма щастие за мене — наново започна да се оправдава тя. — Аз съм балерина, а станах прислужничка на Елешки... Моят Павел...

Тя захапа устни, изтича до един фургон и след малко се върна с изрезка от вестник.

— На, четете и тогава...

Савата дръпна изрезката и зачете на глас.

„Вчера в землището на Пасарел един овчар открил обезобразен труп на млад мъж. В дрехите на убития не са намерени никакви документи за самоличност, освен една мундхармоничка. Умрелият е бил облечен със зелено изтъркано сако, риза на червени и черни квадрати, кадифен панталон и обувки от свинска кожа. На шията му личи голяма кафява бенка. На пръста му е имало медна халка, от вътрешната страна на която е гравирана дата и буквата «Т».

По всичко личи, че непознатият мъж предварително е бил убит и след това довлечен и захвърлен край селото. Води се следствие. Предполага се, че убийството е от любовен характер...“

След всяка дума гласът на Савата ставаше все по-глух и по-глух, докато се задави.

От клетките на лъвовете се разнесе сърдито ръмжене и чупене на кости.

— Нима вуйчо Павел?! — изстена Савата.

— Значи убили са го мръсниците! А пишат, че... — изви страшен глас Станко.

— Вуйчо! Вуйчо! — скъса се нещо в мене и политнах към така Теменужка.

Тя кротко ме прегърна, мълчаливо взе вестника и го постави в джоба на панталона си. Сълзите размиха боята от лицето ѝ и тя съвсем заприлича на българка.

Някой тревожно изсвири с уста и Теменужка трепна.

— Предупреждават ме. Полицейска проверка... Трябва да вървя и поправа грима си — нетърпеливо каза тя.

Когато стана, видях, че в носа ѝ имаше памуци, за да изглежда по-широк.

— Прощавайте! — целуна ни тя и изтича към фургоните.

Покрусени от новината, с наведени глави се упътихме към мотоциклета. Той си стоеше в хралалака, но никъде не можахме да открием д'Артанян.

— Сигурно се е върнал в махалата — с убит глас каза Станко и ние забутахме „цюндапа“.

Наново заподскачахме по неравния път, но сега нямаше нужда Станко да ни предупреждава да не си отваряме устата. Ние здраво стискахме зъби.

След половин час спряхме. Забелязахме нещо подозрително в канавката. Изтичахме. Д'Артанян!... Въпреки че го викахме на име, въпреки че му направихме и изкуствено дишане, той не даде признаци на живот. В очите на нашето племенно куче бе застинал предсмъртен ужас. На опашката му имаше здраво вързана тенекия. Зли хора се бяха подиграли с него.

Простихме се с д'Артанян и го погребяхме в една топла, рохкава нива. И тримата заплакахме. Плачехме, защото никога нямаше вече да видим вуйчо Павел, Теменужка и мосю Мишел.

XX ПОБЕДА

Мишел умря, но не минаваше ден да не се спомене неговото име. Бай Яким успя да спаси от огъня на санитарите завещаните му мемоари, които се оказаха тетрадка, в която нашият покоен председател беше развил своите тактики за футбола. Може би защото наставленията бяха написани от умрял, а известно е, че с умрял не се спори, Вентлер не им се противопоставяше и ги прилагаше.

„Щом мосю Мишел иска така, така ще бъде“ — казваха футболистите и без да мърморят, отиваха на тренировки дори когато гърмеше и се изливаше пороен дъжд.

Мишел от опит знаеше, че човек не бива да отива на игрището, когато киха и подсмърча, защото ще хване туберкулоза. Затова препоръчваше треньорът да си купи термометър и да примерва температурата на всеки, който ще рита.

Бай Яким оставяше някои правила да бъдат тълкувани от бъдещите поколения, понеже не знаеше какво означава „спартански режим“ или „финтов играч“.

Савата прочете историята и установи, че спартанците са гърци, които спят на гола земя и си хвърлят болните деца от скали, нещо недопустимо за нашата кажи-речи равнинна махала, затова сметна, че Мишел е имал нещо друго предвид, когато е писал за спартанския режим. Колкото до финтовия играч, досетихме се. Открай време си знаехме, че патравите най-хитро лъжат и мъчно може да им се вземе топката, затова започнахме да ги наричаме финтови играчи.

И Шебека искаше да го наричаме така, защото бил патрав и можел да прави с топката разни маймунджилъци.

Цяла София заговори за мемоарите на Мишел, но готвачът не даваше да се припари до тях, държеше ги заключени и ги тълкуваше като Вечния календар.

Понякога Вентлер шмекеруваше. Караше ни да правим неща, които нямаше написани в тетрадката, но когато го притискахме, той

започваше да лъже, че уж Мишел преди смъртта си му бил казал да правим така. Не му се сърдохме, защото тази пролет нашият тим започна първенството без загуби, за пръв път достигна до финала и щеше да се срещне с първенеца „Буря“.

Този мач не биваше да се изпусне, но на никого и не минаваше през ума, че това трябваше да стане с пари.

Хвърлихме чоп кои момчета да носят екипите на играчите и с тях да влязат в игрището, а останалите нещастници трябваше да намерят начин да се промъкнат през телените мрежи на оградата.

— Ще се кача на салкъмите и оттам ще гледам — заяви Шебека.

— А аз още отсега ще вляза в игрището и ще се скрия между пейките — реши чипоносият брат на Чано.

— Под пейките?! А като те спипа някой байчо и ти назебри задника?

Тримата щастливци отидоха да чакат пред клуба, а ние тръгнахме към игрище „Юнак“ с надежда, че по някакъв начин ще се промъкнем в него.

Мостът на Перловец беше преграден с конна полиция, а през Орловия мост стражарите не пропускаха и пиле да прехвъркне. По насипа на реката стърчаха мустакати байчовци, с жилави пръчки в ръце. Обиколихме всички познати места, откъдето друг път се промъквахме, но навсякъде се натъквахме на охрана. Открихме, че и дупките по телената ограда са закърпени. Приплака ни се. Момчета от Курубуглар, от Ючбунар, от Дразмахала и Подуяне безпомощно обикаляха около игрището, без да могат да се доберат дори до оградата му.

Един смелчага премина стражарския кордон, хукна към оградата, ловко я прехвърли и когато вече преваляше насипа, двама байчовци изскочиха и му преградиха пътя. Момчето започна да ги лъже, тичаше насам-натам, кривуличеше, но се подхлъзна, падна и го заловиха. Пръчките заиграха по гърба му. Озлобените пазачи не се задоволиха с това, а го предадоха на един стражар, който го удари с бич. Момчето изпищя.

— У-у-у — извикахме ние и замерихме с ластици конете. Конете се уплашиха и заподскачаха. Някои използваха суматохата, юрнаха се към оградата, оставиха по нея парцали от гащи, но успяха да изкачат насипа и да се скрият между публиката.

На моста хлапаците подгъваха колене, снишаваха се, за да изглеждат малки, и жално молеха минувачите:

— Вземи ме, бе чичо! Вземи ме!

Чичовците подаваха ръка, но когато стигнеха входа, контрольорите връщаха малките с плесници.

— Защо ме биеш, бе? — плачеха с дрезгави басчета те, но не губеха надежда и наново молеха: „Вземи ме, чичо! Кажи, че съм ти дете!“

С всяка измината минута нашето вълнение нарастваше. Дали пък щяхме да пропуснем мача? Вече десет пъти обиколихме игрището: откъм реката, откъм езерото, откъм гората, но напразно. И последната надежда — дърветата — ни отнеха. Открихме, че стеблата на големите акации са увити с тел и при това под тях се разхождаха стражари с бичове.

Постепенно двата моста опустяха. Само няколко закъснели тичаха към входните врати. С просълзени очи гледахме към насипа, зад който стърчаха главите на щастливците.

И когато вече загубихме надежда, че ще влезем, забелязахме, че по улицата препуска цистерната, с която поливат игрището преди всеки мач. Стражарите се дръпнаха и контрольорите отвориха вратите. Ние се спуснахме след поливачката, прекатурихме байчовците и смело атакувахме насипа. Пазачите се видяха в чудо; крещяха, заплашително размахваха пръчки, но публиката ни правеше място и плътно затваряше редиците зад нас.

По настаното със сгурия игрище още не се виждаха тимовете. Хукнах към съблекалните и намерих нашите играчи, умислени и мълчаливи. До започването на мача оставаха няколко минути, а Керкенеца още го нямаше.

Савата тичаше от играч до играч, услужваше, затягаше връзките на обувките им, поднасяше вода. Със засъхнали устни умърлушените момчета мълчаха. Знаеха, че трудно ще победят постоянния държавен първенец. И треньорът сякаш беше смутен. Той нервно се разхождаше и ъглите на устните му подскачаха.

Най-сетне Керкенеца пристигна.

— Здравейте! — небрежно поздрави той и хвърли цигарата си.

— Защо закъсна? — попита го Вентлер.

— Имах си работа...

— Защо ти напоследък не идвал на тренировки?

— За какво да идвам?... И така, и така ще ни бият.

Той си събу обувките и се огледа за калците.

— Тоз мач ти наказан. Ти не платил два месеца членски внос. Бедеш резерва. Сава, обличай екипа! Ти пазиш!

— Аз резерва?! — опули се Керкенеца.

— Но това е финалният мач, ако го загубим заради вратаря?!...
— опита се да възрази Левака.

— Не важна загуба. По-важна спортна дисциплина в колектив... Керкенец обидил вас, обидил мен... Той иска бъде звезда. Той не истински спортист...

— Въшкари! — с предизвикателен тон го прекъсна Керкенеца. — Буровци ми дават пари да отида в техния тим, а той ми иска 2 лева за членски внос!... Нека ви набутат пет парчета...

— Признай си, че ти дават пари да им пуснеш пет гола — скочи Коцето, но двама го хванаха, да не удари Керкенеца.

— На нас не ни трябва известен, а честен вратар — сложи край на спора Бизо.

Дойдоха да предупредят, че другият тим е излязъл.

Савата трескаво се обличаше. Вентлер му помагаше. Екипът на Керкенеца се оказа голям и когато Савата го навлече, заприлича на водолаз. Подплатените с вата вратарски гащета му стигаха под колената и го правеха смешен. Наколенките едва се държаха на тънките му крака и колкото и да бяха тъжни играчите, не можаха да сдържат усмивките си. Само треньорът остана сериозен.

— Грабвай топка и тичай на игрище!

Слабо ръкопляскане и ужасни свирки посрещнаха нашия тим. Свиреха курубугларци и с това поздравяваха своя любимец Коцето. Когато Савата стигна центъра, ритна топката, тя се извиси няколко метра и скоро падна. От трибуните се разнесоха смях и дюдюкане. Непознатият вратар с дълги гащета и широка фланела размиваше публиката. И вярно Савата приличаше на дете, маскирало се като вратар. Той още нямаше шестнадесет години и тънкото му вратле се губеше в широката яка на тъмната фланела, а каскетът му падаше до очите.

Противниковият вратар взе топката, изсили се и я ритна към облаците. Последва шумно ръкопляскане.

Двата тима се построиха един срещу друг и протегнаха ръце за поздрав. Савата подаде ръка на Бекона. Националният вратар го изгледа с насмешка и свирна с уста. Той имаше на ръцете си чортови ръкавици и на фланелката си — герба на България. В противниковия отбор играеха шестима участници в националния тим, между които и известният центърфорвард Танка.

Преди две години буровци го грабнаха от един пловдивски тим, нарекоха го Танка и писаха във вестниците, че уж играл в испански тим.

Реферът подкани със свирка играчите да заемат местата си и погледна часовника. Тъчреферите развиха жълти байрачета.

— Дръж се, бате — провикнах се аз и високо вдигнах юмруци, в които здраво стисках палци.

Наместих се до ръководството на тима. Бай Доре нервно подръпваше мустак, а Яким несъзнателно откопчаваше и закопчаваше яката на ризата си. И двамата гледаха мрачно.

Мачът започна. Танка пое топката и от четиридесет метра я прати във вратата на Савата. Публиката изрева от възторг. Тя се възхити от бомбения шут. Когато Савата се окопити, намери топката в мрежата си.

— Ей, Вентлер, смени вратаря! — развика се бай Доре, но унгарецът не го послуша.

Наново върнаха топката на центъра. Присвит, Савата очакваше нов удар. Десетина минути не можа да се свърже никаква игра. Това беше прелюдията на мача. Футболистите мереха шутовете си, не гледаха на кого подават и малко тичаха. Публиката обичаше силните удари и затова ги акламираше. Стори ми се, че вече мачът е решен, противникът е победил и се подиграва с нашите играчи.

Минаха десетина минути, а към вратата на Савата не бе отправен нито един удар. По-късно някои слаби топки мързеливо се изтъркаляха до него, той ги улови спокойно, опита се да ритне нависоко като Бекона, но не успя. Но Савата се поизправи и вече по-спокойно започна да следи играта. Той често поглеждаше наляво, където крилото на буровци не пазеше мястото си, улови една слаба топка, подвижна на Коцето и му я подхвърли с ръка. Коцето мина един противников играч и ниско подаде на Цицко, който излъга Танка и с дълъг пас прехвърли топката на Левака. Левака се спусна по крилото, бековете го засякоха,

но той внезапно се спря, върна топката към центъра, откъдето я грабна Бизо и без много да чака, шутира. С последни усилия Бекона успя да избие в корнер.

Публиката се спотаи. Левака постави топката, поогледа се дали Бизо е застанал на мястото си, като куче подуши откъде духа вятърът и с фалцов удар я прати успоредно на вратата. Няколко играчи скочиха да я посрещнат, но в последния миг топката измени посоката, кацна на главата на Бизо и свирна край ушите на Бекона.

— Голче по ноти — извика Яким и прегърна бай Доре.

След гола противникът се стресна и започна да играе по-сериозно. Левият инсайт излъга няколко от нашите и наближи вратата на Савата. Обаче бате беше предвидил, че играчът няма да бие от неблагоприятен за него ъгъл, затова бързо се огледа, изскочи напред, хвърли се и улови недостигналата до Танка топка. Още с падането си той видя, че Бизо стои настрана, изтъркаля му топката и докато противниковите играчи се окопитят и върнат, Бизо летеше към вратата им. Бекона със свръхусилия можа да отбие удара. Когато стана, от бузата му течеше кръв.

Буровци бяха шашнати от новата тактика. Те не знаеха кого да пазят, защото всички наши футболисти играеха и напред, и назад и често сменяха местата си.

Реферът продължително изсвири и даде края на първия хафтайм. Играчите тръгнаха към съблекалните. Този път никой не се подигра на Савата, дори някой му изръкопляска, но от срам бате не смееше да погледне към трибуната.

В съблекалнята нахълта Яким готвачът. Вентлер недоволно го изгледа.

— Не се сърди. Знам, че не бива да влизам. Момчетата трябва да си починат, обаче...

Той стисна юмруци, изправи се с целия си ръст и играчите, сякаш хипнотизирани от погледа му, застанаха мирно.

— Момчета! — с развълнуван глас започна той. — Знаете кои са ви противниците... Такива като тях затвориха нашето кино, скъсиха живота на Мишел, убиха Павел...

Бай Яким се задави и млъкна. В тишината се чуваше тежкото му дишане.

— Цяла София ви гледа... Смачкайте им фасона, бе!

Яким не се доизказа, погали Бизо по стриганата глава, потупа по страната Левака и напусна съблекалнята.

Още първите минути на втория хафтайм пролича, че противникът ще извади секирите, а реферът ще си затваря очите. Нашите започнаха да се огъват. Савата си имаше работа. Той махна каскета, дебелите кори и наколенки и смело се хвърляше към всяка топка. С „кучкарлък“ буровци парираха нашите инсайти и не им даваха „да пият вода“. Бизо тичаше напред-назад, понякога „кльвваше“ по някоя топка, но грубите бекове не го пускаха да се приближи към тяхната врата и той „плюеше“ топките към Бекона. Ритнаха в глезена Бази и нашите останаха десет.

Постепенно започна игра на една врата, но въпреки това нямаше гол. Топката или срещаше краката на плътната отбрана, или прегръдката на Савата, но при една атака Цицко сложи крак на Танка, той падна в малката пеналтерия и веднага реферът отсъди дузпа. В очакване да види кой ще застане зад топката публиката стана. Времето напредваше, имаше вероятност мачът да завърши наравно и затова противникът не искаше да рискува. Зад топката се изправи прословутият Танк.

— Донесете носилка! — провикна се Бекона.

И така бялото топче, изписано чак от Унгария, след малко щеше да се спре в нашата мрежа. Реферът по правилник отмери единадесет крачки и премести малко топката. Настана тишина. Откъм гората се чу гласът на птица. По лицето на нашите се изписа отчаяние. Цицко си изтри сълзите. Вентлер запали пура и жадно засмука пушека ѝ. Танка фиксираше с поглед Савата и бавно отстъпваше. Изведнъж той полетя, на всички се стори, че ще шутира наляво, и Савата се наклони натам, но в следващия миг скочи в обратна посока, изви се на дъга, направи във въздуха още един напън, обърна се и падна. Спуснах се към вратата. Бате лежеше, заровил лице в сгурията. По издрасканите му страни пълзяха кървави струйки, но той здраво стискаше нашата бяла топка.

Бесните викове и свирки на курубагларци го стреснаха, той стана, залитна, тупна няколко пъти топката и се огледа. Пред него стоеше Танка и го наблюдаваше с любопитство. Той не помнеше някой вратар да му е спасил дузпа.

Лицата на нашите засияха. Вентлер захвърли пурата. Буровци чакаха пред нашата врата, смятаха, че Савата пак ще подаде топка с ръка, но този път той я прати с крак към крилото. Левака я докопа, излъга изненаданите бекове и преди още останалите да се върнат, я подаде на Коцето, който в движение я прати в горния ъгъл на вратата.

Бизо, Цицко, Тотко се спуснаха да прегръщат и целуват Коцето, който наистина изпълни заканата си да вкара гол на надменния Бекон.

Алигенци и курубагларци скочиха на крака и с продължително „ура“ поздравиха нашата победа.

И след това сякаш всичко ставаше насън. Двете махали навлязоха в игрището и започнаха да подхвърлят и целуват победителите. После един намусен мъж държа реч и подаде купата на Левака. През това време свиреше военна музика. Накрая двата тима се подредиха за снимка. Когато фоторепортерът вдигна апарата, Савата се скри зад широкия гръб на Бизо. Не искаше утре, когато снимката бъде поместена във вестниците, да има разправии с тате...

В чест на голямата победа направихме шествие. Купата се носеше от капитана на тима Левака, а до него крачеше Вентлер. След тях ние с Чано носехме портрети: аз на вуйчо, а Чано на мосю Мишел. Следваха играчите с червени фланелки и всички момчета и момичета от двете махали. Когато навлязохме в центъра на града, шествието запя „Жив е той, жив е...“ От кафенета, от ресторанти, от дюкяни изскочиха хубаво облечени хора и спряха опулени очи върху нас. Изглежда, виненочервеният цвят на фланелките ги смути, защото нервно заръкомахаха, сякаш искаха да изгонят лош кошмар. Но имаше и мъже, които ръкопляскаха и ни поздравяваха с „Браво!“ Някои от тях познавахме от киното на вуйчо.

— Ей, кои са тия на портрето? — запита ни един стражар и нахално закрачи до нас.

— Так сказат, народни будители — отвърна Станко, който се мъчеше да говори като вуйчо.

— Кажи им имената! — заповяда стражарят.

— Неофит Бозвели и Григор Пърличев — вместо Станко отвърна Чано и кой знае защо се прекръсти.

Някои от гражданите се изсмяха.

— Не па се панше ан деор, бе тиквон! — с презрение на френски извика Левака и изблъска към тротоара объркалия се стражар.

Когато стигнахме „Царя“ и стъпихме на жълтите павета, Яким готвачът даде знак и всички запалихме предварително усукани вестници. Шествието стана факелно, към него се присъединиха и непознати хора. Запяхме „Тих бял Дунав се вълнува...“, като на всяка строфа гръмогласно извиквахме „Бум!“

Това бойко, многократно повтарящо се „бум“, изглежда, смути стражаря, който като куче сновеше напред-назад край шествието. Той изтича напред, спря колоната и ни запита защо викаме „Бум!“

— Такава е песента — обясни му Савата.

— Можете да пеете, ама без бум!

— Защо без бум? — запита го Левака.

— Защото... защото е забранено.

— Така ли? — предизвикателно се озъби Станко и стражарят замига на парцали.

Шествието стигна до паметника на Левски. Там ни чакаше бай Доре с петте си дъщери с пет букета цветя. Положихме цветята в подножието на паметника, клекнахме, помълчахме и се върнахме обратно.

Решихме да поставим купата във витрината на бозаджийницата. От двете ѝ страни закачихме портретите на вуйчо Павел и мосю Мишел. Станко написа под тях. „Англичани — откриватели на футбола“.

Два дни край витрината мълчаливо минаваха хора, дошли да почетат паметта на вуйчо и Мишел. На третия ден Марко Елешки съобщи за това в четвърти участък. Пристигнаха стражари и скъсаха портретите, но половин час след това строшихме всички стъкла на Марковата къща.

ЕПИЛОГ

През деня сякаш хората се разсейват и се примиряват с всичко, което е, но настъпи ли нощта, те мислено започват да живеят, както им се иска.

Нали стражарите не могат да спрат мечтите?

Въпреки че тате вече имаше бели коси и той си мечтаеше. Мечтите си придружаваше с въздишки, сякаш сърбаше горещо кафе. Вечер с наслада мислеше за оня спасителен миг, когато ние, неговите деца, ще израснем и ще го отървем от разходи... Впрочем и тате по свой начин спортуваше — приличаше на измъчен от умора турист, напъхал в тежката си раница мама, Савата, мене и двете ми сестри. С тази раница той изкачваше стръмната планина на живота.

И мама с умиление мечтаеше сестрите ми още на шестнадесет години да ѝ доведат възрастни и заможни зетьове. Непременно възрастни, защото според нея всички младежи са хаймани, не знаят да пестят и когато им хрумне, се развеждат.

И Станко, преди да заспи, пускаше фантазията си да се разхожда из някаква чудна страна, редеше стих след стих и мечтаеше, так казват, да стане пролетарски поет.

Всяка нощ Чано пътуваше до пързалките на Сен Мориц и под звуците на духова музика майстореше такива пируети, фигури и скокове, че публиката изпаднаше във възторг.

Коко пък насън притежаваше бегач „Пежо“ и с него откъсваше с километри разни французи, италианци и шваби по шосетата на Европа...

В мечтите си Бизо скъсваше мрежата на буровци.

Савата и през нощта правеше плонжове, често изхвъркваше от леглото и прегърнал възглавницата вместо топка, продължаваше съня си на пода.

Митето и Коцето пък бяха хванали морска болест да пътуват насън с лодката си до Одеса...

А всички мечтаехме да имаме хубав стадион. Стадион с двадесет хиляди места, с дренирано игрище за футбол, с площадки за волейбол, хазена и червена писта за лека атлетика. Стадион с топли съблекални и шкафчета за екипи. Стадион, в който малките да гледат мачовете без пари.

Мечтаехме да няма ченгета и думбази като общинския съветник Марко Елешки. Любопитствувахме да видим дали тогава богатите бебовци ще ни се перчат с хърбосонските си дрехи и дали тогава ще дрънкат разни „тенкю-менкю“?...

Може би в историята на Алиген махала аз, Малката пантера, ще бъда отбелязан като най-незначителния вожд, защото по време на моето главатарствуване не се водиха войни с Курубаглар. По мое време между двете махали се сключи вечен мир. Курубагларци и алигенци свободно шареха из своите територии, без да се страхуват, че внезапно от носовете им може да шурне кръв. Размирната граница — реката, загуби своето значение. Всяко момче, без риск да получи противников камък, можеше да джапа по нея и да си лови колкото си иска щипоци. В обора на Син Парцал пушеше лулата на мира, черепът на махленския родоначалник отново влезе в земята и племенните вражди заглъхнаха.

Червенокожите се сплотяваха, дружно спортуваха, искаха да пораснат силни и ловки, за да могат винаги да побеждават истинските си врагове — бледоликите буровци...

Издание:

Димо Кисьов
И ние спортувахме

Роман

Второ преработено издание

Б-4

Нац. бълг. II издание; лит. група V
Темат. №2605. Изд. №5572

Отговорен редактор: Максим Наимович
Художник на корицата: Александър Хачатурян
Художник-редактор: Мария Табакова
Технически редактор: Мария Белова
Коректор: Олга Цанова

Дадена за набор на 10.X.1973 г.
Подписана за печат на 28.I.1974 г.
Излязла от печат на 28.II.1974 г.

Формат: 60X84/16. Печатни коли: 9,75
Издателски коли: 8,09. Тираж 10 105
Цена 0,60 лв.

Държавно издателство „Медицина и физкултура“, пл. Славейков
11, София, 1974
Държавна печатница „Д. Благоев“ — Пловдив

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.